

ילדים כהלכה

מבורר ומלוקט מש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים עד אחרוני דורינו
מאת הצב"י אבישלום מונייצר שליט"א ישיבת "אמת ושלוש" ראש העין
הספר בהסכמת מרן רבינו עובדיה יוסף שליט"א ועוד רבנים חשובים
(מסיבות טכניות לא הובאו ההערות ומראי המקומות שמופיעים בספר המודפס - אתכם הסליחה)

• הקדמה • מהו חינוך • ?! נוסחה סודית לחינוך • ...יש לזכור • !!!לא
לשכוח • !רגע מצלמים • ...שימו לב • !!!אין זמן • הכל יש כמעט • ...ננסה
בבית • ...להתעניין בהם פירושו • ...זוהי האמת • !!!אסור לומר את
זה • ...סטיגמה • בית זה לא מוזיאון • זה לא סוד • זה משפיע • זכות שהיא
חובה • והכי חשוב • סדר הבוקר • טלית • תפילין • תפילת שחרית • טיפול
בילדים לפני התפילה • ברכת כהנים • קריאת ספר-תורה • היכן מותר להזכיר
דברי קודש • קדושת בית הכנסת • נטילת ידיים לסעודה • חינוך
לברכות • הלכות קריאת שמע שעל המיטה • ערב שבת • גרות
שבת • הטמנה • קידוש והבדלה • דיבור המותר בשבת • קריאה המותרת
בשבת • דיני הכנה משבת לחול • כבוס
בגדים • מוקצה • צעצועים • הבונה • אוהל • הקושר • קריעה
ותפירה • כתיבה ומחיקה • רפואת קטן • טיפול
בשיער • טחינה • המגבל • הסוחט • הכנת
מאכלים • הבורר • בישול • צידה • קטן שעשה מלאכה • מכשירי
חשמל • הוצאה מרשות לרשות • ברכת הלבנה וראש חודש • ראש השנה • יום
הכיפורים • סוכות • שמחת תורה • חול המועד • חנוכה • פורים • הלכות
פסח • ספירת העומר • הלכות ט' באב ובין המצרים • דברים האסורים משום
הסכנה • חלב עכו"ם • בשר וחלב • טבילת כלים • עבודה זרה • לשון הרע
ורכילות • בל תשחית • כיבוד הורים • פיאות הראש • בעלי חיים • דיני
אבלות • שמירת הבית • אירועים במשפחה • יחוד .

הקדמה

ברוך ה' אוצר הספרים עמוס לעייפה מספרי הלכה והדרכה לחינוך
ילדים, אך רוב ההלכות העכשוויות הנצרכות יום יום מפוזרות על פני
ספרים רבים, ספרי שו"ת ראשונים ואחרונים עד פוסקי דורנו ובשנים
האחרונות נשאלתי שאלות רבות בענייני הלכות ילדים בכל מכל כל

וקובץ על יד ירבה ועם הימים מצאתי במטמוני אוסף של תשובות שעלו תחת ידי בצאתי חפשי בין הראשונים והאחרונים.

לכן איותה נפשי וגם קיוותה והורוני ידידי ותלמידי ורבותיי לכתוב את שהעלתה מצודתי ולאסוף כל ההלכות המעשיות העוסקות בילדים וחינוכם ובהלכותיהם מהלכות צעצועים ועד הלכות כיבוד הורים.

ואני הקטן מכריז ואומר לכל מאן דבעי, שאין אני מחדש חידושים ואין אני פוסק הלכות חדשות אלא כל אשר כתבו ופסקו ראשונים ואחרונים הבאתי לידיעת הכלל על מנת לזכות הרבים. כדי שלא יצטרכו לחפש תשובה למצבי לחץ שנקראים ביום יום.

והריני מבקש מכל אדם שימצא טעות ושגגה או המשיג הערה או הארה, ישקלני לכף זכות כי אדם אני ולא מלאך, ולכן יעשה עימי חסד וישלח אלי, ובעזרת ה' נתקן במהדורות הבאות.

ואני תפילה לה' שיזכני שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא תצא תקלה ומכשול על ידי ובפרט בדבר הלכה לעולם.

וכאן המקום להודות לכל המסייעים והמאירים והמעירים ולשומעי לקחי ומשתתפי השיעורים.

ואת ברכתי ותודתי אני חייב לאישתי רעייתי הצנועה והנאוה, אשת חיל עטרת בעלה, אביבית אשר עושה לילות כימים, ועוסקת במלאכת הבית, במלוא כוחה וזאת כדי שאשב באוהלה של תורה ללא כל טרדה וה' ימלא כל משאלותיה לטובה וזכות התורה ובפרט בספר הזה, תעמוד לה ונצליח לגדל ולחנך את ילדינו, לתורה, למצוות, ליראת שמים אמיתית, לחופה ומעשים טובים,

עוד רגע קט אשא תפילה לאלוקי "יהי רצון מלפניך ריבונו של עולם שאצליח לקיים וליישם את כל הכתוב בספריי בכלל, ובספר זה בפרט ושנצליח שילדינו באמת יהיו כהלכה אכ"ר.

מוניצ'ר

אבישלוס

[מהו חינוך !?](#)

מצוות חינוך הילדים לתורה ומצוות היא מהמצוות המובנות גם על פי הגיון ושכל פשוט.

אחת המטרות של גידול ילדים היא להמשיך את דרך הוריהם ולכן יש לחנכם וליתן בידם כלים שימשיכו את הדרך בהצלחה, מובן, שחשוב שהילדים יהיו מחונכים רק בדרכה של תורה, חינוך אשר הוכיח ומוכיח את יחודו כבר אלפי שנים ובפרט בימנו שכל שיטות החינוך הזרות נכשלו והכשילו.

ברור יותר מתמיד, שרק בדרכה של תורה אפשר להצליח בחינוך הילדים וזו עובדה.

ככל שנסביר ונלמד וכמה שנחקור ונדרוש לא נדע מספיק על חינוך ילדים וכיצד לחנכם. ובפרט בדורנו זה, דור עיקש ופתלתול בנים אין אימון במ אבל המחנך האמיתי יודע שלחנך פירושו, להוביל את הנער לדרך הנכונה מבלי שהוא ירגיש שאתה מובילו.

ילדים אוהבים לקבוע ולהוביל, להרגיש גדולים, ניתן להם להרגיש גדולים אבל נוביל אותם אנחנו.

נוסחה סודית לחינוך...

הכל כבר נכתב ואין לחדש שום דבר שנראה חדש ובפרט שחכמים ונבונים מאיתנו היו להם ילדים אשר לא הלכו בדרך הוריהם.

והמקרים ידועים לכל כגון...

אדם הראשון - עם קין שהרג את הבל אחיו.

אברהם - עם בנו ישמעאל ואע"פ שבסוף חזר בתשובה לא המשיך בדרכו של אביו,

יצחק עם עשיו, יעקב עם דינה, עלי עם חפני ופנחס, דוד המלך עם אבשלום ואמנון, שלמה המלך עם רחבעם, חיזקיהו עם בניו, ועוד ועוד... עד דורנו אנו.

אז מה יש לומר ולייעץ אחר גדולים וענקיים אלו אשר בודאי ידעו הכל על חינוך ו...

אנחנו מכירים ושמענו על הרבה גדולי דור, תלמידי חכמים מופלגים שילדיהם מעדו אמנם הם הצילו רבבות מישראל והשיבו לב בנים לאביהם שבשמיים אבל עם הבנים שלהם התקשו. אף אחד לא יכול לומר לי זה לא יקרה.

אין כללים ואין נוסחאות בחינוך אלא הכל מאיתו יתברך ועל ההורים מוטל לעשות ככל יכולתם, בפרט להרבות בתפילה, על מנת שיצאו בני תורה ולצפות ממי שהרחמים שלו על פי גזרותיו ושיקוליו הביילעדיים ובכל מקרה של שאלה יש לפנות לתלמיד חכם על מנת שינחה על פי שקולי דעת תורה.

יש לזכור!!!

אין נוסחאות בחינוך. כל ילד הוא עולם שלם בפני עצמו ולכן ויש לחנכו בהתאם לתכונותיו, אופיו והתנהגותו.

הילדים שונים זה מזה, מה שטוב לאחד לא בהכרח טוב לאחר.

לפעמים, קשיחות וקפדנות יכולה להועיל אצל הילד האחד, ומאידך אצל האחר להרוס. לכן אין "תרופות" או "עצות" פלא...

אלא יש להבין שאנו משתדלים ומנסים ככל יכולתנו וה' עושה את אשר צריך לעשות ולפעול. אנו רק משתדלים ומבקשים שנצליח בחינוכינו ומה שאפשר באמת לעשות ומועיל הוא להתפלל להתפלל ולהתפלל, שתפילה לעולם לא שבה ריקם.

שמעתי אבא שאמר פעם שהוא זכה שבניו הולכים בדרך ה' בזכות הדמעות שהוא היה מוריד בתפילותיו בכותל ובקברות צדיקים פשוט התפלל ללא הרף ותפילותיו התקבלו ועוד סגולה אמיתית והיא לא להעביר ביקורת על משפחות אחרות לא לבחון כשלונות של ילדים אחרים ולומר אם הם היו עושים... זה לא היה קורה... כשרואים נפילה אצל השכן לשתוק ולהתפלל שלא יקרה אצלנו לאף אחד אין ביטוח בחינוך הילדים ולכן אף אחד לא יכול להעביר ביקורת על הורים אחרים שאינם יודעים לחנך והמציאות מוכיחה שבדרך כלל זה שמעביר ביקורת נופל ברשת הביקורת שלו ואחר כך לא מבין מדוע הוא נכשל...

לא לשכוח!

הכל משתוקקים שילדיהם יהיו צדיקים יראי שמים ועושים כמעט כל שביכולתם לעשות.

מוזילים כספים מכיסייהם, הולכים לרבנים, יועצים, מנסים סגולות הכל מכל כל... ופעמים רבות שוכחים שהילד הוא מוצר של הוריו וגר עם הוריו ונטיית האדם ללכת בעקבות הסביבה שבה הוא קיים אופיו, סגנון דיבורו, מחשבותיו, הכל בהתאם לתכונות הוריו, וכן כתב הרמב"ם

בהלכות דעות פרק ו הלכה א: דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו עכ"ל, כדאמרי אינשי: שותא דינוקא בשוקא, או דאבוה או דאימיה (סוכה נ"ו ע"ב). פירוש: מילה של תינוק בשוק נלמדה מאביו או מאימו. לדוגמא: ילד שבביתו מקפידים על ניקיון הבית והורגל כבר בקטנותו להיות מסודר ונקי אז כשיגדל גם כן יהיה מסודר ונקי, אבל ילד שהורגל לחיות באי סדר היכן שימשיך יתנהג כך. וכן ילד שצועק או מדבר בקול רם אם נבדוק יתכן ונימצא שכך מתנהגים בביתו.

בית שנוהגים במידת החסד והאב מתחסד עם אשתו ובניו (ולאו דווקא עם הסובבים) לומדים הילדים כיצד עושים חסד. לכן לפני שעושים את כל המאמצים הגשמיים והיקרים. יש פתרון פשוט וקל... מידות שאנו רוצים שהילדים יקפידו בהם. ננהג בהם במסירות ובדביקות ואז הם...
ימשיכו בדיוק בדרכנו

רגע מצלמים...

ילדים רואים הכל מצלמים במוחם ולומדים מצרפים תמונה לתמונה מעשה למעשה ורואים כיצד אנו מגיבים, מדברים, עונים, כועסים, ובהתאם לכך הם מתנהגים לטוב או ל...
וכשילד רואה כיצד אבא מכבד את אמא ואמא את אבא הוא לומד...

ואז גם הוא מכבד.

וכשילד רואה שכועסים וצועקים עליו כשהוא ניכנס עם בוץ בנעלים ולעומת זה כשהוא משקר אז מתעלמים, הוא לומד שעדיף להיות שקרן (ובנעליים נקיות...)

כשילדים רואים שאבא לא כועס בשבת, הם לומדים ששבת הוא יום טוב. יום מיוחד שאבא ואמא מתנהגים אחרת והם לומדים לאהוב את השבת.

הדרך היעילה ביותר להשפיע על הילדים היא להראות להם כיצד אנו מתנהגים, וכך ילמדו לחקות את ההורים. וזה דורש מאיתנו להתנהג בהתאם להיות מאופקים, סבלניים, ובעלי מידות, ואפילו שקשה אז להישתדל להיות כך לכל הפחות ליד הילדים... וכשבבית הכל רגועים כך גם הילדים, וגם בעניינים אחרים, כשאנו מקפידים על כשרות ולא אוכלים בכל מקום גם הילדים כך.

כשאנו מראים להם שהתורה יפה ונעימה ללא איומים או ענישה הילדים לומדים להינות מהלימוד.

שימו לב!!!

אמא יוצאת לעבודה, יום יום כדי להביא פרנסה לביתה ואת ילדיה היא שמה אצל אשה אחרת מטפלת או גננת שגם גננת זו היא אמא שעזבה את ילדיה אצל מטפלת אחרת והלכה לטפל בילדים של אחרים וכן על זה הדרך.

ובעבודה יודעים היטב כיצד להתנהג עם ילדים של אחרים, בעדינות, באדיבות, ובסבלנות, הרי המקצוע מחייב, ובבית כשחוזרים עייפים כבר לא נישאר כל כך כח לאדיבות, עדינות וסבלנות לילדים. הכל ניתן ל...זרים תמורת כסף או כבוד.

מה שההורים משקיעים בחברה שסביבם מילדיהם שלהם מונעים תמורת כסף, ההורים מוכרים לאחרים את כל הסבלנות שברשותם ולילדיהם האמיתיים שאותם הם באמת צריכים לטפח לא נותר כל...

לא נעים לומר אבל אם הילדים היו משלמים כסף בשביל סבלנות מהוריהם התמונה היתה נראית אחרת. אבל אין המציאות כזו לצערנו.

ואנו לעיתים ללא כל כוונה כהורים עייפים מתלאות היום, ומקשיי הפרנסה, מתעצלים לשבת עם ילדים לשיחה או משחק כיון שנדמה שזה בזבוז זמן... אבל האמת היא שכדאי להשקיע את הזמן המתאים על מנת שירגישו את ההורים איתם ולצידם וכך סוללים את הדרך אל נפשם של הקטנים וכך שהם גדלים ישל לנו אפשרות להגיע אליהם כי הם נקשרו אלינו.

אין זמן

חייבים לדעת ולזכור תמיד !

שאם לא "נבזבז" זמן עם הילדים נצטרך להקדיש אותו אח"כ כשיגדלו אצל יועצים..., וזה אפשר למנוע !

לכולם היום "אין זמן" אפילו שאנו בדור של מכוניות, מיקרוגל, ומכוונות כביסה, דור שהכל עובד ב "תיק תק " ו"צייק צ'אק", הכל מהיר החשמל החימום הטלפונים המכוניות הכל, ובכל זאת כולם עסוקים ו"אין זמן". בעבר לא היו מכוניות והיו מכבסים ביד והיה זמן, היום הכל מהר מהר ואין זמן לכולם.

לכן יש לעשות הערכת מצב של זמן ולראות מה הכי חשוב, וכך, לפנות חלק מהדברים לטובת הילדים. הרי יום שלם עובר בעבודה בשביל כסף לילדים, אז רק חצי שעה ביום ניתן להם דבר שחשוב להם יותר מכסף...

ויותר מקידום בעבודה את הזמן היקר לנו. וכך לא נפסיד את הדרך
לנפשם בבא הרגע שיצטרכו עזרה.

הכל יש כמעט...

היום כל הילדים...

רוצים ומתחננים לתשומת לב מהוריהם, כיון שחוץ מזה הכל יש אם פעם
היה רק סוג אחד של שוקולד או וופל היום יש אין ספור של סוגים.

אם פעם היו משחקים באבנים או אוספים פקקים היום יש חנויות ענק
של צעצועים, ילדים מדברים ב"סלולרי", בדורנו יש הכל מלבד דבר
אחד, תשומת לב והתעניינות בילדים.

ננסה בבית...

להקדיש לילדים יותר יחס, יותר סבלנות והכי חשוב לשמוע אותם, כיצד
עבר עליהם היום, כיצד למדו, מי החברים שלהם, הרי הדיבורים
מקרבים בין ההורים לילדים ואם זה חסר אז... הרבה חסר.

ואם אין קשר אישי בין הורים לילדים, אז הדרך להשפיע בהם אבודה
כיון שאין קשר אין גם השפעה והדרך ליפול קרובה ואח"כ חושבים היכן
טעינו הרי הם קיבלו הכל.

להתעניין בהם פירושו...

כל יום !!!

לשבת עם הילדים להקדיש להם זמן לנתק את הטלפון סלולרי ולהתנתק
"מכל העולם". לשמוע אותם להקשיב להם ולהתעניין בציורים שהם
מציירים בעבודות מהגן, במחברות שהם כותבים.

לקרוא דף קשר, לשאול אותם מה למדו בכתה, לשחק איתם משחקים
שהם אוהבים ולא על מנת לפקח או כמשגית, אלא כאוהבים שרוצים
לדעת כדי להתעניין ולא כדי להעניש.

זוהי האמת!!!

לצערנו, יש מחנכים כשמבחינים שבבית מתייחסים ברצינות לילד, גם הם מתייחסים אל הילד ברצינות. אולם כשהורים מזלזלים ולא מתעניינים, המורה גם הוא בדרך של ההורים נוהג...

לכן כדאי להקפיד, שההורים יגלו התייחסות לילדים להתקשר למורה לשאול על מצבו של הילד בלימודים ובחברה. להגיע לעיתים קרובות לביה"ס לבקרו (ולתת לו ממתק כדי שלא ירגיש שאנו מפקחים עליו). וכך הילד יודע שההורים איתו וכך המחנך מרגיש שעל הילד הזה ישנו פיקוח ואי אפשר לזלזל בחינוכו.

אסור לומר את זה...

כל ילד אפשר לשנות, שרוצים הכל אפשר לעשות. ולכן אסור לומר שאין מה לעשות וכך תכונותיו של הילד זהו שקר גמור!

חשוב לדעת, כשילד יודע שהתייאשו ממנו הוא ממשיך בדרכו שהרי הוא מבין ויודע שאין מה לעשות והוא לא יוצלח לכן אין סיבה להשתנות. ראינו אין ספור מקרים שילדים שנחשבו כ"לא יוצלחים" שאחר זמן שגדלו נהפכו ל"גאוניים"

לכן לעולם אין להתייאש! יש לנסות ולהשקיע בילד את כל המאמצים.

הורים שקיבלו נשמה וודאי יכולים להשקיע ויש להם את כל הכלים כדי לבנות נשמת ילדיהם שהי הוא אל אמת עושה משפט ישר ונותן לאדם ניסיונות שיכול לעמוד בהם ואם משמים בחרו לנסות את ההורים בחינוך ילדים אז וודאי שההורים יכולים לבנות ולתקן ולעמוד בניסיון רק אין לומר ייאוש ולהרים ידיים בכניעה שזוהי מעילה בתפקיד שההורים קיבלו בהשגחה עליונה של בורא עולם.

סטיגמה

לעיתים יש נטייה בציבור המחנכים להדביק "סטיגמות" להגדיר זה ילד עצלן, זה פטפטן, זה סקרן וכו'.

וכך הורסים נשמות של ילדים רכים הרוצים להשתנות ולהסיר את התדמית השלילית שדבקה בהם אך מכיוון שהמורים החליטו עליהם שהם עצלנים או אלימים אין להם רצון להשתנות.

גם ההורים בניהם יכולים לבנות או חלילה להרוס.

כשאומרים לילד אתה עצלן... עצלן... הוא פשוט יהיה כזה ! אך אם אומרים אתה חכם (אפילו שהוא לא) הוא יהיה כזה אז למה להרוס בפה נשמת ילד קטן. כשמעודדים מוסיפים תכונות טובות, אך כשמקניטים ומעליבים מוסיפים תכונות רעות, זו עובדה !

לא להדביק סטיגמות ! אנשים וכל שכן ילדים משתנים.

בית זה לא מוזיאון

מי שרוצה תמיד בית מסודר, כלים נקיים, הכל מגוהץ מצוחצח, מבריק, שיגור במוזיאון או בבית מרקחת.

כשמתחתנים וברוך ה' יש ילדים צריך להבין שבית זה לא מוזיאון.

אין להרוס נשמה של ילד בגלל שיש ברצפה קצת בוץ... (ואפילו הרבה...) (ואפילו אם עוגת קצפת נמרחה על השטיח. יש לנקות בשקט מבלי לרטון ולהעליב, כשאורח נכנס הביתה ומפיל בטעות אגרטל ונשבר כולם אומרים: "לא נורא" "לא קרה דבר" ואילו כשהילד עושה כך, כולם עטים עליו... סימן שאפשר להימנע מגערות... עובדה!!!

זה לא סוד

שבנות אוהבות יחס חם ולבבי יותר מבנים, לכן אבות מחויבים להתייחס לבנות יותר בחום ויותר באהבה, מותר לחבק ולנשק את בתו, ולפעמים זו חובה ומצווה.

כשילדה מקבלת את כל תשומת הלב בביתה, היא לא מחפשת בשדות זרים...

זה משפיע

כשהאב שומע את גערות אשתו עליו ו"סופג" ו"סופג" ואינו מגיב זה משפיע... והילדים לומדים לשתוק אפילו שהם צודקים.

זה משפיע - כשהאב חוזר הביתה ודבר ראשון שואל: אמא מה שלומך? ואיך את מרגישה? וכיצד התנהגו הילדים? (לפני ששואל אם יש ארוחת ערב), הילדים לומדים שאמא הכי חשובה.

כשאבא מחכה לאמא בליל שבת לפני הקידוש ואמא עסוקה ואבא מחכה ומחכה.. ושר שירי שבת בינתיים, זה משפיע, ומשרה אורה של סבלנות ונחות.

כשבערב שבת על שולחן שבת בקבוק יין פתוח נשפך על השולחן... ועל המפה... ומטפטף על הכסא המרופד ומשם על... הרצפה השטופה והכל דביק, ואמא אומרת: ברוך ה' הכל בסדר ולא קרה כלום - זה משפיע. בגד אפשר לנקות, שולחן אפשר לקנות, וגם רצפה אפשר להחליף אבל נשמה של ילד אי אפשר לתקן. כשמאופקים ואומרים ברוך ה' לא קרה שום דבר, הילד מבין שהוא יותר חשוב מהכל ומעל הכל... ברוך ה'.

זכות שהיא חובה

מוטל עלינו לעשות את כל ההשתדליות האפשריות כדי שילדינו יגדלו להיות בני תורה ההולכים בתורת ה',

וחיוב זה הוא בכל שעות היום יום יום, חודש בחודשו, שנה בשנה, מוטל עלינו להשקיע בחינוך להוציא כספים ומשאבים על מנת שלא ניצטרך להוציא אחר כך. ונשתדל להכניסם במקומות שילמדו אותם תורה ודרך ארץ מידות ויראת שמיים.

ובנוסף לכך נראה לילדים שכל דרכינו על פי דעת תורה, ואנחנו לא מחליטים לפי מצב הרוח אלא הכל לפי ההלכה.

בכל רגע פנוי נלמד תורה ונראה לילדים שהלימוד תורה אלו הרגעים הכי נפלאים לאדם היהודי. ולכן כשיוצאים לטיול עם הילדים יש לעשות זמן קבוע ביום ללימוד תורה והלכות. וצריך לעשות זאת באופן שיגרום להם לאהוב את הזמנים שלומדים תורה.

וכשיש נסיונות של חינוך כלומר שילד צריך הכוונה צריכים להתייעץ עם תלמיד חכם ולברר את דרכי החינוך העדיפות אצל ילדינו.

והכי חשוב

תפילה תפילה ושוב תפילה לה' שכל העיצות אין בכוחן להועיל ללא תפילה וללא עזרה משמיים לכן בכל הזדמנות שיש לשאת תפילה לבקש

ברכה לנסות את כל המאמצים כדי שהתפילה תניב פירות וה' יעזור
בחינוך הילדים, ולהתפלל בכל מיני הזדמנויות כגון:

תפילת אם בנרות שבת על חינוך ילדיה

תפילות בקברות צדיקים. ובכל פעם שהולכים לקבר של צדיק מבקשים
מה' שבזכות הצדיק הזה ילדינו יהיו גם כן צדיקים

בתפילת שמונה עשרה להזכיר בשומע תפילה רבש"ע זכה את ילדיי שיהיו
בני תורה אמיתיים ולא ישפיעו עליהם ילדים רעים

בברכת המזון לומר הרחמן ישמור על בנינו ובנותינו שיגדלו לתורה
ולמצוות ולמעשים טובים ועוד להוסיף כפי הצורך

לבקש ברכות מצדיקים בימי הולדת וכן בבר מצוה

להתפלל בראש השנה וביום כיפור רבש"ע זכה אותנו שבשנה זו ובכל שנה
ושנה לא ניכשל בחינוך הילדים וילדינו יגדלו בקדושה ובטהרה.

רק תפילות!!!

אין חכמה ואין תבונה ואין ביטחון לאף אחד שהילדים שלו יצאו כשורה
אלא הכל מודרך לפי החלטות משמיים ולכן יש להרבות בתפילות ויהי
רצון שנזכה שלא נבוש ולא נכשל לעולם ועד ולא ניגע לריק ולא נלד
לבהלה ילדינו יגדלו לתורה לחופה ולמצוות ויבנו בית של תורה וה' שומע
התפילות יקשיב ויקבל את תפילותנו ברצון.

אמן כן יהי רצון

הבהרה

כל ההלכות בספר זה מובאות רק לגבי קטנים.

במקומות שאפשר להקל או להחמיר הבאנו את שתי הדעות כדי
לאפשר לנהוג על פי ההלכה גם כשהמציאות אינה מאפשרת
להחמיר או שאין צורך להקל.

השתדלנו לכתוב בלשון קלה וברורה ולעתים, חזרנו על הלכות
בהתאם לנושא אחר כדי להקל על הלומד.

סדר הבוקר

היום נמשך אחר הבוקר וכשמתחילים בבוקר במודה אני ובנטילת ידיים הילד מבין שקודם כל לפני התחלת היום צריך להודות לה'.

א) **מודה אני** - טוב ונכון להרגיל הקטנים לומר "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך" אפילו קודם נטילת ידיים .

ב) **נטילת ידיים שחרית** - בכח נטילת ידיים אחר שינת הלילה, להסיר רוחות רעות, וסגולה גדולה ליטול ידי הקטנים כבר מיום הלידה כדי שיגדלו בטהרה ובקדושה .

ג) **נטילה סמוך למיטה** - ראוי להרגיל את הילדים כבר מקטנותם ליטול ידיים סמוך למיטתם על מנת שלא יהלכו ד' אמות (כשני מטר) ללא נטילת ידיים שחרית .

ד) **כיסוי הכלי עם מי הנטילה** - המכינים מים לנטילה בבוקר צריכים להקפיד לכסות את הכלי עם המים וכן לא להניח את הכלי עם המים מתחת למיטה שישנים עליה .

ה) **ברכה על נטילת ידיים** - צריכים לברך על נטילת ידיים מיד לאחר הנטילה לפני הניגוב ויש להשתדל שלא לברך כנגד מי הנטילה .

ו) **נגיעה בעיניים** - יש להקפיד על הילדים לבל יגעו בגופם קודם נטילת ידיים שחרית ובפרט בעיניים או באף ובפה .

ז) **נגיעה במאכלים** - מאכלים שנגעו בהם קודם נטילת ידיים שחרית יש לשוטפם ג' פעמים במים, אם אין אפשרות לשטוף אפשר להקל ולאכלם מבלי שטיפה כלל .

ח) **נטילה מהברז** - מעיקר הדין אין חיוב ליטול ידיהם של הקטנים מנטלה, ואפשר לרחוץ ידיים מתחת למי הברז ובלבד שיקפידו לשוטפם ג' פעמים לסירוגין .

ט) **שינה אחר חצות** - תינוקות וילדים קטנים שהיו ערים בזמן חצות לילה אין שורה על ידיהם רוח טומאה ולכן אם נגעו במאכלים או בפניהם אין בכך כלום, ואפשר להקל ולהאכילם קודם נטילת ידיים שחרית .

(ז) **על הרצפה** - כשנשפכו מי נטילת ידיים על הרצפה יש להיזהר ולא לדרוך עליהם אלא יש לנגב היטב או להניח על המים כיסוי עד שיתייבשו .

(יא) **נטילה באמבטיה** - רק כשאין שם שירותים מותר ליטול שם ידיים ובשעת הדחק כשיש שם שירותים, יש לכסות את האסלה ליטול ידיים ולברך מחוץ לחדר אמבטיה .

(יב) **נגיעה בקטן שלא נטל ידיו** - אם נגע בכפות ידיו של קטן לפני שנטל הקטן את ידיו ראוי ליטול ידים שוב ואין צריך נטילה בכלי .

(יג) **אכילה בבקבוק** - מעיקר הדין מותר להאכיל תינוק שלא נטל ידיו בבקבוק ויש המחמירים ליטול ידי התינוק .

(יד) **שירותים** - כשנכנסים עם ילד קטן לשירותים או למקלחת שיש שם שירותים יש ליטול ידיים כדין יציאה מבית הכסא ואין חיוב נטילה בכלי .

(טו) **החלפה** - לאחר שמחליפים טיטול ורוצים לברך או לומר דברים שבקדושה, יש ליטול ידיים במים ואין חובה מכלי .

(טז) **מאכלים שהוכנסו לשירותים** - וכן כשהוכנסו למקלחת עם שירותים יש לשוטפם ג' פעמים לפני שיאכלם וכשיש להם עטיפה סגורה כגון ממתקים וכד"י אפשר להקל .

(יז) **יד שמאל** - כשמחליפים לתינוק שעשה צרכיו יש לכתחילה לנקותו ביד שמאל, וכשאין אפשרות אחרת המקל ביד ימין עם נייר מגבון וכד"י יש לו על מי לסמוך ובוודאי שאשה יכולה להקל יותר .

(יח) **צניעות בשירותים** - יש לחנך הקטנים שיעשו צרכיהם בצניעות ובמקלחת שיש בה שירותים, לא יתקלח אחד בזמן שהשני מתפנה שאין זו דרכה של צניעות. ובשעת הדחק יפרוס וילון ויחצוץ ביניהם .

(יט) **צניעות** - ראוי להרגיל את הילדים כבר מקטנותם להתלבש בצניעות ולא להתלבש בפני בני אדם אלא במקומות מוצנעים וטוב להלבישם באמבטיה .

(כ) **תספורת** - המספר ילד קטן וכן המסתפר צריכים ליטול ידיים וכן הגוזר שערות בודדות כגון "בחלקה" ראוי שיטול ידיים ויש מקילים בכך .

(כא) **דיבור בשירותים** - יש לחנך הקטנים שלא ידברו בשירותים בזמן שמתפנים אבל במקלחת אין איסור לדבר דברי חולין מלבד דברי קדושה .

כב) **נטילת ידיים אחר מקלחת או אחר גזיזת ציפורניים** - יש ליטול ידיים לאחר מקלחת וכן ליטול ידיהם אחר שגזזו ציפורניים .

כג) **כיסוי ראש** - יש להרגיל הקטנים בכיסוי ראש מעת שלומדים ללכת כדי להקנות בהם יראת שמים ויש להשתדל מאוד שבזמן שאוכלים יהיו עם כיסוי ראש .

כד) **סדר לבוש** - נכון ללמד הקטנים ללבוש הבגדים כסדר המובא בהלכה: יד ימין ואח"כ יד שמאל ובנעילת נעליים נעל ימין ואח"כ נעל שמאל עם קשירתה ואח"כ קושר נעל ימין, אבל בחליצה חולץ נעל שמאל ואח"כ נעל ימין

כה) **לבישת כל בגד לחוד** - יש להיזהר שלא להלביש את הקטנים בשני בגדים יחדיו כיון שדברים אלו גורמים לשכחה. וכן שהבגדים לא יהיו הפוכים .

טלית

כו) **חינוך למצוות ציצית** - מצוה גדולה לחנך הקטנים ללבוש ציצית לכן כל ילד היודע להתעטף בציצית אביו צריך לקנות לו ציצית כדי לחנכו במצווה זו וילמדו לברך ולהתעטף בציצית כהלכה .

כז) **גיל חינוך** - יש אומרים שכבר מגיל שלוש יש להרגילו במצוות טלית קטן ובפרט כשיודע לדבר ויש שכתבו מגיל שש וכל ילד לפי התפתחותו ושכלו .

כח) **גודל הטלית** - גודל הטלית משערים על פי הקטן עצמו כדי שיוכל להתעטף בו ראשו ורובו שלו, ורק כשיש בו שיעור המתאים לילד יש לאביו לחנכו לברך עליו אבל כשאין שיעור אין לברך עליו .

כט) **כשרות הציציות** - יש להיזהר שהציציות לא יהיו קרועות אלא יהיו שלימות כלומר שמונה ציציות בכל כנף ואין ליתן לקטנים ציצית פסולה .

ל) **הטלת ציציות** - לכתחילה ילד קטן לא יקשור ציציות בטלית של אדם גדול, ואם קשר ללא אדם גדול המפקח עליו, אין לברך על ציצית זו, אבל כשאדם גדול עומד על ידו ומלמדו הציצית כשרה בדיעבד .

לא) **שינה בטלית קטן** - ילדים שעדיין לא הגיעו לגיל חינוך יכולים לישון עם טלית קטן ואין כאן ביזיון וטוב להרגילם בכך .

לב) **ברכת שהחיינו** - בזמן שהילד מתעטף בטלית חדשה יש לאב לחנכו לברך שהחיינו אבל כששובש ציצית קטן אין צריך לברך שהחיינו .

לג) כבוד הציציות יש להקפיד ולחנך הקטנים שציציותיהן לא יגררו על הריצפה שיש בזה מן הביזיון .

לד) **טלית כשמיכה** - מותר לעטוף ילד קטן, בטלית גדול על מנת לחממו כל שאין ביזוי לטלית מותר, וישגוחו שהקטן לא יעשה בו צרכיו .

תפילין

לה) **גיל חינוך** - יש נוהגים לחנכו שלושה חודשים לפני הבר מיצווה ויש שנהגו שנה או שנתיים לפני שיגיע לגיל מצוות ורשאי לברך עליהן כששומר על כבוד התפילין כהלכה וכל דין חינוך רק בקטן היודע לשמור תפילין בטהרה שלא ישן ולא יפיח בעודן עליו .

לו) **קדושת התפילין** - קטנים שאינם יודעים לשמור על ניקיון גופם ועל קדושת התפילין אסור להניח להם תפילין, ואין כאן דין חינוך .

לז) **נרתיק תפילין** - ילד קטן שייחד נרתיק לתפילין והשתמש בו לשם תפילין אינו יכול להשתמש בו תשמיש של חולין ולכן אסור להכניס בתוכו סוכריות או מעות, ורק אם עשו תנאי שיהא מותר להשתמש בו לשאר תשמישין מותר .

לח) **כתיבת תפילין** - ילד קטן אע"פ שיודע לכתוב ובקי בהלכות סת"ם אין לו לכתוב תפילין או מזוזות, ואם כתב התפילין פסולות .

לט) **תפילין פסולות** - צריך להניח לקטן תפילין כשרות בלבד ואין חיוב במהודרות ויש איסור ליתן לו להניח תפילין פסולות, אפילו שעדיין לא הגיע לגיל מצוות .

מ) **צביעת הרצועות והבתים** - אין ליתן לקטן לצבוע תפילין בין הרצועות ובין הבתים ורק אם אדם יהודי גדול עומד לידו ומשגיח אפשר להקל .

מא) **קשירת תפילין** - לכתחילה אין ליתן לקטן לקשור קשר ברצועות התפילין בין של יד ובין של ראש .

מב) **תפילין שנפלו** - קטן שנפלו מידי התפילין לרצפה ללא כיסוי אינו חייב להתענות וראוי שיתן מעות לצדקה כדי לפדות התענית .

עצה יפה

כשמחנכים הקטנים בציצית יש להשגיח שהציציות יהיו מונחות
בצידי גופו ולא כנגד המקומות שעושה צרכיו כדי לשמור על כבודן
ונקיון.

תפילת שחרית

א) **תפילה** - סדר חינוך התפילה של ילד קטן הוא לפי הבנתו ופיקחותו
ובתחילה יש להרגילו באמירת מודה אני ואלוקי נשמה ובברכות השחר
וברכות התורה ובאמירת פרשה ראשונה של קריאת שמע .

ב) **קריאת שמע** - כבר מגיל שבו הילד לומד לדבר יש לחנכו לומר פסוק
ראשון של קריאת שמע וכשהגיע לגיל חינוך יש ללמדו כל קריאת שמע .

ג) **כוונת קריאת שמע** - יש ללמד הקטנים כבר מהגיל שמתחילים להבין
את הכוונה הפשוטה של קריאת שמע והיא :

שמע ישראל - קבל והבן עם ישראל. ה' - אדון הכל שהוא היה הווה
ויהיה. אלוהינו - שהוא תקיף ובעל היכולות ובעל כל הכוחות, כולם ה'
אחד - יחיד בעולם השולט בשבע רקיעים ובארץ ובד' רוחות השמים .

ד) **תפילת שמונה עשרה** - ילד שהגיע לגיל חינוך ויודע לקרוא ולהתפלל
צריך לחנכו בתפילה כהלכה, בעמידה ובלחש וכן שיבטא בפיו ולא יהרהר
בליבו .

ה) **תפילה בקול** - אב הרוצה לשמוע את תפילת בנו כדי לחנכו לאמרה
כראוי יכול לומר לבנו שיתפלל בבית בקול רם כדי שיוכל לתקנו .

ו) **תפילה בהרהור** - קטן המתפלל בעיניו בלבד ואינו מוציא בשפתיו
מותר לחייבו להתפלל שוב כדי שיבטא בפיו את מילות התפילה כהלכה .

ז) **מניין** - קטן אינו מצטרף למניין עד שיגיע לגיל שלוש עשרה, ואפילו
שיש תשעה גדולים ואם צירפו קטן למניין המתפללים יש לצאת מהמניין
ולא להשלימו כדי שלא יאמרו תפילת חזרה או קדיש ללא מניין של
עשרה גדולים .

ח) **לימוד התפילה** - מותר לעבור על כל תפילת שמונה עשרה עם הילד כדי שילמד לבטא המילים נכון אפילו שלא בזמן התפילה ואין כאן חשש של ברכות לבטלה .

ט) **שליח ציבור קטן** - אין למנות קטן לשליח ציבור ואפילו שהגיע לגיל חינוך וקולו נעים אינו יכול להיות שליח ציבור אלא רק לאחר שהגיע לגיל י"ג והביא שתי שערות .

י) **מניין של קטנים** - אין להניח לקטנים לארגן לבדם תפילה עם חזרה וקדיש וברכו וכו' ללא עשרה גדולים ואין בזה משום חינוך אלא יתפללו ללא חזרה וקדושה וקדיש .

יא) **ילד בוכה** - אם באמצע תפילת י"ח ילד גועה בבכיה ומפריע לריכוז מותר לרמוז לו שישתוק ע"י דפיקה על השולחן ואם ממשיך ומפריע לשאר המתפללים מותר להוציאו החוצה באמצע התפילה .

יב) **אכילה לפני התפילה** - קטנים מותרים באכילה לפני תפילת שחרית וכן לפני תפילת מוסף וקודם הקידוש והבדלה ואפילו שהגיעו לגיל חינוך .

יג) **תפילת מנחה וערבית** - יש לחנך את הילדים להתפלל תפילת מנחה וערבית כהלכה ובזמנה כבר מהגיל שהוא יודע לקרוא ולהתפלל לבדו .

הנהגה יפה

להעיר הקטנים בבוקר ע"י מזמורי תהילים או בדברי תשבחות לה' בכח הנהגה זו להשפיע על נפשו של הילד לקום בשמחה לעבודת הבורא.

ואילו כשמעירים על ידי גערות וצעקות התוצאה הפוכה חס ושלום

עצה יפה

כשלוקחים ילד לתלמוד תורה או לגן, זהו הזמן הכי מתאים לדבר

טיפול בילדים לפני התפילה

א) בבוקר יש חיוב תפילה ראשית לכל עסק. ולכן יש להשתדל ולעשות את כל הנדרש לטיפול וחינוך הילדים אחר תפילת שחרית אבל כשאין אפשרות אחרת אפשר לטפל בילדים לאחר אמירת ברכות השחר.

ב) **דיבור לפני התפילה** - אפילו שאין איסור לדבר לפני התפילה יש להשתדל ולא לדבר לפני תפילת שחרית היכן שאין הכרח.

ג) **סדור המיטה** - מותר לחנך ילדים לסדר מיטתם לפני תפילת שחרית כדי להרגילם לסדר ונקיון.

ד) **הכנת אוכל** - כאשר אין אפשרות להכין אחר התפילה מותר להכין כריכים ושאר צרכי ארוחת בוקר לילדים לפני תפילת שחרית.

ה) **רחיצת הילדים** - לכתחילה אין לקלח הילדים לפני תפילת שחרית אבל כשצריך לקלחם מטינופם על מנת לשלחם ללימודיהם אפשר להקל ולרחצם בזריזות.

ו) **קניות לפני התפילה** - בשעת הדחק מותר לקנות לילדים לחם וחלב, לפני תפילת שחרית לצורך ארוחת בוקר.

ז) **החלפת מצעים** - אם אין צורך של ממש להחליף המצעים הרטובים מצרכי הקטנים יש להתפלל תפילת שחרית ורק אחר כך להחליף את המצעים.

ח) **יציאה באמצע תפילה** - כשיש צורך לאב לצאת באמצע התפילה לקחת הילדים לגן או לתלמוד תורה יש להשתדל לצאת אחר "קדושת ובא לציון" או לפחות אחר קריאת התורה.

ט) **הסעה למקום הלימודים** - כשקמים מאוחר והזמן דוחק אפשר לקחת הילדים לגן או לתלמוד תורה אפילו לפני תפילת שחרית.

י) **מרפאה** - כשנקבע תור חשוב במרפאה ואי אפשר לדחותו אפשר להקל וללכת לפני תפילת שחרית לפי מצב בריאותו של הקטן.

יא) **תספורת** - ילד קטן עם שיער ארוך ובמקום לימודיו של הילד דורשים שהבן יבוא מסופר ויש חשש שיתבטל מלימוד תורה נראה שמותר לספרו לפני התפילה .

יב) **הכנת דייסה** - אב שקם בבוקר ועדיין לא התפלל מותר לו להכין לתינוק רעב דייסת חלב לפני תפילת שחרית .

ברכת כהנים

יג) **קטן נושא כפיים** - כהן קטן אינו נושא את כפיו לבדו אפילו שהגיע לגיל חינוך, אבל כשיש שם כהנים גדולים יכול לשאת כפיו עם הגדולים .

יד) **מקרא "כהנים"** - כשיש כהן גדול וכהן קטן שנושאים את כפיהם יש שאינם נוהגים שהשליח ציבור קורא כהנים, ויש נוהגים לקרוא כהנים ויש לנהוג כמנהג המקום .

טו) **ברכת כהנים בעמידה** - ילדים המבקשים לשבת בזמן ברכת כהנים אפשר להקל להם. ולכן קטן שאין בכוחו לעמוד בברכת כהנים או המבקש לשבת בשעת ברכת כהנים אפשר להקל לשבת .

טז) **פנים כנגד הכהנים** - יש נוהגים שהאב מניח את ידיו על ילדיו בזמן ברכת כהנים ויש להקפיד שפני הילדים יהיו כנגד הכהנים ואינם מפנים את גבם כנגד הכהנים .

עצה יפה

ברכת כהנים היא רגע שבו האב מניח ידיו על ראשו של בנו ומושך לו ברכה עליונה מברכת כהנים וכך הילד מבין.. שבכוחו של אביו לברכו ולומד לכופף ראשו לאביו וכך נכנס בו מורא אב. (ראשית חכמה)

עצה טובה

בערב לפני שהקטנים הולכים לישון להכין את הבגדים של מחר,
תיק מסודר עם מערכת שעות ולחם פרוס, כך חוסכים הרבה זמן
יקר בבוקר.

קריאת ספר-תורה

יז) **עליה לתורה** - קטן שהגיע לגיל חינוך (לפחות בגיל שש) ויודע למי מברכים מותר להעלותו למנין שבעה בשבתות או בימים טובים .

יח) **שני וחמישי** - לכתחילה אין להעלות קטן לס"ת בימי שני וחמישי ובדיעבד קטן עולה למנין שלושה .

יט) **קטן בעל קורא** - כשאין מי שיקרא בתורה וקיים חשש שהציבור יתבטלו מקריאת ס"ת מותר ליתן לקטן להיות בעל קורא .

כ) **קטן כהן מברך ראשון** - כשאין כהן גדול וכן אין תלמיד חכם, אפשר להקל וליתן לכהן קטן לברך ראשון, ויקפיד לקרוא מילה במילה עם השליח ציבור .

כא) **כבוד הספר** - בשעת הולכת הספר תורה לתיבה אין להגישו או להנמיכו בשביל הקטנים, שינשקו שאין זה מכבוד התורה אלא יש להגביהם אליו .

כב) **מפטיר** - מותר להעלות קטן לקרוא את המפטיר וההפטרה אבל בשבת כשיש חובה לקוראה כגון בפרשת זכור אין לו לעלות מפטיר .

כג) **החסיר פרשה** - קטן שנרדם באמצע קריאת התורה אין צריך להשלים הקריאה במנין אחר .

כד) **ממתקים** - אע"פ שאסור לאכול בתוך בית הכנסת, מותר ליתן לילד קטן ממתקים בבית הכנסת כדי שישאר בבית הכנסת ולא ישחק בחוץ .

כה) **הוצאת ספר תורה** - גננת המביאה ילדים קטנים לבית כנסת כדי לחנכם מותר לגבאי לפתוח ארון הקודש ולהוציא ספר תורה וכן להראות הקלף כדי ללמד הילדים על הספר תורה וכן מותר לצלם את הילדים עם הספר תורה .

חשוב לזכור

פרי דומה לעץ ותולדות דומות לאבות וילדים דומים להוריהם...

ילדינו הולכים בעקבותנו, רואים, לומדים ומתנהגים לכן אנו צריכים להיזהר ביותר...

וכשאנחנו מקילים בהלכות גם הם בדרכינו... וכשאנחנו מדברים בתפילה גם הם מדברים... ושאנחנו צועקים גם הם צועקים

כשאנו שולטים על הפה הם למדים לשלוט על הפה וכשאנו מברכים ברכותינו בקול ובכוונה הם למדים לברך בקול, כשאנו מאזינים לתפילה בשתיקה הם גם יאזינו בשתיקה אנו משמשים דוגמא לילדים.

היכן מותר להזכיר דברי קודש

א) אסור מן התורה ללמוד תורה או להתפלל כנגד צואה גלויה שנמצאת בחדר ולכן כשרוצים להתפלל או לומר דברי קדושה יש לבדוק היטב שאין בסביבה בד' אמות (כשני מטר) ריח רע של עיפוש או ריקבון .

ב) ריח רע - אסור להזכיר דברי קדושה במקום שיש בו ריח רע של עיפוש או ריקבון ובפרט בחדרי ילדים שעדיין לא שולטים על צרכיהם .

ג) בגדי תינוקות - בגדים המלוכלכים בצואה יש לכסותם על מנת שיהיה מותר לומר מולם דבר שבקדושה .

ד) תינוק שהרטיב ברצפה - אין לומר דברי תורה כשיש הרטבת תינוק ברצפת החדר. וצריך לנגבם היטב ואם שפכו עליהם רביעית מים (ככוס מים) ואין ריח רע מותר לומר דברי תורה אפילו כשעומדים על ידם .

ה) טיטול - אפילו שהקטן עשה בו צרכיו גדולים או קטנים אם הטיטול מכוסה במכנסיים של התינוק ואינו מוציא ריח רע מותר להתפלל ולברך כנגדו .

ו) טיטול מכוסה - כאשר מדיף ריח רע אין להתפלל בקרבתו אלא יש להרחיקו ד' אמות (כשני מטר) לאחוריו או להוציאו מהחדר אבל כשמכוסה אין איסור .

ז) **בזמן ההחלפה** - כשמחליפים לתינוק שעשה צרכיו או שיש ריח רע וכד', אין להרהר בדברי תורה כלל וכן אין לפזם שיר קודש בפיו וכל שכן שאסור להוציא בפיו דברי קדושה .

ח) **חדר ילדים** - שיש בחדר ריח רע של צרכים וכד' יש לאווררו או לפזר בושם ריחני ורק אח"כ מותר לומר שם דברי תורה כגון מודה אני לפניך וברכות השחר .

ט) **תינוק יונק** - כל שלא אכל מיני דגן או דייסת דגן וכד' ואין ריח רע לצואתו, מעיקר הדין אין צריך להתרחק מצואתו או ממי רגליו, וראוי להחמיר בכך .

י) **מתקן ישיבה לקטנים** - מושב המיוחד לקטנים ומונח על האסלה אם הוא נקי ורחוץ היטב מותר לומר כנגדו דברים שבקדושה .

יא) **מאכלי תינוקות שהתקלקלו** - כגון דייסה או פירות מרוסקים המדיפים ריח רע של ריקבון וכד', דינם כדין צואה שאין להתפלל או לברך כנגדם .

יב) **פליטת תינוק** - תינוק הפולט דייסה או חלב לאחר אכילתו כשאין ריח רע אין צריך להתרחק או לכסותו וכד' .

יג) **אמבטיית פלסטיק וכד'** - גיגית רחצה אע"פ שהקטנים לפעמים עושים בה צרכיהם, מותר להתפלל ולברך כנגדה .

יד) **כלי פלסטיק שהקטנים עושים בו צרכיהם** - כשמלוכלך, אין לקרוא כנגדו אלא יהפכו על פיו שלא תראה הצואה. אבל כשרחוץ היטב ונקי, אין צריך לכסותו או להפכו .

טו) **כבוד ספרי קודש** - אין להניח הקטנים לעשות צרכיהם ליד ספרי קודש או מול נרות שבת .

טז) **החלפה לתינוק מול נרות שבת או ספרי קודש** - לכתחילה אין להחליף לתינוק שעשה צרכיו מול נרות שבת או תמונות של כתבי קדושה כגון, קמיעים או ברכונים שדינם כספרי קודש ובשעת הדחק אפשר להניח את ראש התינוק כנגד הספרים או נרות שבת ולעמוד בין התינוק לנרות או לספרים .

יז) **צואת אף** - מותר לומר דברי קדושה כנגד תינוק מנוזל אע"פ שדעתו של אדם סולדת מכך .

יח) **פח אשפה נקי** - ואין בו טיטולים משומשים או פסולת שיש בה ריח רע מותר לקרוא כנגדו .

יט) פח אשפה שבבית - שלעיתים זורקים טיטולים משומשים, צריך להקפיד שהפח יהיה מכוסה ואז מותר לברך כנגדו .

עצה יפה

יש לחנך הקטנים שלא יתאפקו כשצריכים לשירותים, מלבד הנזק הבריאותי בכך הוא עובר על כל תשקצו, ומושך לעצמו רוח רעה ויש אומרים זוהמה (שבת פ"ב).

יש לשים לב

אין נכנסים לשירותים עם כיפה או בגדים שכתוב עליהם "שמע ישראל" או שאר פסוקים ודברי קודש.

קדושת בית הכנסת

א) קדושת בית כנסת ועזרת נשים גדולה מאוד, וחובה לנהוג שם בקדושה ובכבוד, ואין להקל בזה כלל לכן צריך להשגיח היטב על הילדים שלא ינהגו בקלות ראש ולא ילמדו לזלזל בקדושת בית כנסת .

ב) הפרעה למתפללים - כשתינוק בוכה בעזרת נשים או בבית הכנסת, חובה להוציאו למקום שלא יפריע לשאר המתפללים, אפילו שהאב או האם באמצע תפילת העמידה, צריכים להפסיק מתפילתם, ללא דיבור ולהוציאו החוצה .

ג) צניעות בילדות - ראוי להרגיל את הקטנות כבר מהרגע שמגיעות לבית הכנסת שמקומן של בנות בעזרת נשים ולא להרגילן לשבת בין האנשים ובפרט יש להקפיד על לבושן שיהיה צנוע בהחלט .

ד) עגלה של תינוקות - אם עגלה נקיה אפשר להקל ולהכניסה לבית הכנסת כדי שהתינוק ישמע קדיש, וקדושה וכד' ובתנאי שגלגלי העגלה נקיים ולא ילכלכו את רצפת בית הכנסת ואין התינוק מפריע למתפללים .

ה) **סל קל** - יש להזהר שלא להניח "סל-קל" שיושב עליו תינוק, על שולחן שמונחים בו ספרי קודש .

ו) **החלפה** - אין לחתל תינוק שעשה צרכיו בבית הכנסת אלא יש להוציאו לשירותים כדי להחליף לו את בגדיו המלוכלכים .

ז) **הנקה** - הצריכה להניק את בנה מותר לה להניקו בעזרת נשים כשיושבת במקום צנוע ואין אבריה מגולים כלל. וכן שאין אפשרות שיכנסו ויראו אותה .

ח) **נקיון הילדים** - יש להקפיד שפניהם של הקטנים יהיו נקיים ולא מלוכלכים בצואת האף וכדומה, שמא יראו את פניהם אנשים זרים ויסלדו ועל זה נאמר על כל נעלם יביא במשפט .

ט) **ציורים בבית הכנסת** - מותר ליתן לילדים שלא הגיעו לגיל חינוך לצייר ציורים בבית הכנסת על מנת להרגיעם שישבו בלא להפריע .

י) **שיעורי בית** - יש להרגיל הקטנים שלא יכינו שיעורי בית במקצועות חולין בבית הכנסת או בבית המדרש, משום קדושת המקום .

יא) **ישיבה על שולחן** - אין להושיב קטן על שולחן שיש עליו ספרי קודש ויש המקפידים לא להושיב ילד על השולחן אפילו כשאין עליו ספרי קודש .

יב) **ילדים קטנים** - אפילו שמצוה גדולה להביא ילדים קטנים לבית כנסת כדי לחנכם בעניית אמן קדיש וקדושה, אסור להביא ילדים המרעישים בבית הכנסת ומפריעים למהלך התפילה שחוטאים ומחטיאים ובפרט אלה הרצים בביהכנ"ס ומוטב שלא להביאם שהרגל נעשה טבע ויש על האבות להקפיד מאוד בכך .

יג) **לנשק הילדים** - אין לנשק בניו הקטנים ואפילו הגדולים בבית הכנסת כיון שצריך להראות שאין אהבה כאהבת המקום .

יד) **"סקטים"** - ושאר גלגליות אפילו שמעיקר הדין אין איסור להכנס לבית הכנסת עם גלגליות יש להסירם לפני שנכנסים לבית הכנסת .

טו) **אירועי משפחה** - יש לבטל את המנהג הרע הזה שעושים בבית הכנסת מסיבות, בת מצוה, או יום הולדת, שיש איסור הוללות ושיחה בטלה אכילה ושתיה בבית הכנסת .

טז) **אופניים** - אין לרכב על אופניים בתוך בית הכנסת וכל שכן שאין לאחסנם בבית הכנסת לשמירה כדי שלא יגנבו האופניים .

יז) משחקים - כגון גולות או חמש אבנים וכן שאר משחקי ילדים
אסורים בבית הכנסת.

חשוב לזכור

לעולם לא לזלזל ביום לימודים של ילד קטן בתלמוד תורה ורק
כשאינן אפשרות אחרת וכלו כל האפשרויות רק אז נדחה יום
לימוד.

כבר אמר רב המנונא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה
תינוקות של בית רבן.. (שבת קי"ט ע"ב)

עצה טובה

כשלוקחים ילד לתלמוד תורה או לגן הילדים, ראוי להתפלל
ולבקש מה' :

"יהי רצון מלפניך שילך לשלום ויחזור לשלום ולא יאונה לו כל רע,
ולא יצטער ויהיה אהוב על חבריו ומוריו ויזכה לקנות יראת שמים
אמיתית".

וכך מקדימים תפילה לכל יום של לימודים וחוסכים בעיות
ודמעות ע"י הקדמת תפילות. שלעולם יקדים אדם תפילה..."
(סנהדרין מ"ד ע"ב)

נטילת ידיים לסעודה

א) חינוך לנטילת ידיים לסעודה - כבר מגיל שבו הילד מבין ויודע לרחוץ
את ידיו יש לחנכו בנטילת ידיים כהלכה .

ב) כשמאכילים ילד קטן - ילד שאוכל כזית פת צריך לחנכו בנטילת ידיים
אפילו שלא נוגע במאכל אלא מאכילים אותו בכפית .

ג) **נטילה מבקבוק** - כשאין כלי נטילה אפשר ליטול ידיים מבקבוק של תינוק שפירקו ממנו הפיטמה ובלבד שיכיל כמות של רביעית מים (כמאה מ"ל).

ד) **מים הפסולים לנטילת ידיים** - מים צבועים בצבעי גואש וכד' או מים מלוחים, מרים, שאינם ראויים לשתיית כלב וכן מים שהשתמשו בהם פסולים לנטילת ידיים. אפילו שהם נקיים ולכן כששתמשים במים קרים לקרר חלב חם או כדי לחמם חלב קר פסולים לנטילת ידיים.

ה) **ברכה על נטילה** - יש לחנך את הילד לברך כהלכה ואפשר לחזור איתו מילה במילה כדי שילמד לברך היטב.

ו) **כשגדול מסתפק עם בירך** - מותר לברך עם קטן ברכת על נטילת ידיים על מנת לחנכו וגם כדי לצאת ידי חובת הברכה כשמסתפק אם צריך לברך.

ז) **החלפה בתוך הסעודה** - כל החלפה לתינוק באמצע סעודה מבטלת את הנטילה ולכן יש צורך ליטול ידיים, והמחליף לתינוק מצואתו ורוצה להמשיך לאכול כביצה פת צריך ליטול ידיים שוב בברכה.

ח) **כבוד השולחן** - אין להושיב ילדים קטנים על שולחן שאוכלים עליו או שלומדים בו דהוי בזיון ששולחנו של אדם מכפר עליו אבל על השיש אשר מכינים עליו אוכל מותר להושיב עליו הקטנים.

ט) **מים אחרונים** - קטן שלא אכל כזית פת אינו חייב במים אחרונים מפני שאינו התחייב בברכת המזון אבל כשמתחיל לאכול לבדו ונוגע במאכלים בידיו ואכל כזית פת טוב לחנכו במים אחרונים.

י) **כשאינו נוגע במאכלים** - כשמאכלים קטן שאינו יודע לברך ברכת המזון וגם אינו נוגע במאכלים בידיו אין חובה לחנכו במים אחרונים.

יא) **טיפות מים אחרונים** - כאשר טפטפו ידיו מים אחרונים על הרצפה או שנגעו בכלים בידים שעדיין רטובות ממים אחרונים יש לנגבם או לרחצם במים ואין בכך כלום.

יב) **זימון** - קטן שלא מלאו לו שלוש עשרה שנה אינו יכול לזמן בעצמו, ורק מגיל שש אם הוא חכם ומבין שמברכים להי מצטרף לזימון.

יג) **צירוף לזימון** - אין לצרף יותר מקטן אחד בין לזימון בשלושה ובין לזימון לעשרה. וילדות אינן מצטרפות לזימון ואינן מזמנות אפילו כשאוכלות לבדן.

יד) **חובת זימון** - ילדים קטנים שאוכלים לבדם פטורים מזימון אפילו שהגיעו לגיל חינוך ואינם רשאים לזמן בינם לבין עצמם.

עצה יפה

בכל מעשה שעושים, יצר הרע רוצה לקחת את חלקו
כוס נשברת או משקה דביק שנשפך
כל תקלה אחרת יש לכוון שזהו החלק ליצר הרע.
והשאר מכאן והילך יהיה מוצלח.
כמו מים אחרונים שחלקם ליצר הרע
והשפע הטוב נשאר לנו.

הנהגה ישרה

ילדים אוכלים ושותים בישיבה ולא בעמידה. האוכל והשותה
בעמידה מתיש את גופו.. (גיטין ע' ע"א)

הנהגה ישרה

ילד המקבל ממתק וכדו' כדאי לחנכו לומר לפני הברכה תודה ה'
על הממתק שקיבלתי ואח"כ יברך וכך הילד מבין שהסוכריה
באמת מה' ולא מהמכולת....

חשוב מאוד

להרגיל הקטנים שלא ידברו בשירותים או במיקלחת ובפרט
ילדים ששרים שם שירי קודש יש להפסיקם כיוון שיש איסור
בכך.

א) **ריכוז בברכה** - כשמברכים אין לעשות פעולות ואפילו פעולות קלות כגון להאכיל תינוק שבוכה בזמן ברכה ויש להקפיד בפרט שלא להפוך את הברכה כדרך אגב לפעולה אחרת כגון: אשה שבזמן שמניקה היא גם מברכת ברכת המזון או מנענעת עגלת תינוק.

ב) **תינוק בוכה** - תינוק הבוכה באמצע ברכת המזון ואין אפשרות להתרכז אפשר להפסיק באמצע ברכת המזון מבלי לדבר ולהרגיעו, ובברכה רביעית אפשר להקל אף בדיבור ומיד לחזור לברך מהיכן שהפסיק.

ג) **חינוך לברכת המזון** - קטן שהגיע לגיל שמבין את נוסח הברכה חייב לחנכו בברכת המזון מדרבנן ואפילו אכל כזית פת בלבד.

ד) **מוציא ידי חובה** - אין הקטן יכול לפטור אדם גדול בין איש ובין אשה בברכת המזון, ולכתחילה לא יפטור את אביו אפילו שהתחייב מדרבנן ואכל כדי שביעה.

ה) **חינוך לברך** - מותר ללמד ילד קטן לברך אפילו את כל נוסח הברכה בשם ומלכות כדי שהילד ילמד לברך כהלכה ואפילו מותר לברך בשבילם ברכת המוציא, וברכת המזון במלואה, ואשר יצר אע"פ שהגדול שמברך לא התחייב בברכה והוא הדין לשאר הברכות.

ו) **ברכת המזון בקיצור** - אין ראוי להרגיל את הקטנים לברך ברכת המזון הקצרה המובאת באחרונים ועדיף שישמע את הנוסח הרגיל מפי אדם גדול שמברך בשבילו.

ז) **הזכרת שם ה'** - ומעיקר הדין אפשר להזכיר שם ה' לצורך לימוד הברכה לקטן ויש חסידים שרק מתחילים לומר את שם ה' והקטן ממשיך.

ח) **עניית אמן** - יש אומרים שקטן לפני שהגיע לגיל חינוך אין לענות אחריו אמן ויש אומרים כשמתרגל לברך יש לענות אחריו אמן ונחשב כשהגיע לגיל חינוך.

ט) **עניית אמן על ברכה לבטלה** - כאשר קטן מברך ברכה בכדי להתלמד כגון שלומד כיצד לברך להניח תפילין או כיצד לברך ברכות התורה, אין לענות אחריו אמן.

י) **ברכת שהחיינו** - יש לחנך הקטנים בברכת שהחיינו כששובשים בגד חדש או שאוכלים פרי חדש.

יא) **ברכת הגומל** - ילדים קטנים מתחת לגיל מצוות אינם מחויבים לברך ברכת הגומל.

הנהגה נכונה

אב או אם המברכים ברכת המזון בקול רם, יזכירו ברחמן את שמותיהם של ילדיהם, וכן לבקש מהילדים שיתפללו עלינו בשעת ברכת המזון, כשאומרים הרחמן.. יאמרו הרחמן יברך את אבא ואמא... הילדים לומדים שיש חשיבות לברכת המזון ולא יזלזלו בה.

עצה טובה

כשההורים מברכים בקול רם.. הילדים שומעים ולומדים.. וככל שהילדים שומעים יותר הם לומדים יותר. לכן יש לברך לאט לאט ובקול רם.. ובפרט בברכת המזון.

הנהגה חשובה

כל לילה לפני השינה - להרגיל הקטנים שימחלו לכל מי שהכעיסם או העליבם ויעשו תשובה על מעשיהם ביום שחלף (מגילה כ"ח).

הלכות קריאת שמע שעל המיטה

(א) **קריאת שמע** - ראוי להרגיל הקטנים כבר בחודשים הראשונים של חייהם לשמוע קריאת שמע על מיטתם לפחות פרשה ראשונה, וכך יקבלו יראת שמיים.

(ב) **שינת הלילה** - יש להרגיל הבנים הקטנים מגיל תשע שלא לישון פרקדן (עם הגב על המיטה) ולא על בטנם, אלא על צידם.

ג) **נעליים** - יש להקפיד שהתינוקות והילדים הקטנים לא ישנו בלילה עם נעליהם שהישן במנעליו טועם טעם מיתה, אבל עם גרביים או עם בגד הנקרא "אוברול" אין חשש .

ד) **הפסק בדיבור** - מעיקר הדין המפסיק בדיבור לאחר שבירך ברכת המפיל אין ברכתו לבטלה ולכן, כשיש צורך מותר להרגיע תינוק בוכה וכו' וטוב להסביר לקטנים שאחר קריאת שמע על המיטה יש להמנע מדיבור .

ערב שבת

א) **כניסת ביום שישי** - חז"ל קבעו שלא לכבס ביום שישי כדי שיהיו פנויים להכנות לשבת ולכן יש להקפיד לכבס את כל הבגדים כבר ביום חמישי .

ב) **מכונת כביסה** - כתבו פוסקי זמננו שכיום שיש מכונות כביסה מי שלא הספיק לכבס ביום חמישי וצריך את הבגדים לשבת יש לו על מי לסמוך .

ג) **תליית כביסה** - מותר לתלות כביסה ביום שישי אפילו שמתלבשת בשבת ואין כאן איסור של מראית עין ואם צריכים את הכביסה היבשה בשבת אפשר להורידה מהחבל בשבת .

ד) **כביסה של תינוקות** - בגדי תינוקות שיש צורך לכבסם ביום שישי אפשר לכבס את הבגדים במכונת כביסה ואפילו ביד .

ה) **הפעלת מכונה לפני כניסת שבת** - כשלא הספיקו לכבס או ליבש בגדים ויש צורך בבגדים כבר למוצאי שבת, מותר להפעיל את המכונה סמוך לכניסת שבת אפילו שהיא גומרת פעולתה בשבת .

ו) **מייבש כביסה** - כשצריכה בגדים לקטנים מותר להפעיל מייבש כביסה ביום שישי לפני כניסת שבת אפילו שימשיך לייבש הבגדים בשבת .

ז) **הוצאת הבגדים מהמייבש** - אם אין מנורה דולקת ולא נעשית כל פעולה חשמלית בפתיחת דלת המייבש מותר בשבת להוציא הבגדים היבשים לאחר שהפסיק לפעול בתנאי שצריכים הבגדים לשבת או שיש חשש שהם יתקלקלו .

ח) **כיסוי בגדים** - מצוה לחפש בכיסי בגדי שבת ולבדוק שאין שם מעות או כל דבר המוקצה, ובמקומות שאין עירוב קיים חשש נוסף שלא יטלטל ברשות הרבים .

לברך את הילדים

מיד סמוך לקידוש וכן הזמן שלפני עלות השחר מיד לאחר
שעושים מצוה מדאורייתא ולבקש ברכה מתלמידי חכמים
העמלים בתורה לברכתם יש כח גדול

נרות שבת

ט) **חינוך ילדה להדלקת נרות** - ילדה קטנה וכן רווקה הדרה עם הוריה
אינה צריכה להדליק נרות ולכן אין ללמדה להדליק בברכה ואפילו
שמתכוונת לשם חינוך אסור ויכולה להדליק ללא ברכה ולהקשיב לאם
המברכת.

י) **נרות בקרבת ילדים** - לכתחילה אין להניח את הנרות קרוב להישג ידם
של הקטנים ובדיעבד מותר להרחיק נרות שבת מהשיג ידם של הקטנים.

יא) **כשילד כיבה את נרות שבת** - לאחר שקיבלה שבת אינה יכולה לחזור
ולהדליק הנרות ואע"פ שכבו ויצאה ידי חובה אבל כשאינה מקבלת שבת
יכולה להדליק שוב אבל ללא ברכה.

הנהגה נכונה

למעט בממתקים במשך השבוע וביום שישי כל ילד בוחר לעצמו
ממתק שהוא אוהב לכבוד שבת קודש, ולהדגיש בפניהם
שהממתקים לכבוד שבת וכך הילד לומד לאהוב השבת.

עצה טובה

**שולחן שבת אינו מקום לנתינת מוסר לילדים והערות על מעשיהם
במשך השבוע. בסעודות שבת כולם צריכים להרגיש שמחה וחשק
להגיע לסעודה.**

**אבל... כששולחן שבת הופך להיות... מקום הערות וגערות
הילדים מחפשים לברוח.**

הטמנה

א) **הטמנה** - פירושה עטיפת המאכל או הכלי בכל דבר שנועד לחמם או לשמור על חומו של התבשיל כגון: מגבת, או נייר מגבת, ניילון וכד', לפני שבת מותר להטמין רק בדבר ששומר על החום ואינו מוסיף חום כגון בשמיכות וסדינים. ובשבת אסור להטמין אפילו בדבר שאינו מוסיף חום.

ב) **בקבוק תינוק** - מותר להטמין בקבוק של תינוק, שדינו ככלי שני, בתוך מגבת, על מנת לשמור חומו לאורך זמן, אך אין לעטפו במגבת ולהניחו שיתחמם על מקור חום.

ג) **פירות וירקות** - ושאר מאכלים קרים אסור לעטפם בשבת במגבת ולהניחם במקום חם כדי שיתחממו, אבל אם מניחה במקום שאינו מחמם מותר.

ד) **בקבוק תינוק** - מותר להניח בשבת בקבוק או קופסת שימורים בתוך כלי עם מים חמים כדי לחמם המאכל שבתוכו.

ה) **נייר כסף** - יש להחמיר ולא להניח על פלאטה חמה תבשיל או פת עטופה בנייר כסף ואפילו שהתבשיל עטוף מיום שישי ויש שכתבו להקל כשאינה עוטפת את התבשיל כולו אלא משאירה פתח לכניסת אויר קר.

ו) **שקית ניילון** - אסור להכניס לתוך שקית ניילון לחם או תבשיל ולהניחו על הפלאטה או על כל מקור חום אחר משום הטמנה אבל אפשר לנפח מעט את השקית שלא תהיה צמודה לכלי או למאכל.

קידוש והבדלה

א) **ברכת הבנים** - מנהג נכון הוא שבכל ליל שבת לברך את הבנים והבנות שיגדלו לתורה ולמצוות ובבריאות איתנה וכו' .

ב) **גיל חינוך** - כל ילד שיודע לדבר והגיע לגיל שבו הוא מבין את משמעות השבת צריך לחנכו בנועם להקשיב לקידוש של ליל שבת .

ג) **ילד קטן** - אין יוצאים ידי חובת קידוש על ידי קטן מתחת לגיל שלוש עשרה, ואדם שאינו יודע לקדש יקשיב לילד קטן ויחזור אחריו מילה במילה וצריך לשתות רביעית יין מכוס הקידוש כדין המקדש לעצמו .

ד) **שתייה מהיין** - רק המקדש על היין חייב לשתות מהיין כדי לצאת חובת קידוש, אבל שאר השומעים אינם חייבים לשתות מיין הקידוש .

ה) **אכילה לפני הקידוש או הבדלה** - לכתחילה אין ליתן ממתקים בערב שבת אחר השקיעה עד הקידוש וכן במוצ"ש עד ההבדלה אבל במקום הצורך אפשר להקל ליתן לילד דברי מאכל או משקה וכל שכן במאכל החיוני לבריאותם .

ו) **להחזיק תינוק בידיים** - צריכים להיות קשובים לברכת המקדש ולהתכוון לצאת ידי חובה, ואסור לעשות אפילו מעשה קל ולכן אין להאכיל או להניק תינוק בזמן הקידוש ורק אם הוא מפריע לשמוע את הקידוש אפשר להקל ולהרימו בידיים .

ז) **מוציא ידי חובה** - קטן אינו מוציא ידי חובה בברכות ההבדלה אבל יש לחנכו לשמוע הבדלה כדין כל המצוות שיש לחנכו .

ח) **יין הבדלה לילדה** - ילדה קטנה הרוצה מאוד לשתות מיין ההבדלה אפשר להקל לה ואין צריך לחשוש מכך כיון שאין איסור בדבר .

ט) **כששבת יוצאת מאוחר** - כשצריכים לישון מוקדם או כשקשה לילדים לחכות עד להבדלה אינם חייבים לשמוע וכן אין צריכים להשלים את ההבדלה אבל יאמרו "ברוך המבדיל בין קודש לחול" .

י) **שתיית היין ע"י קטן** - קטן שהגיע לגיל שמבין למי מברכים (בערך גיל שש) יכול לשתות את היין מהקידוש או מהבדלה במקום המקדש או המבדיל ויוצאים ידי חובת הקידוש או הבדלה .

דיבור המותר בשבת

אסור לדבר בשבת דברים בטלים או דברי חולין משום כבוד השבת, כגון מחר אסע או מחר אבשל אבל דברים שאין בהם איסור לעשותם בשבת מותר לומר ולכן מותר לומר מחר אלך או מחר אנוח .

א) **תכנון מצוה לימי החול** - בכל מקרה אם הכוונה לשם מצוה אפשר להקל ובפרט כשרוצה לזרז עצמו לעשות כן .

ב) **לדבר עם הילד על החוויות** - פעולות שנעשו כבר בשבוע החולף מותר לאמרם ולכן מותר לדבר עם הילד בענייני הגן או הלימודים ויזהרו שלא להכשל בלשון הרע .

ג) **דברי חולין** - תכנונים לימי השבוע אסור לאמרם בשבת, ואם מתכוונים לשם מצוה או לשם חינוך הקטן למצוות אפשר להקל ובפרט כשרוצה לזרז עצמו שיעשה כן .

ד) **מחר נלך לטייל** - מותר לומר לילדים שמחר הולכים לטייל או שמחר הולכים לגן חיות בתנאי שלא מזכירים נסיעה ברכב או מלאכות האסורות בשבת .

ה) **נלך לקניות** - אסור בשבת לומר מחר נלך לקניות אבל אפשר לומר באופן שאין בזה איסור כגון מחר נלך לראות בגדים או מחר נחפש לך משקפיים .

ו) **שמר טף** - השומרת על ילדים בשבת אין לשלם לה שכר על שמירתה בשבת אלא אם תשמור גם ביום חול (אפילו לזמן מועט כרבע שעה) וישלמו לה בפעם אחת על השמירה בשבת וביום חול .

ז) **מקצוע** - כשפוגש בעל מקצוע שביכולתו ללמד את בנו אומנות המפרנסת מותר לו לבקש מס' טלפון או לברר פרטים כדי ללמד את בנו ובלא שיזכירו סכום כסף .

ח) **סיפורי חולין** - ילד המבקש מהוריו שיספרו לו סיפור אם ההורה נהנה בכך מותר לספר לילדיו סיפורי חולין וישתדל להראות להם דרכי מוסר ועבודת ה' דרך הסיפורים אע"פ שהם סיפורי חולין .

ט) **יום הולדת** - אין להזמין או להודיע בשבת לילדים, על מסיבת יום הולדת וכד' הנערכת בימי החול אבל מותר לערוך מסיבת יום הולדת בשבת כשעושים אותה כהלכה ללא חילולי שבת .

י) **מתנות** - אין נותנים מתנות בשבת אבל במקום שיש בזה מצוה והמקבל המתנה ישתמש בזה לצורך השבת אפשר להקל .

יא) **פרסים והבטחות** - כשרוצים לזרז ילד ללמוד תורה מותר להבטיח הבטחות חולין אע"פ שאסור לעשותן בשבת לכן מותר לומר לילד אם תלמד תקבל פרס .

יב) **גן חיות** - כשיש עירוב מותר להכנס לגן חיות כשמחיר הכרטיס שולם לפני שבת ואין כתוב מחיר ושלא ינקבו או יקרעו הכרטיס .

יג) **מלמד לבנו** - אב הפוגש בשבת מלמד של בנו, מותר לו לדבר איתו בעניין הלימוד ואפילו לבקש מסי טלפון מהמלמד ויקפידו שלא להזכיר סכום כסף וכד' .

יד) **מידע שלילי** - כשפוגשים מלמד או מורה של ילד ורוצים לברר אודות התנהגותו של הילד בלימודים צריך להזהר שלא לבוא לידי צער וכעס. ואם המלמד יודע שמצבו של הילד בלימודים יכול להכעיס או לצער את האב, לא ימסור פרטים אלו בשבת אלא במוצ"ש .

טו) **מקום לימודים** - דיבורים על התלמוד תורה על טיבו יתרוניתו וחסרונותיו מותרים בשבת כיון שצורך לימודו של הילד מותר בשבת .

טז) **לימוד למבחני תורה** - מותר לאב לשנן עם בנו בשבת מקצועות קודש ואפילו להתכונן לקראת מבחן שיערך בימי השבוע .

עצה טובה

להזהר מפטפוטי סרק על שולחן שבת, ולכן אב חכם.. יסדר לעצמו חידושי הלכות, שאלות וחידודים על שולחן שבת, בפרט על פרשת השבוע, וכך במקום לדבר דיבורי חולין. למדים ונהנים.

בזכרון של הילד נחקקת התחושה של שבת במשפחה עם אבא ואמא, וככל שהם נהנים יותר כך גוברת בהם התשוקה והרצון לשמור ולהינות מהשבת כמו אבא ואמא, אבל אם היה להם רע בשבת אז התוצאות הפוכות חס ושלום...

קריאה המותרת בשבת

א) חז"ל אסרו לקרוא בשטרי הדיוטות כלומר מכתבים ואגרות שאין בהם דברי תורה ואפילו לעיין בהם אסור ולכן כל קריאה שיש בה חשש שמא ימחק ויתקן אסור לקרוא בשבת ואפילו קריאה של מצוה החמירו כשיש חשש שימחק .

(ב) **תמונות** - שיש בתוכן תאריך שבו צולמו וכן אלבום תמונות שכתובים בו זכרונות וכד' מותר להביט בתמונות אבל אסור לקרוא את הכתב והתאריך שכתובים מתחת לתמונות או בדפי האלבום .

(ג) **תמונות צדיקים** - שמוטבע עליהן שמות של רבנים מותר להסתכל בהן בשבת ולקרוא שמות הרבנים .

(ד) **תעודת ציונים** - של סוף שנה וכן שאר תעודות הערכה והוקרה אין לקרוא בהן בשבת כיון שנחשבים לשטרי הדיוטות .

(ה) **הוראות הפעלה** - אין לקרוא בשבת בהוראות הפעלה של משחקים או שאר חפצים אפילו שמותרים בשבת .

(ו) **הוראות מתן תרופות** - תרופה שיש בה הוראות שימוש והמינון הראוי וכד' (תופעות לוואי ואזהרות), מותר לקרוא בהוראות אלו בשבת כשזקוקים לתרופות .

(ז) **עיתוני ילדים** - לכתחילה אין להרגיל הילדים שיקראו עיתונים בשבת אפילו שיש בהם סיפורים ודברי מוסר ובדיעבד כשהילד רוצה לקרוא בהם דברי תורה או שאר סיפורים כדי להתענג בשבת אפשר להקל .

(ח) **שיעורי בית** - אין לבדוק בשבת ספרים ומחברות של הילדים משום חשש שמא ימחק ויכתוב .

(ט) **תעודת ציונים** - תעודות של סוף שנה וכן שאר תעודות הערכה והוקרה אין לקרוא בהן בשבת .

(י) **עוגת יום הולדת** - מותר לקרוא הכתב שכתוב על עוגת יום הולדת וכן שאר עוגות ועוגיות .

(יא) **ספרוני ילדים** - שיש בהם סיפורי צדיקים או מוסר וחינוך לעבודת ה' מותר לקרוא בהם בשבת .

(יב) **יומן אישי** - קטנים הכותבים לעצמם יומן אירועים על כל העובר עליהם במשך השבוע, אין להורים או לילדים לקרוא בו בשבת .

(יג) **מבצעים ופרסומות** - אין לקרוא בשבת את הפרסומות והמבצעים למיניהם הנמצאים על גבי בקבוקי שתיה או באריזות מאכל .

(יד) **לוח ציונים** - לוח התלוי על קיר או על המקרר ומדביקים עליו ציונים של הילדים ע"י מגנט או סקוצ' מותר בקריאה בשבת .

(טו) **הגרלות** - אין לערוך כל סוגי ההגרלות לילדים הן במשחקים והן בכדי להעניק פרסים וכד' .

טז) דף קשר - הורים המקבלים מגננת או מהמחנכים דפים של פעילויות בגן או הודעות שונות אסורים בקריאה בשבת ורק אם יש בו דברי קדושה מותר בקריאה .

יז) מחברות וספרי לימוד - מחברות בית הספר וכן ספרי לימוד שהתלמידים ממלאים בהם תשובות אין להורים או לילדים לבדוק אותם בשבת .

יח) לימוד מקצועות חול - אין ללמוד מקצועות חול בימי השבת ואפילו לשם הנאה בלבד .

יש להיזהר

אין ללמד את הקטנים בשבת דבר חדש שעדיין לא למדו כדי שלא יבואו לידי צער, הבן או האב. ולכן יש לשנן איתם נושאים שלמדו או הלכות ברורות ופנינים מפרשת השבוע (שו"ע יו"ד רמ"ה סי"ד).

דיני הכנה משבת לחול

א) מפני כבוד השבת אין להכין בשבת לצורך מוצ"ש או לימי השבוע ואפילו טרחה מועטת לשבת אחרת אסור, אבל טרחה שהיא לצורך השבת כגון ניקיון מפני ריח רע וכן לסדר הבית לכבוד שבת, מותר .

ב) הכנות שונות - כשיש אירוע משפחתי במוצ"ש אין להכין את הילדים כגון להלבישם בגדים המיוחדים לאירוע לפני יציאת השבת ורק אם לובשים לכבוד שבת מותר להשאר עם הלבוש עד מוצאי שבת .

ג) קיפול בגדים - אין לקפל בגדים, מגבות וכד' לצורך ימי החול אבל כשיש צורך לסדר לכבוד שבת אפשר לקפל בשינוי סדר הקיפול ולהכניסם לארון .

ד) סידור מצעים ומיטות - מותר לסדר מיטות הילדים כדי שהחדר יראה מסודר לכבוד שבת ואפילו שאין צריך לישון במשך השבת .

ה) **שטיפת בקבוקים** - ע"י מברשת עגולה בעלת סיבים סינתטיים שאינם צפופים, מותר כששוטפים לצורך השבת ואפילו כשיש ספק אם הילד ירצה לשתות או לאכול מותר.

ו) **הלבשת ילדים** - ילדים שצריכים לישון מותר להלבישם בבגדי שינה אפילו לפני צאת השבת, כשדרכם להתלבש בשעה זו בימי השבוע ואין כוונה לחסוך זמן הלבשתם במוצ"ש.

ז) **איסוף צעצועים** - מותר לאסוף בשבת צעצועים המפוזרים בבית כדי שהבית יהיה מסודר לכבוד שבת ובתנאי שיהיו צעצועים שאינם מוקצים ומותרים בטלטול ואין למיין כל צעצוע למקומו מחשש בורר.

ח) **רחיצת הילדים** - אם דרכה לקלח הילדים כל יום בזמן קבוע ועושה זאת לנקיון גופם, וכדי לשמור על בריאותם מותר לקלחם, אבל אין לקלחם בשביל להקל מעליה טורח רחיצתם במוצ"ש.

ט) **הורדת כביסה** - כשיש גשם או אבק וכן כשיש חשש נזק לבגדים אפשר להוריד כביסה בשבת אפילו שהבגדים היו רטובים בין השמשות ומותר לקפלם בשינוי ולהכניסם לארון כדי לשמור על הסדר וכבוד השבת.

י) **מכונת כביסה** - הכנסת בגדים למכונת הכביסה בשבת מותרת רק כדי למנוע ביזיון שבת, כגון שבגדי התינוקות מדיפים ריח רע או שדרכה בימי השבוע להניחם במכונת כביסה ואין פעולה חשמלית בפתחת המכונה ובסגירתה.

יא) **הפשרת אוכל קפוא לצורך מוצ"ש** - אין להוציא מתא ההקפאה בשבת אוכל אפילו לתינוקות כדי להכינו למוצ"ש ואם צריכה מהמאכל גם לצורך השבת מותר.

יב) **מחסנית טיטולים** - כלי פלסטיק המיועד להכיל בתוכו מלאי של טיטולים ומותקן בדרך כלל ליד מיטת התינוק, אם צריכה לטיטולים במשך השבת ואפילו לטיטול אחד מותר למלא את כל תכולתו.

יג) **לרוקן פח אשפה** - פח אשפה שיש בו טיטולים המפיצים ריח רע אם הוא מפריע לכבוד השבת מותר לרוקנו אפילו לאחר סעודה שלישית כדי לשמור על כבוד השבת.

יד) **לקחת מאכלים לימי השבוע** - כשמתארחים אצל קרובים לסעודת שבת וחוזרים הביתה לאחר הסעודה אין לקחת ציוד כגון בגדים או מזון לימי השבוע אבל אם לוקחים לצורך השבת מותר לקחת כמות גדולה יותר.

טו) **לימוד למבחן עם הילדים** - מקצוע קודש מותר ללמוד עם הילד אפילו שנבחן ביום ראשון.

טז) **ילקוט בית הספר** - הכנת ספרים ומחברות למערכת שעות (וכל שכן שאסור לטלטל כלי כתיבה) אסורה משום מכין משבת לחול .

יז) **הכנסת אוכל למקרר או לתא הקפאה** - כשיש צורך להכניס למקרר מאכלי תינוקות או דברי מאפה שרוצים לשמור על טריותן או על מנת שלא יתקלקלו מותר לעשות כן אפילו שישתמשו בזה רק במוצאי שבת .

יח) **פינוי מקרר** - כשיש צורך לפנות מקום כדי שמאכלים לא יתקלקו מותר לסדר את כל המאכלים במקרר ואין כאן הכנה משבת לחול שאסורה .

כבוס בגדים

א) **כיבוס בגדים** הוא אחד מאיסורי שבת והגדרת כיבוס הוא ניקוי בגד מכתם וכל ניקוי אסור בין על ידי מים או סבון או כל חומר אחר שמנקה ואפילו ניקוי ברוק גם כן אסור משום כיבוס בשבת .

ב) **נקוי ללא מים** - נקוי במטלית יבשה גם כן אסור משום כבוס אבל מותר להרים את הבגד כנגד השמש על מנת שהכתם ידהה .

ג) **ניקוי במעט מים** - אין הבדל אם מנקים את הכתם בהרבה מים או במעט מים ואפילו ניקוי ביד לחה או טפטוף טיפות בודדות של מים אסור משום כיבוס .

ד) **שריית בגד במים** - אסור להשרות בגד מלוכלך במים וזוהי מלאכת הכיבוס האסורה אפילו שאין הכוונה לנקות את הבגד אלא רק לרכך את הכתם או למנוע ריח רע .

ה) **נקוי במגבון** - אין לנקות בגד במטלית לחה או במגבון משום איסור כיבוס .

ו) **בגדים בתוך האמבטיה** - אין להניח בגדים רטובים במקום שעלולים להירטב יותר כגון באמבטיה או בכיור כי כך גורמים להכשיל את הרוחץ שם שירטיבם .

ז) **ממחטות לחות (מגבוניים)** - יש להוציאם מהאריזה לפני כניסת שבת ולהשאירם להתייבש מעט, או לסוחטם לפני שבת על מנת שלא להכשל באיסור סחיטה .

ח) **טאלק, מלח** - כל פעולה שגורמת להלבנת הבגד וניקויו אסורה בשבת ולכן אין לשפוך על בגד טאלק או חומר ניקוי וכד' וכן אין לפזר עליו גרגרי מלח .

ט) **בגדים מלוכלכים** - בגדי התינוקות המדיפים ריח רע מותר להכניסם למכונת כביסה כשכך דרכה בימי השבוע ואין פעולה חשמלית בפתחת המכונה ובסגירתה .

י) **בגדי תינוקות** - העשויים גומי או ניילון וכן מגן למזרון העשוי מניילון קשיח שאינו סופג מים מותר לשפוך עליהם מים כדי לנקותם אבל אין לשפשפם זה בזה .

יא) **כשנשפכו מעט משקים** - אם נשפכו מעט משקים על הרצפה או על השולחן מותר להניח מגבת או מטלית המיוחדת לקינוח לספוג את מעט המשקים וכן מותר לנגב במפית נייר או במגבון בנחת כשאינ חשש סחיטה .

יב) **כשנשפכו משקים רבים** - אפשר לנער על ידי מגב ואח"כ לספוג את הטיפות שנשארו במטלית או במגבת .

יג) **משקה דביק ברצפה** - כשיש הכרח מותר לשפוך מעט מים ולנגבם במגב ואח"כ להעביר סחבה יבשה כדי להסיר את הלכלוך הדבוק ברצפה .

יד) **צמר גפן** - מותר להרטיב פיסת צמר גפן במים חמימים ולנקות את פניו ועיניו של תינוק שיש בו הפרשות .

טו) **ספוג מקלחת** - אין להשתמש בו בשבת כלל, שהרי הוא בלוע וספוג במים ויש בו חשש סחיטה .

טז) **סינר גומי רך או ניילון (ללא בד)** - מותר לנקות פלסטיק או גומי על ידי שטיפה במים, כדין עור, אבל אסור לשפשפם זה בזה .

יז) **סינר פלסטיק קשיח** - מותר לשטפו ולשפשפו בידיו במים וסבון ואין בו משום כיבוס. כדין עץ שמותר לשפשפו ולנקותו במים וסבון .

יח) **פטמת בקבוק תינוק או מוצץ** - אין לשפשפו במים בידיו או במברשת אלא שופך עליו מים בלבד וכשיש לכלוך עיקש יגרד בקיסס יבש או במברשת יבשה ואחר כך ישטוף במים מבלי לשפשף .

יט) **מברשת כלים לניקוי בקבוקי תינוקות** - כל ששערותיה אינן צפופות ורכות, מותר להשתמש במברשת כלים לניקוי בקבוקים וכלים שצריכים להם בשבת .

כ) **שטיפת שערות וסחיטתם** - כשיש סכנת חולי או זיהום מותר לשטוף שערות ראשו של תינוק בשבת במים ובסבון נוזלי ויש להיזהר שלא לסחטם אלא ינגבם במגבת גדולה בעדינות מבלי לסחוט המגבת .

כא) **סקוצ' לכלים** - צמר פלדה או ליפה סינטטית לניקוי כלים אין להשתמש בהם בשבת, משום איסור סחיטה, לכן ישתמש בליפה סינטטית קשה שאינה צפופה .

כב) **בגד ניילון** - יש אומרים שבגדי ניילון וכן מוצצים או מפת ניילון שעשויים רק מניילון מותר לשטפם במים ואפילו לשפשפם .

כג) **ספוג לייבוש בקבוקים** - מותר ליבש בקבוקים בשבת במגבת או בספוג יבש בתנאי שאין בבקבוק הרבה מים אלא מעט טיפות .

כד) **אבק שעל הבגדים** - מותר לנער בגדים מהאבק שעליהם ואין כאן חשש כיבוס וכן נוצות שעל הבגד מותר להסירם בידו .

כה) **בגד שנרטב במים** - אין לסחטו בשבת ואין לטלטלו שיש חשש שמא יסחט ויעבור על כיבוס אבל על ידי שני בני אדם מותר .

כו) **חימום בגדים יבשים** - בימות החורף הקרים מותר להניח על רדיאטור חשמלי וכן על שאר מכשירי חימום בגד יבש וקר על מנת לחממו לצורך התינוק שלא יתקרר בתנאי שאינו פורס הבגד אלא מניחו .

כז) **בגדים רטובים** - אין לפרוס בשבת ליד תנור או מזגן בגדים רטובים כדי שיתייבשו בין כשהמים מרובים ובין שהמים מועטים אבל מותר להניחם בלא פריסה ובמקום שלא יגיע לחום של יד סולדת .

כח) **ריפוד של "דאפני"** - מתקן המיועד לרחיצת התינוק ומונע החלקה העשוי מבד או ספוג אפשר להקל ולהשתמש בו כדי לרחוץ התינוק בשבת .

מוקצה

א) חכמים אסרו לטלטל חפצים מסוימים בשבת שמא יתעסקו בהם ויעשו בהם מלאכת חול. אבל על ידי תנאים מסוימים התירו לטלטל מוקצה בגוף כגון ברגלים או במרפקים וכן נגיעה ללא הזזתו מותרת. ויש פעמים שמותר לטלטלו כדרכו לצורך גופו או מקומו .

ב) **כלי שמלאכתו לאיסור** - כלי שדרך ההשתמשות בו בימי החול מביאה לידי עשיית מעשה איסור בשבת כגון מברג או גפרורים וכד' מותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו כגון שצריך שהבית יהיה מסודר או שצריך המקום שעליו מונח, או להשתמש בגוף הכלי .

א) **טלטול לצורך גופו** - שיש צורך הכרחי להשתמש במוקצה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור כגון במספריים שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור (אסור לגזור בשבת ניירות וכד') מותר להשתמש בהם כדי לגזור אריזת מאכל שאין אפשרות לפתוח בידים, ואין סכין שאפשר לחתוך בעזרתו .

ב) **טלטול לצורך מקומו** - מותר להרים כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו כדי שהבית יהיה מסודר או שצריכים את המקום שעליו מונח, כגון אם יש על השולחן כלי כתיבה מותר להרימם כשצריכים למקום השולחן לאכילה וכד' .

ג) **מוקצה מחמת חסרון כיס** - כאשר הכלי מלאכתו לאיסור וחשוב ושומרים עליו שלא ינזק ע"י תשמיש אחר כגון: מצלמה, או דיסק של נגינה וכד' .

ד) **טלטולו** - מוקצה מחמת חסרון כיס אסור לטלטלו כלל ואפילו שיש חשש שינזק או יגנב ואפילו אם שכחה בחצר חפץ יקר כגון טלפון נייד ויש חשש שיירטב במים אין להרימו ולהכניסו למקומו בשבת .

ה) **מוקצה מחמת גופו** - כאשר אין בחפץ שימוש ואינו ראוי למאכל אדם או בהמה, ולא חשבו עליו ככלי לפני שבת. אין לטלטלו כלל כגון: גפרור שרוף שאינו כלי ואינו ראוי למאכל, ולא חשבו להשתמש בו לפני שבת נחשב כמוקצה מחמת גופו .

ו) **קטן שאוחז מוקצה** - אין להרים ילד קטן שיש בידו מוקצה שמא יפול המוקצה ויבואו להרימו וילד הבוכה מאוד ויש סכנה לבריאותו מותר להרימו כשיש בידו חפץ חסר ערך, אבל כשיש בידו חפץ חשוב כגון שלט של מזגן, או מצלמה יקרה וכד' אין להרימו אפילו שבוכה מאוד, ומותר לומר לו להניח במקום המשתמר .

ז) **נגיעה במוקצה** - כל מוקצה שאינו זז ומתנדנד כשנוגעים בו וכן לא משמיע קול בנגיעה מותר לגעת בו ולהשען עליו ולכן מותר לשבת על מכונית כשאין חשש של אזעקה וכן מותר להניח בגדים על מייבש או מכונת כביסה וכד' .

יש לשים לב...

כשילד מוציא מהארון מטבח אריזת מאכל שאינו מבושל כגון קמח או אורז אין להחזירם בשבת, שדינם כמוקצה מחמת גופו שאין לטלטלו כלל.

עצה טובה

זמן הדלקת נרות שבת הוא שעת רצון, לכן טוב להתפלל על הילדים שיזכו לבריאות, לתורה ויראת שמיים, וגם לשידוך הגון בזמנו. לעולם לא מוקדם מדי להתפלל...

צעצועים

כל הצעצועים והמשחקים המוזכרים כאן דינם נזכר לגבי היתר טלטול משחקים לגבי ילדים קטנים שלא הגיעו לחינוך, אך כשהגיעו לגיל חינוך יש להמנע ממשחק משום חשש ביטול תורה וכ"ש לגדולים יותר שצריכים להזהר.

כל צעצוע או חפץ שאנו רוצים לטלטלו בשבת, יש לבחון לאיזה מוקצה הוא שייך ואם הוא מוקצה מחמת גופו או מוקצה מחמת מחסרון כיס, אין לטלטלו בידו כלל.

ח) **צעצועים משמיעים קול** - אין ליתן ביד הקטנים צעצועים האסורים במשחק בשבת כגון: משחקים שיש בהם אורות או המשמעים קול נגינה.

ט) **צעצועים** - שדינם כמוקצה מחמת חסרון כיס המפוזרים בבית, ורוצים שהבית יהיה מסודר לכבוד שבת מותר לטלטלם ברגלו או ע"י מטאטא, למקום אחר.

י) **אופניים** - הקטנים מגיל חינוך אפשר להקל להם לרכב על אופניים של ילדים קטנים כגון שקבועים בהם גלגלי עזר במקומות שיש עירוב.

יא) **אלבום תמונות** - מותר בשבת להסתכל באלבום תמונות שהרי דינו ככלי שמלאכתו להיתר אך יש להזהר ולא לקרוא הכתב או התאריך המוטבע עליהן או מתחתיהן.

יב) **אקדח המרעיש ומוציא ניצוצות אש** - דינו ככלי שמלאכתו לאיסור, שמותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו.

יג) **אקדח מים** - אע"פ שמותר לשחק באקדח מים בשבת, יש להמנע מלשחק באקדח מים כיוון שבדרך כלל הוא מביא לידי איסורים אחרים בשבת כגון: שריית בגד במים, או השקאה וכד'. .

יד) **אקורדיון משחק** - אין לנגן באקורדיון אפילו שנועד למשחק כיון שהוא משמיע קול .

טו) **ארגז חול** - כשהכינו חול יבש מלפני שבת למשחק מותר לשחק בו ובתנאי שלא יחפרו בו וכן לא יערבבו בו מים .

טז) **בובות ללא סוללות** - שאינן פועלות על סוללות ואינן משמיעות קול, אינן מוקצה ומותרות בטלטול כדין שאר צעצועי ילדים.

יז) **בובות עם סוללות** - יש לנתק הסוללות לפני שבת ואז יהיה מותר לשחק בהם שאם לא כן דינם ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו .

יח) **בלון (ניפוח)** - יש האוסרים לנפח בלון בשבת, ויש המתירים לנפחו כאשר ניפחו את הבלון כבר פעם אחת, לכן אפשר להקל במקום הצורך אבל בכל מקרה יש להקפיד שלא לקושרו .

יט) **בלון גומי בצורות בעל חיים** - מותר לשחק בהם ויש מתירים לנפחם בשבת לקטנים .

כ) **בלון שהתפוצץ** - מוקצה מחמת גופו ואין לטלטלו כלל ואם יש חשש שהתינוקות ינזקו בשיירי הבלון אפשר להרימו ולזורקו לאשפה .

כא) **בלוני סבון** - ילדים המשחקים במים וסבון ומנפחים בלוני סבון עם מים בשבת יש להם על מי לסמוך .

כב) **בלונים הקשורים בשרשרת** - אין לקשור בשרשרת בלונים למשחק אבל כשיש בלונים שקשורים בשרשרת מותרים בטלטול ובמשחק אפילו אם אחד הבלונים התפוצץ .

כג) **בנין מתנפח** - אסור לנפח בשבת אוהל או בית המתנפח ואפילו אלו שמתנפחים על ידי משיכת חוט יש בכך איסור הקמת אוהל ועוד אבל כשהיה מנופח לפני שבת מותר לשחק בתוכו .

כד) **בקבוק תינוק חדש** - וכן פטמת תינוק או מוצץ חדש שעדיין לא עברו הרתחה מותר להשתמש בהם ככלי שמלאכתו להיתר כשיש צורך להשתמש בו .

כה) **בר-בצק** ("פלסטלינה") - אסור לשחק בפלסטלינה או בר בצק וכן לא בחימר ודינה ככלי שמלאכתו לאיסור .

כו) **בריכת גומי** - כשמנופחת מותר לטלטלה בשבת ויש להמנע מלהכנס בה אפילו כשלבושים בבגד ים מניילון ונמצאת בבית ואין חשש השקאה .

כז) **בריסטול לציור** - וכן דפים חלקים לציור דינם כמוקצה .

כח) **גולות משחק וכן גלעיני משמש ("גוגואים")** - מותר לשחק בקרקע מרוצפת וכד' אך לא בעפר .

כט) **גומי/חבל קפיצה וכד'** - מותר לילדים לקפץ ולשחק בחבל קפיצה וכד' שהרי בשבילם זהו תענוג .

ל) **גלגליות** - מותר לילדים לשחק בשבת בגלגליות וכן בשאר סוגי משחקים על גלגלים במקומות שיש עירוב .

לא) **גלגלים** - מותר לשחק בגלגל ים מנופח ויש מתירים ויש אוסרים לנפחו בשבת וראוי להחמיר ולא לנפחו בשבת בפעם הראשונה .

לב) **גלשן** - מוקצה ככלי שמלאכתו לאיסור שהרי אסור לשחות בים ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו .

לג) **דבק נוזלי** - אסור בטלטול כדין מוקצה מחמת גופו כיון שאינו ראוי לשום מלאכה בשבת .

לד) **דומינו** - מותר במשחק בדומינו ככלי שמלאכתו להיתר .

לה) **דוקים** - מותר לשחק במשחק הדוקים .

לו) **דמקה, שחמט, שש-בש** - מעיקר הדין מותר לקטנים לשחק במשחק הדמקה או השחמט אך מטעם חינוך יש להרגילם שלא ישחקו במשחקים כאלו בשבת .

לז) **הגה עם סוללות** - משחק "הגה" שמופעל על ידי סוללות אין לשחק בו בשבת .

לח) **הגה עם צפצפה** - כשאין בו סוללות אבל משמיע קול על ידי הצפצפה אסור להשתמש בו בשבת אבל תינוק שבוכה מותר להביא לו את ההגה כדי להשתיקו .

לט) **הליכון עם מנורות וכד'** - יש לפרק מלפני שבת את חלקי המוקצה שנמצאים עליו או לפחות לבטל את פעולת הסוללות ואז מותר לילד להשתמש בו בשבת .

מ) **הליקופטר מכאני ולא חשמלי** - שע"י מתיחת חוט הכרוך סביבו מתעופף מותר לשחק בו בבית ובמקומות שיש עירוב .

מא) **הרכבת מטוסים/מכוניות ע"י חיבורם בחוזה** - אסור להרכיב מטוסי פלסטיק או מכוניות ואוניות וכדומה משום בונה כיון שרגילים

לבנותם לימים רבים והם תקועים בחוזקה וכשנבנו לפני שבת מותר לשחק בהם כשאין בהם סוללות .

(מב) **הרכבת סברס** - מותר לשחק ולהרכיב ב"סברס" בשבת, כדין לגו .

(מג) **הרכבת קלפים** - משחקי קלפים שיש להתאים חצי קלף לחצי אחר וכדי מותר לשחק בהם בשבת .

(מד) **זכוכית מגדלת** - איננה מוקצה ומותר להשתמש בה בשבת כדי לראות חפצים שונים בהגדלה .

(מה) **חול** - אין להניח לילדים לשחק בחול בשבת וכן לא לחפור גומות ולא להרים חול בידיים משום שנחשב למוקצה מחמת גופו וכן יש כאן חשש של חורש בשבת .

(מו) **חותמת ילדים** - אין לשחק בה שבת ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלה לצורך גופו או מקומו כגון שצריך לסדר החדר וכד' .

(מז) **חלקי בובה שהתפרקו** - חלקי בובה שהתפרקו אסור לטלטלם ולהחזירם אבל אם במשך ימי השבוע משחקים בה על ידי פירוק והרכבה אפשר להקל ולהחזירם .

(מח) **חמש אבנים** - מותר לשחק במשחק חמש אבנים בשבת אם האבנים היו מוכנות מבעוד יום אבל אם אבדה אבן, אין להשלימה באבן אחרת שאינה מוכנה לכך .

(מט) **חשבונית חרוזים** - מותר לשחק בה בשבת וכשהתפרקה מותר לאסוף החרוזים מבלי להחזירן למקומם .

(נ) **טיסן ידני** - שאין בו מנוע ואינו פועל על ידי סוללות אלא רק באופן ידני מותר לשחק בו במקומות שיש עירוב .

(נא) **טלסקופ** - שאינו פועל על חשמל או סוללות דינו כזכוכית מגדלת ומותר בשבת .

(נב) **טריוויה** - מותר לשחק במשחק הטריוויה אבל יש להזהר שלא לרשום או לסמן נקודות .

(נג) **טרמפולינה או מזרון קפיץ** - מותר לקפץ עליו בשבת כדין חבל קפיצה כנזכר לעיל .

(נד) **יו יו** - כשאינו חשמלי מותר במשחק בשבת, ויש להזהר שלא להתיר הקשרים שנקשרו בשעת משחק .

נה) **ילקוט בית ספר** - הנועד לספרים שמותרים בקריאה בשבת ובדרך כלל הספרים חשובים יותר מכלי הכתיבה, מותר לטלטלו בשבת כשיש בו ספרי לימוד ומחברות לימוד כתובות, אבל אם הוא מכיל מחשבון או צבעים יקרים וכן מחברות ריקות וכד', אין לטלטלו .

נו) **כדורים גדולים/קטנים** - אין לשחק בהם בשבת ודינם כמוקצה מחמת גופו, ויש שכתבו להקל לקטנים שלא הגיעו לחינוך ויש להזהירם שלא ישחקו על הדשא .

נז) **כדור ללא אויר** - אסור במשחק ודינו כמוקצה מחמת גופו שאין לטלטלו כלל .

נח) **כדורי שלג** - וכן בובות שלג אין לבנותם בשבת ויש להם דין של מוקצה .

נט) **כלי חפירה** - כלים הנועדו למשחק חפירה של הילדים בחול אסורים בטלטול כמוקצה ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לשחק בהם בבית באופן המותר ללא חול .

ס) **כלי משחק בחול** - מסננת כף ודלי של חול אסורים במשחק בשבת בחול ודינם ככלי שמלאכתו לאיסור .

סא) **כלי נגינה** - העשויים למשחק כגון מצילתיים או תוף אקורדיון, חצוצרה, קסילופון, ושאר צעצועים המשמיעים קול אינם מותרים במשחק בשבת .

סב) **כפית שהתעקמה** - וכן כל כלי שהיתעקם אסור לישרו ולתקנו ואם אינו ראוי לשימוש יש לו דין מוקצה מחמת גופו שאסור בטלטול .

סג) **כפית/כוסות/קשים המחליפים צבעים ע"י חום המים** - מותר להשתמש בהם בשבת, אבל אין למדוד בהם חום של מים חמים .

סד) **כרטיס תלמיד/מנוי** - תלוש הנותן הטבות קניה במקומות מסוימים הרי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור ואין לטלטלו .

סה) **כרטיסית אוטובוס** - כשיש בה עדיין ניקובים דינה כמוקצה מחמת חסרון כיס, וכשאינן בה שימוש דינה כמוקצה מחמת גופו וכן הדין בשאר כרטיסי כניסה לאוטובוסים וכד' .

סו) **לגו** - מותר לשחק במשחקי הרכבה כגון לגו ואין כאן בנין וסתירה וכן מותר לאספו בשבת למקומו הקבוע .

סז) **לוח וגיר, ספוג למחיקה** - כל מכשירי כתיבה ומחיקה אפילו שנועדו למחוק או לכתוב דבר זמני דינם ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר להרימם רק לצורך גופם או מקומם .

סח) **לוח מגנט** - אינו מוקצה ומותר להדביק עליו פיסות מגנט רכות וכן מותר להסירן מעליו .

סט) **לוח סקוצ'** - מותר להדביק בלוח סקוצ' אפילו אותיות וכן בשאר משחקי התאמה .

ע) **לוח ציור** - כל סוגי לוחות הציור בין על ידי חוט או מקל סימון אין לשחק בהם בשבת .

עא) **מדבקות** - כל סוגי המדבקות בין קטנות או גדולות אסורות בטלטול ודינן ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר להתבונן בהם כשיש בהם תמונות וכד' .

עב) **מונפול (על כל סוגיו ושמותיו)** - יש אומרים שמותר לקטנים לשחק במשחקים כעין מונפול ויש אוסרים וכדאי להימנע מלשחק משחקים אלו בשבת .

עג) **מחרוזת שהתפרקה** - מותר לאסוף החרוזים שהתפרקו כדי להניחם בכלי אבל לא לשזרם מחדש בשרשרת .

עד) **מטוס נייר** - מותר להעיף מטוסי נייר ברשות היחיד בביתו אך בחצר יש להימנע משום שמא יצא לרשות הרבים ונמצא שהוציא מרשות לרשות ובמקומות שיש עירוב מותר .

עה) **מכונית בימבה, טרקטור** - ושאר כלי רכב לקטנים שלא פועלים על מנוע אלא מכניים ויש בהם ארבע גלגלים וכד' מותרים בשבת לקטנים במקומות שיש עירוב ולכתחילה יש להוציא הפעמון שלא יבואו לצלצל ולהשמיע קול .

עו) **מכונית קפיץ** - מותר לילדים לשחק בשבת במכונית הפועלת ע"י קפיץ ואין בזה איסור משום מתקן מנא וכשמשמיעה קול נגינה אסור להפעילה בשבת .

עז) **מכונית/טיסן עם שלט** - דינם כמוקצה מחמת חסרון כיס, לכן יש להיזהר לא לטלטלם כלל .

עח) **מכשיר אדים קר** - הפועל ע"י מאוורר שמייבש המים בלבד מותר לטלטלו לצורך קטן גם בשעה שפועל וכן מותר להוסיף בו מים בשעה שעובד בלבד .

עט) **מכשיר אניהלציה** - מוקצה מחמת חסרון כיס ואין לטלטלו כלל בשבת וכשצריך להפעילו לצורך חולה שאין בו סכנה ע"י שעון שבת מותר לטלטלו .

פ) **מכשירי כושר וספורט** - (כגון : קפיץ, וולוקר, אופני כושר, משקולות וכד') דינם ככלי שמלאכתו לאיסור ואין לטלטלם בשבת ויש מתירים .

פא) **מסיכת פורים** - מותרת במשחק בשבת אך מסיכה מקופלת או מפורקת יש להיזהר שלא להתקינה בפעם הראשונה .

פב) **מספריים** - כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו .

פג) **מסרק** - כלי שמלאכתו לאיסור ואין לטלטלו כלל רק לצורך גופו ומקומו .

פד) **מסרק/מברשת בובות** - מותר להבריש שיער בובה ברכות ובעדינות ואפילו אם נתלשו שערות אין בזה איסור .

פה) **מצופי שחייה** - אין לטלטלם בשבת ודינם כמוקצה ככלי שמלאכתו לאיסור וכן אסור לנפחו .

פו) **מצלמת תמונות מצויירות (צעצוע)** - מותר לצפות בה בשבת שאינה מופעלת ע"י חשמל או סוללות אלא רק להחליף תמונות ע"י קפיץ או גלגל .

פז) **מקל קפיץ** - שילדים עומדים עליו ומקפצים מותר לקפץ עליו בשבת .

פח) **מקלות ארטיק** - כאשר ילדים משחקים איתם אינם מוקצה ושנזרקים לפח דינם כמוקצה מחמת גופו ואין להרימם מהשולחן, או מהרצפה .

פט) **מקלות וענפים תלושים** - אין להרימם בשבת ודינם כמוקצה מחמת גופו ואין לטלטלם כלל .

צ) **משאבת אויר מכאנית** - ולא חשמלית מותר לטלטלה לצורך גופה ומקומה ויש המתירים להשתמש בה לדבר המותר .

צא) **משחק גומי נדבק** - מותר לשחק בו בשבת ולהדביקו על השולחן .

צב) **משחקי פאזל והרכבה** - כל המשחקים שנועדו להרכבה ופירוק ואינם נשארים לנוי אלא מיד אחר המשחק מפרקים מותרים במשחק בשבת .

צג) **משחק מטקות/טניס שולחן** - יש אומרים שמותר לילדים לשחק בטניס שולחן ויש שכתבו לאסור .

צד) **משחקי אותיות** - משחקי מילים ואותיות שנועדו להרכבה וללמידה של אותיות מותרים במשחק בשבת .

צה) **משחקי מחשבה או התאמה** - כגון לוטו, "צוללות" ו"טאקטיקו" וכד' מותרים במשחק בשבת גם לגדולים.

צו) **משחקי נקודות** - יש להימנע מלשחק בשבת במשחקי נקודות וקליעה שנוהגים לרשום התוצאות משום חשש שמא יכתוב התוצאות .

צז) **משקפת ים, ושאר מכשירי שחיה או צלילה** - אסורים בשבת משום כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלם לצורך גופו ומקומו .

צח) **משרוקית/צפצפה** - כל סוגי המשרוקיות אסורים בשבת ולכן אין לשרוק במשרוקית בשבת ולא לצפצף בצפצפה ודינה ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו רק לצורך גופו ומקומו .

צט) **נדנדה קפיץ** - נדנדה המתנדנדת על ידי מתיחת קפיץ מכאני בלבד מותר למתוח הקפיץ ולהתנדנד בנדנדה .

ק) **נייר מעטפה צבעוני** - דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, כיון שמקפיד עליו לשמרו ויש לו תשמיש קבוע .

קא) **נייר עטיפה של ממתקים** - שאין בו שיירי מאכל הרי הוא כמוקצה מחמת גופו שאינו כלי, אינו ראוי לאכילה ולא חשבו עליהם לכלי ואם חשבו עליו לכלי (כגון: נייר עטיפה של קרמבו שמיוחד למשחק) אינו מוקצה .

קב) **נרות של עוגת יום הולדת** - אין לטלטלן בשבת מהעוגה אלא יש להוציאם לפני שבת כדין מוקצה מחמת גופו וכן מחשש בורר שמוציא הפסולת מהאוכל ואם שכח להוציאם לפני שבת יחתוך העוגה מסביב .

קג) **סביבון** - הכרוך בחוט מותר לסובב עליו החוט ולמשכו, וכן סביבון המסתובב ע"י קפיץ או גומי, מותר לשחק בו בשבת.

קד) **סביבון אורות** - שיש בו מנורות הנדלקות בו אין לשחק בו ודינו ככלי שמלאכתו לאיסור .

קה) **סוללות מלאות** - הם כלי שמלאכתו לאיסור שנועדו לעשיית זרם ולהוליד חשמל שאסור בשבת ומותר לטלטלם כשצריך למקומם או גופם .

קו) **סוללות ריקות ואינן נטענות** - אין לטלטלם כלל שהם מוקצה מחמת גופו אבל אם הם נטענות דינם ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו .

קז) **ספרים וחבורות עם ציורים לצביעה או לכתובה וכד'** - אינן נחשבים מוקצה ואפשר להסתכל בתמונות מבלי לצייר .

קח) **ספר מנגן** - אסור לטלטל ספר שמשמיע נגינה וכל שכן שאין לילדים קטנים לשחק בו אבל אם הוא מקולקל ואינו משמיע קול ואין בו פעולה חשמלית מותר לטלטלו ולעיין בו .

קט) **סרגל** - כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו .

קי) **סירת גומי מתנפחת** - אין לשחק בשבת בסירת גומי כיון שנחשבת ככלי שמלאכתו לאיסור וכן אסור לשוט בבריכה או בים בסירת גומי אפילו שכבר מנופחת .

קיא) **סרט צילום** - "פילם" נחשב למוקצה מחמת חסרון כיס אפילו שפיתחו אותו פעם אחת אבל אין רצון לפתח את התמונות ומשמש למשחק בלבד אינו נחשב למוקצה .

קיב) **עפיפון** - אין להניח לילדים להעיף עפיפונים בשבת ברשות הרבים וגם לא ברשות היחיד שאי אפשר שלא ייכשל באיסור הוצאה מדאורייתא וכשיש עירוב מותר .

קיג) **ערסל** - כשהערסל מחובר לעץ אסור להשען עליו אבל אם הוא מחובר למסמר או יתד שתקוע בעץ מותר .

קיד) **צבעים** - נחשבים ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו וצבעים יקרים נחשבים למוקצה מחמת חסרון כיס .

קטו) **צירוף אותיות** - משחקי אותיות על כל סוגיהם כגון "שבץ נא", "בלנקו", וכולי מותרים במשחק בשבת .

קטז) **צלחת מעופפת** - ללא סוללות מותר לשחק בה בחצר או בבית ובמקומות שיש עירוב בתנאי שאין עליה מנורות שנדלקות.

קיז) **צעצוע שנשבר בשבת** - הינו מוקצה מחמת גופו כשאין בו שימוש ואין לטלטלו כלל וכשהשברים ראויים לשימוש מותר לטלטלם ובפרט אם יכול להגרם נזק .

קית) **צעצועי קפיץ** - הפועלים ע"י מתיחת קפיץ הבנוי בתוכם וכשמשחררים אז הם מסתובבים או קופצים וכד' ומותרים בשבת בתנאי שאינם משמיעים קול וכן אין הדלקת אור .

קיט) **צעצועים המשמעים קול** - כגון תוף, פעמון אופנים, צפצפה, כלי נגינה מפלסטיק וכד', כל צעצוע שמשמיע קול אין לשחק בו בשבת, ורק התינוקות מותרים בהם .

קכ) **קוביות משחק** - אינן מוקצה ומותר לשחק בשבת ודינם ככלי שמלאכתו להיתר .

קכא) **קובית פלא (קוביה הונגרית)** - מותר לשחק בה בשבת ואין בה משום צובע או כותב .

קכב) **קיפולי נייר** - מטוס, כובע, וכד' יש אומרים שאין לעשות קיפולי נייר בשבת ויש מתירים רק בניירות רכים ואם עושים זאת למשחק חד פעמי אפשר להקל .

קכג) **קלטות טייפ/דיסקים** - דינם כמוקצה מחמת חסרון כיס שאין לטלטלו כלל בשבת .

קכד) **קליעה למטרה** - חץ שעושה נקב במטרה דינו כלי שמלאכתו לאיסור ורק לצורך גופו ומקומו מותר לטלטלו, אבל חץ שנדבק ע"י סקוצ', גומי דביק וכד', מותר לשחק בו בשבת ויש להיזהר שלא לכתוב נקודות .

קכה) **קליקס\קליק** - שנועדו לפירוק והרכבה מותרים במשחק בשבת כדין לגו .

קכו) **קלפי משחק עם תמונות של קדושה** - כגון צדיקים או מצוות וכד' מותרים במשחק בשבת .

קכז) **קלמר** - הרי הוא כלי שמלאכתו לאיסור שנועד להיות בסיס לדבר האסור (כלי כתיבה) ודינו כדין ארנק כסף .

קכח) **רכבת** - משחק רכבת שפועל על ידי סוללות או חשמל אסור במשחק בשבת ואם מקפידים עליו לשמרו כגון משחק יקר דינו מוקצה מחמת חסרון כיס .

קכט) **רעשן** - אין לשחק בו בשבת ודינו כמוקצה, כלי שמלאכתו לאיסור .

קל) **שריקה במשרוקית** - אסור לשרוק במשרוקית והיא נחשבת ככלי שמלאכתו לאיסור אבל מותר לשרוק ללא משרוקית או כלי אחר .

קלא) **תלת אופן, קורקינט, אופניים עם גלגלי עזר** - כלי רכיבה המונעים באופן מכאני מותר לילדים לרכב עליהם בשבת בחצר וברשות היחיד או במקומות שיש עירוב, ולכתחילה יש להוציא את הפעמון מהאופניים, לפני כניסת השבת .

קלב) **תו קניה** - תוי קניה וכן תלושי הנחה וכדומה הרי הן מוקצה מחמת חסרון כיס אבל אם פג תוקף הקניה הרי דינם כמוקצה מחמת גופו .

הבונה

יש להיזהר שלא לחבר חלקים זה לזה, וכן לא לפרק כלים משום איסור בונה, ולכן יש לבדוק לפני שמחברים את הכלים ולברר האם יש חשש של בניה או סתירה

א) **כלי מתקפל** - מותר לפתוח או לקפל עגלה או טיולון וכן לול תינוקות, אם הכל כבר מחובר ומוברג והדרך לפתחו ולסגרו בימי השבוע .

ב) **גלגל שהתפרק** - עגלה התפרק אחד מגלגליה או שהשתחרר בורג ממקומו אסור להחזיר את הגלגל או הבורג למקומו ואסורים בטלטול .

ג) **פטמה של בקבוק** - אין לנקב או להרחיב נקב של פטמה של בקבוק תינוק בשבת משום מכה בפטיש .

ד) **בקבוק/מוצץ חדש** - אין להרתיחו בפעם הראשונה או לשפוך עליו מים רותחים כדי לתקנו שיהיה ראוי לתינוק משום מכה בפטיש, אבל מותר לשטוף במים ללא שפשוף .

ה) **כסא של תינוק** - שיש עליו מדף להניח עליו כלי סעודה ויש פינים הנכנסים ויוצאים או שנכנס ע"י דחיקה והדרך לפרקו ולהרכיבו תדיר מותר לפרקו ולהניחו בשבת .

ו) **נעצים** - אסור לנעוץ נעצים או סיכות על שולחן כדי להחזיק מפה וכד' וכן הדין שאסור לתקוע על הקיר כל סוגי הנעצים והמסמרים .

ז) **שער המתקפל ונסגר** - מותר לפתחו בשבת ולסגרו ואין כאן משום חשש בונה וסותר .

ח) **פתיחת קופסאות** - ראוי לפתוח קופסאות השימורים סרדינים וכד' לפני השבת ובמקום הצורך כשאין כוונה לעשותה כלי מותר ואפילו אם פתח בסתם אפשר להקל .

ט) **צנצנות של "גרבר" או ריבה וכד'** - מותר לפתחן בשבת ואין כאן חשש של בונה כלי או מכה בפטיש .

י) **פתיחת בקבוקים** - לכתחילה יש לפתוח בקבוקים לפני שבת ואם לא הכינו מותר לפתחן בשבת .

יא) **נדנדה** - מותר לתלות נדנדה המתנדנדת על וו תליה הקבוע מלפני שבת .

יב) **צלחת ואקום** - גומי (ואקום) שנדבק בלחץ, על ידי הידוק ואפשר להוציאו בקלות מותר להשתמש בו כדי להצמיד צלחת של תינוק לשולחן כדי שלא תזוז בזמן אכילתו .

אוהל

א) אסורה בשבת כל עשייה או פירוק אוהל כדי להצל מהשמש וכדי ולכן אין לפרוס או להסיר כילה או כיסוי בד או פלסטיק שעל מיטה, עגלה או מהסלקל .

ב) **הוספת אוהל** - כשיש גג ברוחב של טפח (כשמונה ס"מ) העשוי כדי להצל מהחמה ובגובה של טפח אפשר להאריכו שכל שפרוס טפח מלפני שבת מותר להמשיכו בשבת .

ג) **אוהל ילדים** - אין לבנות בבית או בחצר אוהל למשחק כגון שמכסים כיסאות או שולחן בשמיכה או שטיח ואם ילדים בנו אוהל למשחק אסור לפרק את האוהל .

ד) **אוהל מתחת לשולחן** - ילדים שפורסים על השולחן מפה או שמיכה ונכנסים מתחתיו לשחק אין צריך למונעם מכך .

ה) **שמיכה מפני השמש** - אסור לפרוס שמיכה על גבי עגלה או לול על מנת להצל וזהו אוהל עראי .

ו) **פריסת שמיכה בין ריהוט** - ילדים שפורסים שמיכה בין מיטה למיטה או כסא וכד' יש בזה איסור של עשיית אוהל ואם בנו אסור לפרק את האוהל .

ז) **אוהל מתנפח** - אסור להקים אוהל בשבת אפילו שנפתח על יד משיכת חוט וכן אסור לנפח אוהל או בית המתנפח ואפילו שמתנפח מאליו .

ח) גגון של עגלה או סלקל - אין להרכיבו בשבת על גבי עגלה ורק אם היה מחובר לעגלה ופתוח טפח מלפני שבת אפשר להמשיכו לפותחו או לסוגרו .

ט) כיסוי עגלה או לול - אסור לכסות עגלה או לול בכילה או שמיכה. על מנת להצל על התינוק אבל כשהניחו לפני שבת ונשאר כטפח שאינו סגור אפשר להמשיכו .

הקושר

א) קשירה היא מהמלאכות האסורות בשבת לכן כשרוצה לקשור או להתיר קשר יש לברר: אם הקשר נועד ליום אחד בלבד, ואינו קשר של אומן שהוא קשר על גבי קשר, אלא קשר פשוט ביותר הניתר בקלות .

ב) שרוכי נעליים - מותר לקשור את שרוכי הנעליים בקשירה ועליה קשירת עניבה כשהדרך להתיר את קשרי הנעל במוצאי שבת .

ג) קשירת שרוכים ליותר מיום אחד - נעלים שהדרך ללבשן ללא התרת הקשר אסור להתיר או לקשור את הקשר בשבת כיון שנשאר שבוע ימים נחשב לקשר של קיימא .

ד) קשירת שרוך - אסור לקשור שרוך או גומי בקצהו על מנת שלא יצא מהנעל או מהמכנסיים .

ה) שרוך נקרע - אסור לחבר שרוך שנקרע לשני חלקים משום איסור קושר ואפילו שמתכוון להתירו במוצאי שבת .

ו) קשר שהסתבך - כשבלא כוונה נקשר קשר והסתבך, ואין אפשרות להתירו מותר לנתקו במספרים או סכין ולא בפני עם הארץ .

ז) סינר של תינוק - מותר לקשרו סביב צווארם של קטנים בשעה שהם אוכלים כדי לשמור על ניקיונם, ויש לעשות קשר ועניבה כקשירת שרוכי הנעליים .

ח) עניבה - שצריך לקשרה ולענבה בשבת אין לעשותה בשבת אלא אם מוכנה מבעוד יום מותר להאריכה או לקצרה לפי מדתו של הילד .

ט) גרביים או כפפות - כשקשורים יחד ויש צורך להלבישם לתינוק, מותר לנתקם ע"י סכין או מספריים אך לא יעשה כן בפני עם הארץ (אדם שלא יודע הלכות) .

ז) **חוט של פלסטיק/ברזל** - יש אומרים שמותר ללפף בו שקית של ניילון וכדי בתנאי שדרכו להתירו ביומו. ויש אומרים לאסור ולכן בשעת הצורך יש על מי לסמוך .

יא) **קשירת שקיות** - אין לקשור שקית של פח אשפה בשני קשרים או לקשור טיטול בשקית בשני קשרים אלא רק בקשר אחד .

יב) **קשירת תחבושת** - אין לקשור תחבושת בשבת בשני קשרים אלא אפשר לקשור בקשר עניבה כמו שקושרים בנעליים .

יג) **קשירת מטפחת או שרוך לשמלה** - מותר לקשור בקשר עניבה מטפחת או שרוך של שמלה או שאר בגדים .

קריעה ותפירה

יד) יש שני סוגי קריעה האסורים בשבת יש קורע שמתקן שאסור מהתורה ויש קורע שמקלקל האסור מדרבנן .

טו) **פתיחת אריזת מגבונים** - כשיש על האריזה מדבקה לשימוש חוזר, ראוי להכינה מלפני שבת וכשכבר נפתחה מותר לסגרה כדין כפתור .

טז) **נייר מגבת/ונייר כסף** - שמשתמשים בניירות שונים לצרכי מטבח, נקיון, כיסוי מאכלים אין לקרעם בשבת בין במקום המנוקב ובין במקום שלא מנוקב ואפילו בשינוי אסור .

יז) **בד סקוצ'** - שני חלקי בד הנדבקים זה לזה על ידי חספוס ובד גס מותר להצמידם ולהפרידם בשבת .

יח) **גביעים המחוברים** - כגון: אשל, שמנת וכד', לכתחילה יש להפרידן מלפני שבת ובדיעבד מותר להפרידן בשבת .

יט) **חוטים** - היוצאים מהבגד אין לקרעם בשבת משום מכה בפטיש .

כ) **טיטולים** - לכתחילה יש להכין את הטיטולים לפני שבת להוציא המדבקה ולהחזירה ובדיעבד שלא הכינם מותר להשתמש בהם בשבת, בתנאי כשמורידה הטיטול מפרידה את המדבקות ולא קורעת המדבקה אלא מפרידה לאט לאט. ולאחר השימוש כשזורקת לפח אסור להדביק הטיטול במדבקות אלא לגלגלו ללא הדבקה .

כא) **מגנט** - מותר להצמיד מגנט על המקרר וכדי שאין כאן איסור הדבקה וכן מותר לתלשו בתנאי שלא כתובים עליו דברי חולין שאסורים בקריאה .

כב) **ממחטות מחוברות** - אין לתלוש ולהפריד ממחטות המחוברות אחת לשניה ולהפרידן בשבת אלא יש להפרידן מלפני שבת .

כג) **מדבקות** - אסור להדביק בשבת מדבקות על דף או לוח וכד' וכן אסור להסירם ממקום הדבקתם משום קורע ודין המדבקות ככלי שמלאכתו לאיסור .

כד) **מדבקה/תווית מחיר** - שעל הבגדים יש אומרים שאין להסירה בשבת ובשעת הצורך יש על מי לסמוך .

כה) **סיכת ביטחון** - מותר לחבר ולצרף שני בגדים זה לזה, בסיכת בטחון וכן מותר לנעול הסיכה כדי שלא תפתח ויש מתירים רק בתחיבה אחת .

כו) **פלסטר** - הדבקת פלסטר על תחבושת או על גופו של ילד קטן מותרת בשבת, ויש להזהר שלא לקרוע התחבושת ולקשרה בשבת אלא ילפפה סביב .

כז) **קריעת נייר טואלט** - צריכה להיות לפני שבת ובדיעבד רק כשאין מים שאפשר לנקות בהם התירו לקרוע בשינוי לצורך כבוד האדם .

כח) **קריעת צמר גפן** - לכתחילה יש להכין צמר גפן מלפני שבת ובדיעבד ובשעת הצורך כשלא חתך מותר לחתכו בשבת .

כט) **שקיות/מפות המגולגלות** - אין לתלשן בשבת והקורע מהגליל חייב משום קורע ומתקן מנא .

ל) **תוויות או אריזות מאכל** - אפילו שמותר לפתוח אריזות מזון בשבת אסור לקרוע ולאסוף תוויות או פרסומות שעל גבי אריזות מזון משום איסור קורע .

לא) **מדבקה לשמירת טריות** - שקית מאכל או אריזה שיש בה מדבקה שנועדה לשמירת הטריות ונפתחת מדי יום מותר לפתחה ולסגרה כדין טיטולים .

עצה טובה

לא להתבייש לומר: "טעיתי ונכשלתי" כך הילד לומר להודות בטעות, ומבין... שאפילו צדיקים, נכשלים לפעמים...

לא לשכוח...

כשהאב מתנהג באכזריות, בניו לומדים ממנו וכשהאב עושה תשובה ומתערב בין ישראל שומרי תורה ומתנהג במידות טובות, הבנים לומדים ומתנהגים כמוהו. (קהילות יעקב יבמות מ"ט ד"ה וקצת)

כתיבה ומחיקה

הכותב, והמוחק מהמלאכות האסורות בשבת שהעובר עליהן חייב חטאת לכן יש להזהר שלא לכתוב בשבת בצבעים או בעפרונות וכן לא לצייר ציורים וכד'. ואפילו כתיבה שאינה מתקיימת אסורה כגון: כתיבה במים או בחול, באבק או טל שעל החלון. וכן אין כותבים על עוגה בקרם או בסוכריות והוא הדין לענין מחיקה אסורה בשבת ויש להזהר הילדים בכך.

(א) **אבק שעל גבי שולחן וחלון וכד'** - אין לצייר או לכתוב בהם באצבע וכד' אע"פ שהכתב אינו מתקיים.

(ב) **כתיבה על אדים** - ילד שכותב על אדי החלון או על אדי בקבוק קר יש להפרישו שאין לכתוב על שמש חלון או זכוכית.

(ג) **אריזות מאכל** - שכתוב עליהם אותיות יש להזהר ולא לקורען בשבת במקום שכתובים אותיות ומעיקר הדין אין לחשוש בכך.

(ד) **טיטול צבעוני** - מותר להלביש הקטנים בטיטול צבעוני אע"פ שהצבע נמחק בשבת.

(ה) **ידיים צבועות** - מותר לשטוף ולנקות ידיים של ילדים קטנים הצבועות בצבעי גואש, עטים וכד' ואין כאן חשש מוחק.

(ו) **כפית/כוס** - כלים המחליפים צבעים במים חמים ולאחר מכן חוזרים לצבעם הטבעי מותר להשתמש בהם בשבת.

(ז) **לוח כתיבה** - שעל ידי משיכת הלוח או פעולה אחרת הכתב נמחק אין לכתוב בו בשבת וכן אסור למחוק את הכתוב בו על ידי משיכת הלוח.

ח) **ספוג ולוח** - מחיקת כתב או ציור גיר שעל הלוח או כל צבע אחר בספוג או מטלית ואפילו ביד, אסורה מדרבנן שכל סוגי הכתב אסור למחוק ובכל אופן .

ט) **עוגה/עוגיות** - שכתובים עליהם אותיות או ציורים בסוכריות או שוקולד וכד', אפילו שיש אומרים שמותר לחותכם בשבת יש להשתדל ולא לחתוך במקום שיש אותיות .

י) **ציורי מים** - מריחת מים על דף הנצבע וכן ציורי עופרת או ציורי שמן אסורים בשבת.

עצה יפה

ללמד הילדים שההורים מוכתבים ומונהגים על פי התורה,
הילדים כפופים להורים, וההורים כפופים לתורה.

רפואה שלימה...

לפני שהולכים לרופא אומרים לילד שיתפלל לה' שיתן לרופא
חכמה ותבונה כדי לרפותו וללמדו שאין הרופא מרפא אלא ה' נותן
רשות לרופא והוא ירפא...

רפואת קטן

חכמים אסרו מלהשתמש בתרופות ולעשות כל צרכי רפואה בשבת אבל כשיש סכנת חיים התירו לחלל שבת לרפואת החולה ולעשות כל הדרוש לו, הכל לפי הענין, לפי החולי ובמקרה של ספק יש לשאול רב מורה הוראה .

א) **חולה שיש בו סכנה** - כל חולי פנימי שיש בו סכנת פיקוח נפש ואפילו שיש ספק אם קיימת סכנת חיים מותר לחלל שבת לרפואתו .

ב) **חולי שאין בו סכנה** - כשאדם נופל למשכב מחמת חולי או כאב הוא נחשב כחולה שאין בו סכנה שמותר לעשות לצורך רפואתו איסורי דרבנן בשינוי או לומר לגוי שיעשה כל הדרוש לרפואתו .

ג) **תינוקות וילדים** - ילדים וקטנים מוגדרים כחולה שאין בו סכנה ויש מספר דעות בפוסקים עד איזה גיל:

1) עד גיל שנתיים או שלוש.

2) עד גיל תשע או עשר.

3) עד גיל שלוש עשרה שנים.

ויש שכתבו כל זמן שאינו אוכל לבדו נחשב כחולה שאין בו סכנה .

ד) **כאבי בטן לתינוק**- תינוק הסובל מכאבי בטן חזקים או שיש לו חום גבוה, התכווצויות דינו כחולה שיש בו סכנה ומחללים עליו את השבת ועושים בשבילו את כל הדרוש על מנת שיצא מכלל סכנה .

לפני כל פעולה, שרוצים לעשות עבור ילד קטן, יש לפעול בהתאם לבריאות וחוזק גופו של הילד ולכן יש לברר: האם יש כאן איסור מהתורה או מדרבנן וכשברור שזו מלאכה, האסורה מדרבנן. יש לוודא שהיא באמת לצורך בריאותו של התינוק, ורק לאחר מכן, לעשות ובשינוי. ובכל מקרה של ספק, חובה לשאול שאלת חכם.

ה) **אבקת טלק** - מותר לפזר אבקת טלק על גופו של תינוק ואפילו שהיא אבקת טלק רפואית.

ו) **חום גבוה** - בחום של שלושים ושמונה מעלות אדם נחשב כחולה שאין בו סכנה וחום של ארבעים מעלות נחשב כחולה שיש בו סכנה שמותר לחלל שבת לרפואתו .

ז) **טיפות אוזניים** - לילדים קטנים מותר לטפטף באוזן הכואבת טיפות אוזניים. או שאר תרופות הרגעה על מנת להרגיע את הכאב אפילו שאין להם חום .

ח) **טיפות אף** - ושאר סוגי הרפואה מותר ליתנם לילד קטן לצורך בריאותו שבחולה שאין בו סכנה לא גזרו גזרת שחיקת סממנים .

ט) **טיפות עיניים** - כשיש דלקת עיניים מותר להשתמש בטיפות עיניים אבל לכתחילה יש להתחיל את הטיפול לפני שבת .

י) **מד חום דיגיטאלי** - אין למדוד במד חום דיגיטאלי או במדחום למדידה באוזן אלא אם כן יש חולי שיש בו סכנה .

יא) **מד-חום כספית** - לאדם בריא אסור למדוד חום בשבת אבל מותר למדוד חום לתינוק בשבת במדחום כספית, לצורך בריאותו ואם צריכים למדחום בשבת מותר להוריד הכספית .

יב) **מזרק ומחט** - מותר לחבר מחט למזרק כדי להזריק לחולה ולאחר השימוש אם מושלכת לאשפה דינה כמוקצה מחמת גופו שאין לטלטלו כלל .

יג) **מכשיר אדים חמים** - אם יש צורך להוסיף למכשיר אדים של מים חמים יכינו מבעוד יום מים רתוחים ובשבת יוסיפו מים רתוחים שהתבשלו אפילו שהתקררו .

יד) **מכשיר אדים קר** - מותר להוסיף מים לתוך מכשיר אדים קר אפילו בשעה שהמכשיר עובד .

טו) **מכשיר אניהלציה** - בשעת הצורך אפשר לכווין מערב שבת שעון שבת שידליק ויכבה את המכשיר לשעות מסוימות ומותר להכניס לתוך כוסית המכשיר את התרופות בשבת כשהמכשיר אינו מבשל התרופה אלא רק מפזר הטיפות .

טז) **מסטיק שנדבק בשערות** - אם אין וודאות שיתלשו שערות מותר להורידו בעדינות ושלא יתכוון לתלוש שערות ואפילו אם נתלשו אין בכך כלום .

יז) **מרגרינה** - הרוצה למרוח מרגרינה על גופו של תינוק לצורך רפואתו ירככה על ידי הוצאתה מהמקרר וכשהיא רכה מאוד מותר למרחה בשבת על גופו של תינוק לרפואתו .

יח) **מריחת משחה לתינוק** - מותר להשתמש רק במשחה רכה כסבון נוזלי כגון וולוטה הנבלעת בגוף התינוק ואין שכבה של משחה, אבל משחה עבה וקשה אסורה במריחה אבל אפשר להניח עם קיסם נקודות משחה על גופו של התינוק .

יט) **משחה "סינית"** - כיון שהיא קשה אין להשתמש בה בשבת אפילו לצורך קטן .

כ) **משחת עדינול, בייבי פסטה, בייבי אגיסטן וכד'** - למריחה על תינוקות במקום שיש פטריות או אדמומיות אין למרוח על התינוק בשבת, אלא תניח המשחה עם השפופרת, או בקיסם על גוף התינוק או על תחבושת, טיטול, וכד' מבלי למרוח ואפילו שיתמרח מאליו על ידי הטיטול אין בזה כל חשש .

כא) **משחה לפצעים בפה** - תינוק הסובל מפצעונים בתוך פיו מותר להניח על הפצעונים ללא פעולת מריחה משחה לרפואתו כדי להקל על כאביו וכן מותר להתיז עליו ספריי לשכוך כאבים .

כב) **חלב לפצעים בפה** - תינוקות שיש להם פצעים בפה שיש צורך להתיז על הפצעים חלב של עז על מנת לרפא את הפצעים לכתחילה אין לעשות כן בשבת אבל בשעת הדחק ישאלו רב כיצד לעשות כהלכה .

כג) **משחת עיניים** - כשעל פי הוראת הרופא יש צורך לטפל בדלקת עיניים אפשר להניח את משחת העיניים ללא מריחה וכל שכן שמותר לטפטף טיפות עיניים .

כד) **משחת שיניים** - לכתחילה ראוי שלא לצחצח שיניים במשחת שיניים אלא במי פה .

כה) **סחיטת פירות** - לצורך בריאות תינוק מותר לסחוט בשינוי כלומר ביד, לימונים או רימונים וכן תפוזים אך ענבים וזיתים אין לסחוט בשום אופן אלא רק במקום סכנה .

כו) **עקירת שן** - עקירת שן על ידי יהודי אסורה בשבת משום חובל, אבל כשיש צער גדול מותר לומר לגוי לעקור השן .

כז) **ערק/קוניאק/חומץ וכד'** - מותר למרוח כל סוגי המשקאות או השמנים על גופו של ילד קטן הסובל מכאבי בטן וכד' .

כח) **פינצטה** - מותר להשתמש בפינצטה להוצאת קוץ או עוקץ של דבורה ללא שיצא דם .

כט) **פלסטר** - מותר להדביק פלסטר בתנאי שמכינו ומפרידו משאר החבילה מלפני שבת. ואם שכח להוציאו יוציאו מהכיסוי מבלי לקרעו מהחבילה. וכן מותר להוריד הפלסטר מגופו בשבת וצריך להיזהר שלא לגרד ולקלף פצע העלול להוציא דם .

ל) **צחצוח שיניים** - כשאין ודאיות שירד דם בצחצוח שיניים אפשר להקל ולצחצח שיניים, ועדיף להשתמש במי פה וכן מותר לשטוף את המברשת .

לא) **ציפורניים ארוכות** - תינוק ששורט את גופו, ישימו על ידיו כפפות או גרביים ואין להקל לגזוז ציפורניים ורק במקום סכנה מותר לומר לגוי שיגזוז את ציפורני התינוק .

לב) **קומפרסים** - חולה שנפל למשכב מחמת הכאבים ומוגדר כחולה שאין בו סכנה וצריך קומפרסים לכתחילה יש להכין מלפני שבת ואם לא

הכינו אפשר להניח מעט טיפות מים או חומץ על מטלית נקיה. ויזהר שלא יסחט את המטלית .

לג) **קילופי עור** - אסור לקלף עור מדולדל מהשפתיים או מכפות הרגליים ומכל מקום אחר בגוף ואפילו לנשוך בשיניים קילופי עור יש בזה חשש של איסור מהתורה אסור לקלף עור מתקלף בין מהרגליים ובין שאר מקומות מהגוף .

לד) **קרח** - מותר להניח קרח או כל דבר קר וכל דבר שאינו מרפא ויש בו יכולת להוריד הנפיחות על מקום הכאב, כדי להרגע או לקרר מקום נפוח .

לה) **קרם גוף לתינוק** - קרם לחות או משחת גוף וכד' שמורחים כדי לשמור על לחות עור התינוק מותרים במריחה כשדינם כמשחה רכה .

לו) **רחיצת תינוק במים חמים** - מותר לרחוץ תינוק לצורך בריאותו וניקיונו, במים שחוממו בדוד שמש ולא ע"י בویلר חשמלי, ומותר להשתמש גם בסבון נוזלי כשיש צורך הגייני וכד' .

לז) **שברי זכוכית או קוץ** - כשחדר לגוף קוץ או שברי זכוכית וכדו' מותר להוציאו בשבת עם מחט או פינצטה ויש להשתדל שלא להוציא דם .

לח) **תה רפואי** - מותר לתת לילד קטן לשתות תה המיועד להרזיה או להקלה על כאבי בטן .

לט) **תחבושת** - מותר בשבת לחבוש פצע ויש לנקות את מקום החבישה כדי שלא יצבע התחבושת, ולא יקשרה בשני קשרים אלא בעניבה (כקשירת שרוכי נעליים) .

מ) **תינוק עם כאבי בטן** - הסובל מכאבי בטן חזקים או שיש לו חום גבוה או התכווצויות דינו כחולה שיש בו סכנה ומחללים עליו את השבת .

מא) **תינוק שהלך לאיבוד** - אם מצאו ילד קטן שהלך לאיבוד או שנחסר מהבית שיעור זמן כדי סכנת חיים מותר להודיע למשטרה כדי שיחזירוהו להוריו .

מב) **תמיסה לשטיפת עיניים** - מותר לטפטף טיפות של תמיסה שאינה רפואית אלא נועדה לניקוי ושטיפת עיניים או כדי להרכיב עדשות מגע .

מג) **תמיסת פולידין יוד** - מותר למרח על פצע תמיסת פולידין ואפילו בצמר גפן ואין בה חשש של צביעה או רפואה .

מד) **תרופה נוזלית של אבעבועות רוח** - מותר למרוח בשבת על מקום פצעי התינוק כשהמשחה נוזלית ביותר .

טיפול בשיער

א) בטיפול בשערות בשבת אפשר לעבור בקלות על איסורי תלישת שערות בידיו או במסרק, או סחיטת שיער בידיים, וכן איסור בונה וסותר.

ב) **פיאות ילדים** - אין לסלסל ולעצב פיאות ראשיהם של הילדים, משום בונה, ויש שכתבו להתיר שהפאות יבשות ומסולסלות מעט ויש שכתבו להקל עם מעט מאוד מים .

ג) **צמות** - אין לקלוע צמות וכן אין לפרקם כיון שדומה לבונה וסותר .

ד) **גומיות מהצמות** - מותר להסירן מהצמה ואע"פ שהצמה מתפרקת מאליה אין כאן איסור סותר .

ה) **איסוף השיער** - מותר לאסוף שיער בגומייה או בקשת שיער, וכן מותר להתיר השיער מהגומייה, ואין כאן בניה וסתירה .

ו) **קרם לחות/ג'ל לשיער** - אין למרוח השיער בג'ל או בקרם לחות ושאר מעצבי שיער .

ז) **ספרי מעצב שיער** - ושאר תכשירים שנועדו להבריק שיער או לעצבו אסורים משום חשש בונה .

ח) **שמן לשיער** - מותר למרוח מעט שמן על השיער כדי להברותו ולחזקו ואפילו כשהוא מבושם, ויש המחמירים שלא להשתמש בשמן לשיער כשהוא מבושם .

ט) **חפיפת שיער בסבון נוזלי** - אפשר להקל ולחפוף ראשיהם של הקטנים בסבון נוזלי ובמים כשנזהר שלא לסחוט .

י) **ניגוב שערות במגבת** - מותר לנגב שערות הראש במגבת גדולה ויזהר מסחיטה .

יא) **מסטיק שנדבק בשיער** - מותר להפרידו לאט לאט ובזהירות שלא יתלשו שערות .

יב) **מסרק** - אין להיסתרק או לסרק שערות הקטנים בשבת משום חשש של תלישת שערות .

יג) **מברשת רכה** - מותר לסרק ולהבריז שערות הילדים בעדינות במברשת הרכה, אם אין חשש שיתלשו שערות.

עצה טובה

כשילד עושה מעשה לא טוב יש להראות ולהדגיש שרק המעשה לא טוב, והילד התנהג התנהגות המתאימה לילד אחר, והוא צדיק שנכשל, ולא ל"הכתיר" אותו בכינויי גנאי.

עצה טובה

ללמד בכל סעודה בשבת שתי הלכות שבת, וכך הילדים ילמדו הלכות שבת בסדר קבוע, וההורים עימם...

טחינה

א) **סלט ירקות** - מותר להכין סלט ירקות לצורך סעודה בחצי השעה הקרובה ויש להשתדל לחתוך חתיכות גדולות יותר מהרגיל בימי השבוע.

ב) **קוצץ ירקות ופירות** - אין להשתמש בסכין חד או בכלי המיוחד לעשיית סלט אפילו שאינו חשמלי ועושה כן סמוך לסעודה אסור להשתמש בו לעשיית סלט.

ג) **מגרדת (פומפיה)** - אפילו לצורך ילד קטן אסור להשתמש במגרדת לטחינה ולכן תפוחי אדמה ושאר ירקות אסור לרסק במגרדת או במכשיר המיוחד לריסוק שאין לרסק בכלי בשבת כלל.

ד) **עגבנייה** - מותר לרסק עגבניה במזלג לצורך תינוק שצריך לאכול ויש המחמירים להפוך את המזלג ולרסק בשינוי.

ה) **בשר מבושל או ביצים או סרדינים** - ושאר מאכלים שאינם גידולי קרקע מותר לרסק דק דק במזלג או בסכין לצורך תינוקות על מנת להאכילם לאלתר.

ו) **הכנת סלט פירות** - מותר לחתוך פירות לחתיכות כדי לערבבם ולעשותם סלט פירות ובתנאי שיכינו זאת סמוך לאכילה .

ז) **סלט טונה וסרדינים** -ריסוק סרדינים וטונה ללא מכונה אלא במזלג או בכף מותרת סמוך לסעודה .

ח) **מערכת אבוקדו** - מותר למעוך אבוקדו רך במזלג או בכף ומותר לתבל בתבלינים אך בהוספת ירקות או ביצים יש להזהר משום מגבל ולכן מערבבים לאט ובשינוי .

ט) **מועד תפוחי אדמה** - אסור להשתמש במועד תפוחי אדמה או בשום כלי אחר המיועד לטחינה, ואפשר בכף או מזלג .

י) **פורס לחם** - מותר לפרוס לחם במכונה המיוחדת לחיתוך לחם שאינה חשמלית וכן מותר לכוין עובי הפרוסות .

יא) **פורס ביצים** - מותר להשתמש בשבת בפורס ביצים בין שפורס לארבע חתיכות ובין שפורס לפרוסות דקות .

יב) **טחינה אחר טחינה** - דבר שהוא טחון ומרוסק מותר לחזור ולטחנו בשבת כיון שאין טחון אחר טחון ולכן דייסת תינוק שנעשו בה גושים מותר לפררם ולמעכם ביד או בכפית וכן הדין באבקת שוקו לשתיה שנעשתה גושים מותר לפררם .

יג) **פירורי לחם או ביסקויטים** - מותר לפורר פרוסות של לחם עוגיות ושאר מיני מאפה וכן לשרותן במים על מנת להאכיל תינוק ואין בהם משום טוחן .

יד) **ריסוק טבליה גלולה** - מותר לרסק טבליה או גלולה על מנת שילד קטן יוכל לשתותה .

המגבל

לישה אסורה מהתורה והגדרת לישה כשמדבקים שני חומרים זה לזה ויוצרים עיסה אחת הדבר אסור מדרבנן .

לכתחילה יש להכין מלפני שבת את המאכלים הדרושים לשבת וכשיש צורך להכין בשבת כדי שיישאר טרי מותר להכין בתנאים אלו :

1) שינוי מסדר הנתינה - כלומר אם רגילים להניח קודם תה ובתוכו פירורי בסקוויט אז יעשה בשינוי קודם בסקוויט ואח"כ תה וכן כשמערבבים גבינה עם סלט .

2) לערבב לאט לאט, ובשינוי מסדר הערבוב שרגילים לערבב כגון לאורך הכלי ולרוחב .

א) **קמח במים** - המערבב קמח במים באופן כזה שנעשתה בלילה עבה בשבת חייב משום מגבל מהתורה ואם עשה בלילה רכה אסור מדרבנן .

ב) **בלילה רכה מאוד** - כגון ששופכים כמות קטנה של אבקה לתוך כמות גדולה של מים כגון אבקת שוקו או להסמיך מרק בקמח אין בזה איסור גיבול .

ג) **טחינה** - לכתחילה יש להכינה לפני שבת ויש להמנע מלהכינה בשבת כיון שהיא מתקשה ונעשית בלילה קשה אבל מותר לדלל טחינה הנעשתה מערב שבת .

ד) **אבקת פירה תפוחי אדמה** - אין להכין בשבת מאבקת תפוחי אדמה פירה וכן משאר סוגי אבקות שנעשות בלילה קשה אבל אם נעשתה מלפני שבת מותר להוסיף מים מעט מעט ולערבב בשינויים שהוזכרו .

ה) **מנה חמה של ירקות טחונים** - כגון פירה תפוחי אדמה וירקות כשאין חשש של בישול אפשר להכינה על ידי כך ששופכים את תכולתה לצלחת ועליה שופכים את המים ומערבבים לאט .

ו) **הקצפת חילבה** - אסור להכין בשבת חילבה אבל אם היא כבר מוכנה מותר לערבבה בשינוי כדי לשפר טעמה .

ז) **הכנת אבקת מרק או שוקו** - סוגי האבקות הנמסים מיד ולא מהוים כבלילה אלא כשמשקים מותר לערבבן במים כשאין חשש של בישול. ולכן מותר להכין מיני מאכל דלילים כגון אבקת חלב או אבקת שוקו או אבקת מרק .

ח) **קרוטונים או שקדי מרק** - מותר להוסיף למרק שקדי מרק או קרוטונים כשאין בזה חשש בישול .

ט) **תחליפי חלב אם** - להכנת דייסה לתינוק כגון מטרנה וכדומה יש לעשות שינוי בסדר ההכנה כגון אם רגילים לשים מים ועליהם אבקה אז ישנו וקודם יניחו את האבקה .

י) **סלט ביצים** - עם גבינה או אבוקדו או בצל וכד' מותר להכינו בשבת כשעושה כן סמוך לסעודה ממש ומערבב לאט לאט בשינוי שלא כבימי החול כלומר מערבב לאורך ולרוחב ולא בתנועה סיבובית .

יא) **ערבוב מאכלי חלב** - ערבוב גבינה או שמנת בריבה וכן שני סוגי מעדני חלב זה בזה, מותר כאשר עושים זאת לאט לאט ובשינוי כגון לאורך ולרוחב ..

יב) **פודינג/ אבקת ג'לי** - אסור להכין בשבת פודינג ואבקת ג'לי ואם שפכו מים על אבקת פודינג או ג'לי לאכילה, אסור באכילה בשבת משום מגבל

יג) **קטשופ ושאר רוטבים** - מותר לערבב קטשופ ושאר סוגי הרוטב בתוך אטריות או אורז שבצלחת ואין כאן חשש של גיבול .

יד) **סלט ירקות עם גבינה** - מותר לערבב סלט ירקות עם גבינה שעושים זאת בשינוי כלומר בערבוב לאורך ולרוחב .

טו) **פת בשמנת וכד'** - מותר לערבב פתיתי לחם בתוך גביע של שמנת כשמערבבים לאט לאט ובשינוי .

טז) **פירה עם סלט או אורז** - כשהכל מתגבל לעיסה אחת יש חשש של גיבול אבל מותר לערבב לאט ובשינוי כלומר ערבוב לאורך ולרוחב .

יז) **רסק פירות** - בלילת פירות מרוסקים שהתקשו מעט מותר להוסיף לתוכם מיץ או מים כדי לדללם לצורך מאכל לתינוק ויש לערבבם לאט ובשינוי בסדר הערבוב .

יח) **סלט גזר** - מותר להוסיף מיץ או סוכר לתוך סלט גזר או כל סלט אחר על מנת להטעימו בתנאי שאת הערבוב עושים לאט ובשינוי סדר הבחישה כלומר לאורך ולרוחב .

יט) **תות שדה בשמנת או גבינה** - חתיכות גדולות של פרי מותר לערבב בגבינה או שמנת ואם החתיכות קטנות יש לערבב בשינוי כגון לאורך ולרוחב .

עצה טובה

קונים הפתעה ארוזה ומניחים במקום גבוה, ואומרים לילד שאם הוא רוצה את ההפתעה צריך לקיים עשרים מצוות, או שהוא צריך לעבור תקופה של זמן בהתנהגות טובה. וכך הוא עמל על המצוות ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה

צריך להשתדל מאוד שהשבת תהיה מתוכננת עבור הילדים, לבנות סדר יום במשפחה כגון: סעודת שחרית ולאחר מכן עונג שבת, שיעורים בחברותא עם אחד ההורים, זמן למשחקי חשיבה

וכן למנוחה, תפילת מנחה וסעודה שלישית, הורים חייבים למלא בתוכן את יום השבת אחרת יש בטלה שמביאה לידי שעמום שמביא לידי חטא...

הסוחט

א) הסוחט ענבים בשבת לתוך כוס כדי לשתות המשקה היוצא מהם חייב משום דש שע"י דחיקת הענב הוא מוציא את המשקה הבלוע בו והוא דומה לדש תבואה .

ב) **זיתים וענבים** - איסור סחיטתם מדאורייתא ושאר פירות שהדרך לסחטם למשקה אין לסחטם בשבת מדרבנן .

ג) **מציצת ענבים בפה** - מותרת בשבת ואין כאן סחיטה כיון שזו דרך אכילה .

ד) **סחיטת פירות לתוך מאכל** - כדי להטעימו מותרת בשבת בתנאי שהמיץ נבלע במאכל ואין נראה כלל וכן מותר להטעים בשבת בננה מרוסקת ע"י סחיטת מיץ תפוזים או ענבים לתוכה וכן שאר פרי אחר לתוך מאכל מרוסק כדי להאכיל תינוק וכד .

ה) **אשכולית בכפית** - מותר לאכול אשכולית בכפית כשאינו מתכווין לסוחטה .

ו) **לימון** - יש להחמיר ולא לסחוט לימון לתוך כוס תה חם שבכלי שני, ובכלי שליש אפטר להקל .

ז) **לימונדה בשבת** - יש שכתבו להקל לסחוט לימון בשבת ויש אומרים שכיון שהיום תעשיית סחיטת הלימון גדלה אין לסחוט לימון כלל בשבת אלא רק לתוך תבשיל, והרוצה להכין לימונדה בשבת יסחט ע"ג סוכר באופן שכל המיץ הנסחט יבלע בסוכר .

ח) **תבשיל שספוג בו הרבה שמן** - כגון חציל או תפוז"א מטוגן מותר לסחוט השמן ממנו ע"י נייר סופג שחתוך מערב שבת וכן שאר תבשילים כאשר אינו מעוניין במשקה הבלוע בהם מותר לסחטם אפילו לתוך כלי ריק .

ט) **תמצית תה** - אסור לסחוט תמצית תה על מנת להינות מהמשקה שבה .

הכנת מאכלים

(א) **קצפת על עוגה** - מותר למרוח על עוגה קצפת או קרם כדי להטעימה ובתנאי שאין מתכוונים ליפותה .

(ב) **מזרק ריבה או קרם** - כלי שאינו חשמלי המשמש כמזרק לריבה או קרם מותר להשתמש בו בשבת כדי להזריק מיני קרם או ריבה לתוך הסופגניה או העוגה .

(ג) **שוקולד/סוכריות/דובדבנים** - בסמוך לאכילה מותר להדביק על עוגת קרם סוכריות או דובדבנים כדי לאכלה לאלתר .

(ד) **שבירת שוקולד** - מותר לשבור בכף או סכין קוביות שוקולד ולפזרם על עוגה או גלידה כדי להטעימה ולאכלה מיד .

(ה) **הכנת סלט פירות** - מותר לחתוך פירות לחתיכות כדי לערבבם ולעשותם סלט פירות ובתנאי שיכינו זאת לצורך שבת לאלתר .

(ו) **מערכת אבוקדו** - מותר למעוך אבוקדו רך במזלג או כף ומותר לתבל בתבלינים אך הוספת ירקות או ביצים יש להזהר משום מגבל ולכן אם הוסיפה תערבב לאט ובשינוי .

(ז) **הכנת מי סודה** - מותר להכין מי סודה במתקן שאינו חשמלי ובתנאי שעושה כן לצורך השבת .

(ח) **פומפיה/מגרדת** - אין לטחון בשבת פירות וירקות במגרדת וכן בכלי שנועד למעך משום איסור טוחן .

(ט) **מקצץ ביצים** - מותר לחתוך ביצים במתקן המיועד לחיתוך ביצים ואין בזה איסור טוחן .

(י) **קילוף פירות וירקות** - מותר לקלף ירקות ופירות בקולפן אם עושה כן לצורך האכילה לאלתר .

(יא) **כדורי שוקולד** - עיסה של שוקולד ופירורי לחם המוכנה מלפני שבת מותר להכין ממנה כדורי שוקולד כשעושה כן לצורך אכילה בשבת .

חשוב לזכור !!!

שבת זהו יום מנוחה. מנוחה מעבודה, מנוחה מנסיעות, מנוחה ממריבות ומנוחה מעונשים.

לכן יש להקפיד שבשבת לא מענישים ולא כועסים צריך שהילדים יזכרו וירגישו שיום שבת זהו יום הכי אהוב בימי השבוע.

הבורר

הלכות בורר הן מהמורכבות ביותר בהלכות שבת וצריך ללמדם היטב וכאן יש רק את עיקרי הדברים.

הגדרת בורר - פעולת הפרדה או הוצאה של פסולת מתוך האוכל בכלי או ביד כגון הוצאת גרעינים מתוך פלפלים או עלי חסה כמושים מתוך עלים טריים .

הגדרת פסולת - כל דבר שמעורב במאכל או בפרי ואינו רוצה לאוכלו נחשב לפסולת ואסור להוציאו מתוך שאר המאכל כגון הוצאת בצל מתוך סלט או אפונה מתוך גזר .

הגדרת אוכל - כל דבר שראוי לאכול וברצונה לאוכלו מיד או ברצון אחרים לאוכלו מיד נחשב אוכל כגון בשר מעצמות. ולכן כשילד לא אוהב סוג מסויים של מאכל והילד השני אוהב לאוכלו מותר להוציאו מהמאכל בשביל הילד השני (אע"פ שנחשב פסולת לילד הראשון) כיון שבשביל השני נחשב אוכל מותר לאלתר .

(א) **תנאי ברירה המותרת** - רק כשבוררים או מוציאים את האוכל מתוך הפסולת לצורך אכילה מיידית, ביד וללא כלי המיועד לסינון או הפרדה מותר לעשות כן בשבת .

(ב) **עצמות** - מותר לברור העצמות מהדגים, בשביל הקטנים, וכן העצמות מהעוף בשעת הסעודה, כדי שיאכלו לאלתר .

(ג) **שטיפת פירות וירקות** - מותר לשטוף פירות וירקות במים מתחת לברז אבל לא להשרותם במים .

(ד) **עוגת קרם או דובדבנים** - מותר להסיר קרם או פירות, סוכריות, ג'לי שעל העוגה כדי לאכול את העוגה אבל אם הם בתוך העוגה אסור להסיר משום בורר .

(ה) **שוקו לשתייה** - שמכינים ע"י חלב ואבקת קקאו ונוצרים גושי קקאו מעל החלב מותר להסירם בכפית ולזרקם ויוציא עימהם מעט חלב .

ו) **אבקת דייסה** - מאכל לתינוקות שמכינים מאבקת חלב ומים ויש בה גושים שהתינוק אינו יכול לאוכלם מותר לרסקם ולמעכם בידו או בכפית, או להוציאם מהדייסה עם קצת דייסה .

ז) **בגדים או ספרים** - כשרוצה להוציא בגד מארון הבגדים או ספר מהספרייה, מותר להוציא או להסיר הבגדים המונעים ממנו להגיע לבגד הרצוי וכן מותר להחזירם למקומם .

ח) **שקית תה** - מותר להוציא שקית תה מכוס תה כדי להשקות הקטנים והרוצה להחמיר ישפוך את התה לכוס אחר וישאיר התמצית בכוס, או יוציאה בכף עם קצת משקה .

ט) **משחקים** - יש להזהר במשחקי הילדים שלא לבררם ולמיינם וגם במשחקים המותרים במשחק יש חשש של מיון כגון קלפים או סידור לגו לפי צבעים וכדי שגם באלו שייך בורר .

י) **נרות של עוגת יום הולדת** - אין לטלטלן בשבת מהעוגה אלא יש להוציאם לפני שבת כדין מוקצה מחמת גופו וכן חשש בורר שמוציא הפסולת מהאוכל ואם שכח להוציאם לפני שבת יחתוך העוגה סביב .

יא) **שיורי מאכל** - אם ילד השאיר בצלחת שיורי מאכל עם שיורי פסולת כשהמאכל מעורב בפסולת אסור להפריד האוכל מהפסולת משום בורר, ורק בתנאי שמוציא את האוכל כדי לאכול לאלתר מותר להפרידו .

יב) **קרום שעל דייסה או חלב** - קרום שנוצר מעל חלב רתוח או דייסה שהתקררה וכן שומן שצף על המרק מותר להסירו בכף או ביד כדי לאוכלו מיד .

יג) **עור העוף** - כשילד אינו רוצה את העור מותר להסיר את העור מהעוף לצורך אכילה לאלתר .

בישול

יד) כשרוצים לחמם תבשיל בשבת יש לבדוק: שהתבשיל כבר מבושל ורובו הניכר יבש, וגם אין מניחים בתוך תנור (אפילו שמכוין על פלאטה של שבת) או על האש אלא על פלאטה או פח המונח על האש וכן שלא עוברת על איסור הטמנה .

טו) **אש גלויה** - אין להניח על אש גלויה שום תבשיל אפילו מבושל לחלוטין בין לח ובין יבש ורק על פח מנוקב שעל האש או על פלאטה חשמלית מותר .

טז) **הכנת תה** - לכתחילה יש לבשל תמצית התה מלפני השבת ואם לא הכינו מלפני שבת לכתחילה יש להשתמש בכלי שלישי אע"פ שיש מתירים להכינו בכלי שני .

יז) **מזיגת חלב** - מותר למזוג חלב קר לתוך מים רותחים בכלי שני כגון כוס נס קפה עם מים רותחים .

יח) **פירות וירקות שאינם מבושלים** - אסור לבשלם בשבת וכן אסור לחמם במקום שיכולים להגיע ליד סולדת כגון על פלאטה .

יט) **אטריות מבושלות** - וכן שקדי מרק או קרוטונים מותר ליתנם במרק חם בכלי שני אע"פ שהיד סולדת בו מפני שהתבשלו מלפני השבת .

כ) **חלה קפואה** - מותר לחמם לחם או חלה קפואה על הפלאטה ולכתחילה עדיף לחכות מעט כדי שיפשיר הקרח המונח על הפת ואין לעטוף את החלה בנייר כסף או שקית נייר וכן אין להכניסה לתוך שקית ניילון כדי שתתחמם .

כא) **ביצים חמות** - לכתחילה אין לקלף ביצים חמות מתחת ברז מים או בתוך כלי עם מים קרים כדי שהמים לא יתבשלו במגעם עם הביצים החמות אלא יש לחכות שיצטננו מעט ומ"מ העושה כן יש לו על מי לסמוך .

כב) **פיצה** - שהנאפתה מלפני שבת מותר לחממה ע"ג פלאטה או כנגד האש בתנאי שהתבלינים והזיתים התבשלו מלפני שבת .

כג) **מאכל יבש** - מאכלים יבשים שאין בהם רוטב כגון עוף ותפוז"א מותר לחמם ע"ג פלאטה אך ורק כשהתבשלו ומוכנים לאכילה .

כד) **דייסת תינוק** - מותר לחממה כנגד האש או ע"ג פלאטה חשמלית, בתנאי שישגיח שלא תגיע לחום של יד סולדת .

כה) **חימום בקבוק דייסה וכד'** - כשרוצים לחמם בקבוק תינוק מותר להכניסו לתוך כלי שני שיש בו מים חמים וכן מותר ליתנו בצלחת שיש בה מים חמים או לשפוך עליו מים חמים מכלי ראשון כדי לחמם הדייסה שבתוכו .

כו) **הטמנת בקבוק תינוק** - מותר להטמין בקבוק של תינוק, שדינו ככלי שני, בתוך מגבת, על מנת לשמור חומו לאורך זמן, אך אין לעטפו ולהניחו שיתחמם על מקור חום (כגון : פלאטה) .

כז) **צנימים** - יש אומרים שאין להניח לחם ע"ג פלאטה ולעשותו צנימים משום מכה בפטיש ויש מתירים לכן המיקל יש לו על מי לסמוך .

כח) **תבשיל עם רוטב** - מותר לחמם על פלאטה תבשיל יבש כגון אורז או בשר שיש עליו מעט רוטב שומני בתנאי שמבושל כל צרכו .

כט) **קטשופ** - מותר לתן קטשופ או רסק עגבניות על תבשיל חם בכלי שני כגון אורז או עוף .

ל) **דגים ברוטב** - מותר לחמם על הפלאטה וכדי דגים מבושלים שיש בהם מעט רוטב שומני קרוש ואפילו שלאחר שהרוטב יתחמם ויגיע ליד סולדת יחזור להיות נוזלי .

לא) **מרק קר או מים שרתחו לפני שבת** - מותר להניח מים שרתחו והתקררו על פלטה קרה וכבויה שנדלקת לאחר זמן על ידי שעון שבת ואפשר לעשות כן גם עם מרק .

לב) **תבשיל לח מבושל** - מרק או רוטב וכן חלב שהתבשלו מותר להניחם על הפלאטה כדי שיתחממו מעט בתנאי שעומדים לידו ומשגיחים שלא יגיעו לחום של יד סולדת .

פעמים די בגערה משפילה אחת כדי לשבור ילד ולהצית בו את המרד,

כשרוצים להעיר, ולחנך, יש לעשות זאת בדרך ארץ ובכבוד, ובוודאי שלא לפני אחרים.

צידה

מלאכת צד אסורה מהתורה, והגדרתה תפיסת בעל חיים ע"י מלכודת או בידיו באופן שאינו יכול לברוח ולכן יש איסור בשבת לא ללכוד במלכודת או לתפוס כל סוגי בעלי חיים .

א) בע"ח שהדרך לצודן נקראים במינן ניצוד והצדן מתחייב מדאורייתא ובע"ח שאין הדרך לצודן כגון יתושים וזבובים הצדן עובר מדרבנן .

ב) **דבורים וצרעות** - מותר לצודן כשחושש שיזיקו לו ואפילו יכול להרגן כשמאיימים לעקוץ קטן .

ג) **דג חי** - אין להרים דג מהמים ואפילו, כשמוציאו לרגעים אחדים ולזרקו בתוך המים .

ד) **דג מת באקווריום** - ויש חשש ששאר הדגים יורעלו ממנו ויגרם הפסד ממון מותר להוציאו .

ה) **חתול או כלב רחוב** - אין לסגור עליהם הדלת שהרי הם ניצודים מדרבנן לכן יוציאים מביתו ואם אינם רוצים לצאת מותר לסגור עליהם שהרי כבר ניצודים הם .

ו) **יתושים** - מותר להכין מע"ש מלכודת יתושים חשמלית ובלבד שלא יטלטלה בשבת וכן שאר מלכודות מותר לפרסן לפני שבת ואפילו שניצודים בשבת מותר .

ז) **כינים** - מותר לנקות ראשם של הילדים מכינים ואפילו להרגן מותר אבל אין להשתמש במסרק .

ח) **נחש או עקרב** - אפילו במקום שיש ספק שמא ימיתו, מותר לצוד או להרוג בעלי חיים שמזיקים .

ט) **נמלים** - כשיש בבית נמלים וכן שאר רמשים אין לצודן ומותר להבריחם ע"י מטאטא בזהירות שלא לצודן ולא להרגן, ויש שכתבו שמותר לצודן כיון שהן כניצודות ואפשר לתפסן בקל .

י) **תולעים** - אם יש בגופו של תינוק או קטן תולעים מותר לתפסן ולזרקן .

יא) **ציפור** - הצד ציפור או תוכי בשבת חייב מהתורה ואם הכניסו לכלוב גדול, פטור מהתורה אבל אסור מדרבנן .

יב) **תרסיס נגד יתושים וזבובים** - לכתחילה ימנע מלהשתמש בו בשבת וכשזקוק מאוד לצורך קטן ירסס בחלל החדר, כדי להבריח היתושים, ויזהר שלא יתיז עליהם ממש ואפילו המחמירים יכולים להקל לצורך תינוק או חולה שאין בו סכנה .

יג) **תרסיס או משחה נוזלית הדוחה יתושים** - מותר להשתמש בה בשבת ולמורחה על גוף התינוק או הקטן כדי להרחיק היתושים וכד' .

יד) **ג'וקים (תיקנים)** - ושאר רמשים שאינן מזיקים אין לצודם ולהורגם אלא מבריחם מעליו ע"י מטאטא וכד' .

קטן שעשה מלאכה

א) כתוב "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך" ודרשו חז"ל שבנך ובתך אלו הקטנים והזהיר הכתוב על שביתת הקטנים כגדולים, לכן אסור לומר לקטן או לקטנה שיעשו מלאכה האסורה בשבת ואפילו האסורה מדרבנן .

לפני גיל חינוך - קטן שאינו בר הבנה וכשאומרים לו אסור או מותר הוא לא מבין ולכן אינו מפסיק, אין חיוב להפרישו מאיסורי שבת וכד' .

גיל חינוך - כשמבין כשאומרים לו מותר או אסור חובה להפרישו מאיסורי שבת ואין להניח לו שיחלל שבת .

ב) **אמירה לקטן** - אין לומר לקטן שיעשה מלאכות אסורות אבל כשהקטן צריך בדבר שאסור מדרבנן ואין גוי, יש הסוברים שמותר לומר לו לעשות בשבילו איסור מדרבנן .

ג) **תינוק מחלל שבת** - תינוק שהדליק אור בשבת או שהפעיל מזגן מותר ליהנות מהפעלתו, וכשהתינוק הפעיל או כיבה מכשיר חשמלי ויש הנאה בדבר, מותר לקחת התינוק ולמנוע בעדו לעשות פעולה נוספת .

ד) **קטן מחלל שבת** - כשהקטן בר הבנה ומבין מה מותר ומה אסור (קרוב לגיל שלוש) ומדליק את המזגן בשביל אדם גדול ובהוראתו, אין ליהנות מאור או ממזגן שהדליק בשבת .

הנהגה נכונה

בכל סעודה של שבת ללמד את הילדים שתי הלכות שבת או ללמוד את התנ"ך לפי סדר ובמוצאי שבת לעשות חידון קצר על כל דברי התורה שנלמדו במשך השבת

מכשירי חשמל

א) **מזגן** - הדלקת מזגן אסורה מדרבנן אבל ביום קר או בחום גדול מותר לומר לגוי להדליק מזגן או להפעיל מאוורר עבור קטן שצריך לקררו או לחממו .

ב) **אניהלציה** - מכשיר הנועד להקל על תינוק הסובל מקוצר נשימה או בעיות בדרכי הנשימה, מותר להשתמש בו בשבת ע"י שעון שבת. ובמקום שיש חשש של פיקוח נפש מותר להדליקו אפילו בשבת .

ג) **כיבוי אור** - אסור לכבות אור כדי להקל על קטן המצטער אבל מותר לומר לגוי שיכבה את האור לצורך קטן המצטער ודינו כחולה שאין בו סכנה .

ד) **מכשיר אדים קר** - כשיש צורך באדים לילד קטן חולה מותר להוסיף מים למכשיר אדים קר בשעת פעולתו של המכשיר בשבת וכן מותר לטלטלו ממקום למקום .

ה) **מכשיר אדים חם** - לצורך חולה שאין בו סכנה אין להוסיף בשבת מים למכשיר אדים משום שהמכשיר מבשל המים, אבל כשיש חשש פיקוח נפש מותר .

ו) **מכונת כביסה** - כשיש צורך לכבס בגדי הקטנים מותר להפעיל מכונת כביסה או מייבש כביסה מערב שבת כדי שתתחיל לכבס מלפני שבת אע"פ שפעולתה מסתיימת בשבת .

ז) **ראדיאטור חשמלי** - לכתחילה אין לטלטל רדיאטור כשפועל אבל המיקל לטלטלו לצורך קטן שצריך לחממו ויש חשש של חולי יש לו על מי לסמוך .

ח) **בویلר חשמלי** - המפעילים בוילר חשמלי ביום ששי לפני שבת צריכים להיזהר ולא לפתוח מים חמים בשבת כשעדיין המים חמים מחום הבویلר ואסור להתקלח ולא לקלח הקטנים בשבת במים חמים שהוחמו ע"י בוילר חשמלי .

ט) **משחקי סוללות חשמליים** - אין לשחק בשבת בכל המשחקים שמחוברים לחשמל או סוללות ויש לפרק הסוללות או לנתק החשמל מהם לפני שבת .

י) **הדלקת אור** - ילד המפחד לישון בחושך ומבקש אור אין להקל ולהדליק לו מנורה, אפילו לא ע"י גוי .

יא) **מקרר** - כשילד קטן פתח מקרר בשבת מותר להינות מהאור שבמקרר כדין מלאכה האסורה מדרבנן .

יב) **מדרגות נעות/מעלית שבת** - המיקל להעלות בה קטן שאינו יכול לעלות ברגליו יש לו על מי לסמוך, ויכול להקל להתלוות לקטן שלא יפחד בתנאי שמהירות המדרגות אינה משתנה בהתאם לעולים .

ג) **חילול שבת** - כשילד קטן שאינו בר הבנה הדליק מזגן או הדליק אור (כגון בשירותים) מותר להנות מהמזגן או מהאור בתנאי שהילד הדליק לצורך עצמו .

יד) **נעליים עם אורות** - אין לנעול נעליים המאירות בדריכה על הקרקע ויש להוציא את הסוללות או לנעלם רק לאחר שהסוללות התרוקנו וכבר האורות אינם נדלקים.

הוצאה מרשות לרשות

הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים אסורה מדאורייתא והמוציא מרשות לרשות בשבת חייב כדין מבעיר לכן יש להיזהר ולא להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בשבת כלל.

א) יש מחלוקת בין הפוסקים, אם בזמננו קיימת רשות הרבים או שהדין של הרחובות, ככרמלית שאינה רשות הרבים ואינה רשות היחיד ואיסורה מדרבנן. וההולכים לשיטת הפוסקים שאין דין רשות הרבים ורק כרמלית יכולים לסמוך על העירוב הקיים בערים. אך ההולכים לשיטת הפוסקים שיש רשות הרבים מדאורייתא אין להם לסמוך על העירוב הרגיל שבערים אלא צריכים גם שיהא מוקף חומה עם דלתות הננעלות או הראויות להינעל .

ב) **הרמת תינוק** - אין להרים ילד ברשות הרבים ולהוליכו וכן אין להוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים. וקטן הנמצא ברשות הרבים ויש עירוב (בצורת הפתח) ובוכה מאוד אפשר להקל ולהרימו לביתו אבל ברשות הרבים או בכרמלית יש איסור טלטול .

ג) **טלטול על ידי קטן** - בערים המוקפות עירוב של צורת הפתח אע"פ שגדול מחמיר מלטלטל יכולים להקל ולהוציא ע"י קטן אבל כשאין עירוב כלל אין לומר לילד קטן לטלטל בשביל אדם גדול .

ד) **עגלת תינוק** - במקומות שאין עירוב אין לטלטל ברשות הרבים עגלה של תינוק ויש מחמירים ולא מטלטלים אפילו במקומות שיש עירוב של צורת הפתח .

חשוב לדעת ש...

שולחן שבת זהו מקום שבו הילדים מראים את חכמתם ובינתם

ולכן יש לשמוע מהם חידושי פרשת שבוע והלכות ולהראות להם
בבירור שדבריהם חשובים לנו מאוד

כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה
חוץ ממה שמוציא לכבוד שבת, ימים טובים, ראשי חודשים וחול
המועד (מדרש פסיקתא)

ברכת הלבנה וראש חודש

א) **חינוך** - ככל המצוות שחובה לחנך הקטנים גם במצוות ברכת הלבנה
יש ללמדם לברך כהלכה .

ב) **חינוך בנות לברכת הלבנה** - אין צריך לחנך את הבנות לברך ברכת
הלבנה כיון שנשים פטורות מברכה זו .

ג) **מוציא ידי חובה** - קטן אינו יכול להוציא ידי חובה בברכת הלבנה כיון
שאינו חייב בה (כדין שאר המצוות שאינו חייב אינו יכול להוציא) .

ד) **במניין** - אפשר לחנך קטן לברך ברכת הלבנה גם ביחיד ואין חובה
בציבור .

ה) **סעודת ראש חודש** - מצוה להרבות בסעודת ראש חודש לכן טוב
שינהיג בביתו שבראש חודש יש מאכל מיוחד או לתת לילדים ממתק וכד'
לכבוד ר"ח .

ו) **שכח יעלה ויבוא** - קטן שהתפלל ושכח להגיד בתפילתו או בברכת
המזון יעלה ויבוא דינו כגדול לכל דבר .

ז) **תפילת מוסף והלל** - יש לחנך את הקטנים לומר הלל וכן להתפלל מוסף
וכל ילד לפי שכלו והבנתו.

ראש השנה

א) **ערב ראש השנה** - מוטל על ההורים לערוך שיחה עם הילדים לפני
כניסת היום ולהסביר להם את החשיבות של היום הזה וכל מעשינו
נבחנים לפני בורא עולם וצריכים אנו לחזור בתשובה שלימה על כל

חטאינו ולבקש סליחה בין האחים ובין ההורים ולבקש מהם שלא יבואו לידי מריבות וכעס ביום הקדוש הזה.

(ב) **אכילת סימנים** - אין חיוב לאכול את הסימנים של ראש השנה ולכן אין להכריח את הילדים לטעום מהם .

(ג) **תקיעת שופר** - מותר לילד קטן לתקוע בשופר אפילו לאחר גמר התפילה בכדי להתלמד כיצד תוקעין בשופר .

(ד) **מוציא ידי חובה** - ילד קטן שאינו חייב במצוות תקיעת שופר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובת תקיעת שופר .

(ה) **חינוך** - קטנים שאינם מבינים בתקיעת שופר ומפריעים לשמוע התקיעות אין להביאם לביהכ"נ מחשש שימנעו מהרבים לשמוע קול שופר .

(ו) **טלטול** - כשראש השנה חל בשבת מותר לתת לקטנים לטלטל את המחזוריים במקום שיש ערוב .

(ז) **שינה בראש השנה** - מעיקר הדין אין איסור לישון בראש השנה, והמנהג שאין ישנים כלל ביום ראש השנה כדי שיצליח המזל, ויש הנוהגים לישון אחר חצות היום .

עצה יפה

לפני ראש השנה ובעשיית לתלות בבית שלטים שמזכירים את יום הדין בפתח, או לצייר מאזניים לכל ילד להראות לילדים שכל מעשה משפיע, וגם ההורים יראו לקטנים כיצד מצוות מרויחים, לתת תחושה שכולם בבית על מעשים טובים משקיעים

יום הכיפורים

(א) **כפרות** - יש הנוהגים לערוך כפרות לילדים עם תרנגולות ויש הנוהגים להפריש מעות ואומרים שלושה פעמים אלו המעות הליפתך. אלו תמונתך. אלו כפרתך. אלו המעות ינתנו לצדקה. ואתה תכניס לחיים טובים וְאֲרוּכִים וְלְשָׁלוֹם. ולבת יאמר בלשון נקבה וכשאין לו די מעות או תרנגולות אפשר לעשות לכל הילדים בפעם אחת .

ב) **הכנת אוכל** - מותר לאדם גדול להכין אוכל או משקה לקטנים ביוה"כ ואין צריך לחשוש שמא יאכל או ישתה אם יגע במאכלים .

ג) **סיכה בשמן** - אין לרחוץ ולסוך את התינוקות בשמן ביוה"כ אפילו ע"י גוי מפני שאין נחשב להם עינוי אם לא ימרחו אותם בשמן ואינם מצטערים בכך .

ד) **רחיצה במים** - מותר לנקות ולשטוף במים ובסבון תינוק שעשה צרכים ומצטער בכך ואפילו שהידיים נרטבות כיון שאינו נעשה לשם הנאה ותענוג אלא לשם ניקיון .

ה) **איסור נעילת הסנדל** - ילדים קטנים אע"פ שאינם מתענים יש להרגילם ללכת בנעליים המותרות (לא בנעלי עור) כיון שאין זה עינוי בשבילם .

ו) **חינוך לתענית** - קטן שגילו פחות מגיל תשע פטור מתענית ואפילו רוצה להתענות מוחים בו שלא יתענה כדי שלא יבוא לכלל סכנה וכל שכן אם אינו חש בטוב אינו צריך להתענות אפילו תענית שעות .

ז) **תענית שעות** - קטן בגיל תשע או עשר שנים שלמות מחנכים אותו לתענית שעות, כלומר שאם היה רגיל לאכול בשעה שמונה יאכל בשעה תשע או עשר כפי כוחו ואין להניח לו להתענות כל היום .

עצה יפה

לבקש מהילדים שיתפללו לה' שיתן לאבא ואמא, כוחות ופרנסה ובריאות לטפל בהם ולהצליח בחינוכם. וכך הילדים לומדים שהכל מה' פרנסה בריאות וחכמה.

עצה יפה

לפני יום כיפור... ההורים יגשו לילדיהם ויבקשו סליחה הילדים יבקשו מהוריהם מחילה וסליחה.

עצה יפה

ללמד הקטנים שיש מאזניים גדולות, של מלאכים שחורים, ומלאכים לבנים, כל מצוה מוסיפה מלאך לבן, לכן יש להרוויח מצוות ולהוסיף מלאכים לבנים... למאזניים

סוכות

א) גיל חינוך לארבעת המינים - הגדרת קטן שהגיע לגיל חינוך כל שיודע לנענע לולב אביו חייב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצוות, ואפילו שאינו בקי ממש בנענועים .

ב) אין חובת חינוך - קטן שלא הגיע לגיל חינוך, או שהגיע לגיל חינוך ואינו יודע לנענע אין אביו חייב לחנכו בלולב אבל מותר ליתן לו הלולב כדי שילמד לנענע .

ג) ארבעת מינים - יש להקפיד שביום הראשון שחיובו מהתורה ינענע הגדול ואח"כ יתן לקטן ובשאר ימי החג יכול להשאיל לקטן .

ד) כשרות ארבעת המינים - קטן שהגיע לגיל חינוך יש חיוב לתת לו לנענע בברכה בכל ימי החג וצריך ליתן לו ארבעת מינים כשרים ולא פסולים וחובת האב להשגיח בימי החג שלא נפסלו .

ה) לולב השאול - לכתחילה אין יוצאים במצוות חינוך בלולב השאול אבל בשעת הדחק המיקל להשאיל את לולבו בשאר הימים לבנו יש לו על מי לסמוך .

ו) נענוע ללא ברכה - קטן שאינו יודע לברך אבל יודע לנענע לולב יש לחנכו לנענע הלולב לארבע רוחות השמים כהלכה ואינו צריך לברך .

ז) בחול המועד - מצות חינוך קטן לנענע לולב גם בשאר ימי המועד ולכן יש לחנך הקטן בנענוע הלולב כהלכה אפילו שחיובם מדרבנן .

ח) נענוע בסוכה - אע"פ שהילד אינו יודע להתפלל או שאינו מגיע לתפילת שחרית יש להרגילו בנענוע לולב, ויכול לנענע בסוכה בביתו ולכתחילה יקנה לילד ארבעת המינים ורק כשאין ידו משגת יתן לבנו לנענע לאחר שיצא ידי חובה .

ט) **אגוד לולב** - לכתחילה אין ליתן לקטן לאגוד לולב אבל בדיעבד אם אגד מותר לנענע באגידתו .

י) **כבוד הסוכה** - אין להרגיל ילדים לשחק בסוכה בכל ימי החג משום זלזול בקדושת הסוכה וכן יש להמנע מהחלפה לתינוק או הנחת כלים מלוכלכים בסוכה וכן אין להניח בה פח אשפה .

יא) **סוכת קטן** - קטן שעשה סוכה אפילו שעשה לשם משחק כשרה ואפשר לברך בתוכה ליישב בסוכה .

יב) **חיוב קטן במצות סוכה** - ילד קטן שהגיע לגיל חינוך שהוא אינו צריך לאמו כגון בן חמש או שש חייב בסוכה מדרבנן, וצריכים לחנכו לאכול בסוכה. ויש אומרים שאין להאכיל קטן שהגיע לחינוך מחוץ לסוכה ויש שכתבו להקל להאכילו מחוץ לסוכה .

יג) **פטור מהסוכה** - אשה שילדה בחג הסוכות ובעלה צריך לטפל בילדים בשעות הלילה הרי הוא פטור מהסוכה ויכול לישון בביתו על מנת לטפל בילדיו .

שמחת תורה

א) **עליה לתורה** - נוהגים להעלות ילדים לס"ת וכל ילד מברך תחילה וסוף, וכשהילד אינו יודע לברך החזן מקריא לו מילה במילה והילד חוזר אחריו, ואין כאן חשש של ברכה לבטלה של החזן .

ב) **פעמונים** - יש להזהיר הקטנים לבל ינענעו וישחקו עם פעמוני הספר תורה משום שרק ריקודים הותרו בשמחת תורה ולא כלי שיר, והנוהגים להקל יש לבטל מנהגם .

ג) **כבוד ספר תורה** - מכבוד ספר תורה אין להובילו אל הילדים כדי שינשקוהו אלא יש לגדולים ולקטנים לגשת אליו, וכן אין להנמיך הספר תורה בשביל הקטנים אלא יש להגביה הקטנים ולחנכם שהם צריכים לכבד ולהגיע אל ס"ת ולא ח"ו ההפך .

ד) **חופה מטלית** - מותר לעשות לקטנים חופה מטלית כשקמים לקרות בס"ת ואין כאן חשש אוהל .

ה) **סכך הסוכה** - יש להקפיד שהילדים לא ינהגו משחק וביזוי בסכך או בקישוטי הסוכה כיון שיש בהם קדושת מצוה אפילו לאחר החג .

ו) קישוטי סוכה - יש להקפיד שלא להשתמש בקישוטי הסוכה בכל ימי החג. ואפילו שנפלו אסורים במשחק או באכילה אלא אם כן התנו לפני שתלו אותם .

יש לשים לב

שמחת תורה הוא היום שבו אנו יכולים להראות לילדים את גודל שמחתנו ואושרנו שזכינו ללמוד תורה ולסיימה ולהתחילה מחדש וככל שאנו שמחים יותר אנו מראים שאנו שמחים בלימוד התורה וכך חודרת בהם האהבה והשמחה של לימוד התורה

חול המועד

א) קדושת חול המועד - חז"ל אסרו לבזות את חול המועד ואסרו בו מקצת מלאכות ולכן יש להזהר שלא יתנהגו בימי חול המועד כדרכם בימי החול .

ב) תספורת - לכתחילה אין להסתפר בחול המועד אבל אם השיער מציק ומצער את הילד או יש גנאי בשערותיו ויש צורך שיראה נאה מותר לספרו בחול המועד וראוי לעשות כן בצנעה .

ג) חאלקה - הנוהגים לעשות תגלחת לבנם בן השלוש מותרים להשהות התגלחת לחוה"מ אם כך מנהגם לגלח בנם בגיל שלוש .

ד) כביסה - בגדי הקטנים הרגילים להיתלכלך מותר לכבסם לצורך המועד אפילו במכונת כביסה אבל קטנים שדרכם לשמור על בגדיהם לבל יתלכלכו וזהירים בניקיונם אין לכבס בגדיהם בחול המועד .

ה) תליית כביסה - מותר לתלות כביסה של הקטנים בשמש שיתייבשו שכל האיסור הוא במלאכת כיבוס ולא בתליה .

ו) ציורים וכתביבה- אפשר להניח לקטנים שיציירו ציורים או יצבעו תמונות אבל כתיבה יש לאסור .

ז) עוגת יום הולדת - כתיבה אסורה בחול המועד אך כתיבה מותר לכתוב בקרם על עוגה בכתב עגול לצורך המועד כגון "יום הולדת שמח" וכד' .

ח) **קניית מצרכים או בגדי תינוקות** - מותר לקנות ברווח לצורך המועד בלבד ואפילו אם נישאר לאחר המועד מותר ואם על כמות גדולה עושים הנחה מותר לקנות את כל הכמות בחול המועד כדי לזכות בהנחה .

ט) **צילום ופיתוח** - מותר להצטלם בחול המועד, אפילו במצלמה המוציאה תמונות מיד אך לא יפתחו את התמונות בחול המועד .

י) **קניה שלא לצורך המועד** - אסור להוסיף ולקנות שלא לצורך המועד, אבל אם הקניה בזול מאוד ואחר המועד לא יגיעו למקום ונחשב לדבר האבד אפשר להקל .

יא) **בייביסיטר/שמרטף** - מותר להעסיק מטפלת השומרת על הילדים בחול המועד וכן מותר לשלם לה עבור מלאכתה הנעשית בחול המועד .

יב) **צפורניים** - מותר לגזוז ציפורני ידיים או רגליים של הקטנים בחול המועד ע"י גוזז או במספרים .

יג) **מחשב** - כתיבה והדפסה במדפסת ביתית וכן שאר שימושים לצורך המועד מותרים .

יד) **הדבקות גזירות ועבודות יצירה** - מותר להינות עם הילדים במשחקי יצירה כגון הדבקות, שזירת חרוזים, וכדומה בתנאי שזהו לצורך המועד כגון שלא ישבו בבטלה .

טו) **בניית מיטת תינוק** - כשיש צורך בחול המועד מותר להרכיב מיטת תינוק על מנת שיהיה לו היכן לישון .

לשים לב

שאריות המאכל והממתקים נקיים מכל דבר שאינו מתאים לדרכה של תורה, כל תמונה יכולה לקלקל...

עובדה !!!

ילד לומד לשקר מהוריו כשהורים מבטיחים לתת ולא נותנים מבטיחים להעניש ולא מענישים.

לכן יש להקפיד שכל מילה והטחה שמוצאים מפינו יש לה משקל
וצריך לעמוד מאחריה.

חנוכה

א) מוציא ידי חובה - קטן אינו מוציא ידי חובה בהדלקת נר חנוכה אפילו שהגיע לגיל חינוך .

ב) חינוך - טוב לחנך את בניו הקטנים שהגיעו לגיל חינוך להדליק נרות חנוכה ואין חיוב לחנכם בהדלקת כל הנרות אלא יכולים להדליק נר אחד בכל לילה .

ג) הדלקת נרות - קטנים שעדיין לא הגיעו לגיל חינוך אינם יכולים להדליק נרות חנוכה ולהוציא ידי חובה ואפילו נרות ההידור אלא רק את השמש מותרים להדליק .

ד) קדושת הנרות - אין לעשות כל שימוש של גנאי ורק לאחר שדלקו הנרות כחצי שעה מותר לעשות מלאכה לאור הנרות .

ה) קטן שליח - אין למנות ילד קטן שיהיה שליח להוציא ידי חובה אדם גדול בהדלקת נרות חנוכה אלא יש למנות שליח גדול בר חיוב .

ו) נרות חנוכה - לכתחילה אין לחנך הקטנים להדליק נרות לעצמם שלשיטת השו"ע רק בעל הבית מדליק נרות החנוכה וילד המתעקש להדליק נרות ידליק ללא ברכה וההולכים בשיטת הרמ"א יכולים להדליק בברכה .

מנהג יפה

לאחר הדלקת נרות חנוכה יושבים עם הילדים ומספרים להם
בנסי חנוכה ובפרט בחצי שעה הראשונה של הדלקת נרות חנוכה.

עצה יפה

להשתדל בכל ארוחה ללמד את הילדים מה מברכים על כל
המאכלים שנאכלים בסעודה ברכה ראשונה ואחרונה, וכך, הילד
לומד את הברכות בכל סעודה יום יום.

פורים

א) **תענית אסתר** - קטנים אפילו שהגיעו לגיל חינוך פטורים מתענית אסתר ואינם צריכים להתענות אפילו תענית שעות .

ב) **ממתקים בתענית** - יש לחנך הקטנים בתענית אסתר לבל יאכלו מעדנים ודברי מתיקה אלא מאכלים פשוטים וחיוניים לבריאותם, כדי שישתתפו במקצת בצער הציבור .

ג) **זכר מחצית השקל** - יש ליתן זכר למחצית השקל ויש נוהגים ליתן אפילו בשביל בניו הקטנים ולאשה מעוברת בעד ולדה .

ד) **תחפושות** - אין להלביש בנים קטנים בבגדי בנות וכן להיפך .

ה) **סעודת פורים** - יש לחנך הקטנים בסעודת פורים כשאר המצוות שיש לחנכם. אבל אין חובה לאכול פת ויכולים לסעוד בשאר מזונות לשם סעודת פורים .

ו) **קריאת המגילה על ידי קטן** - בשעת הדחק קטן מוציא ידי חובה גדולים שאינם יודעים לקרוא במגילה ויש אומרים שלא יברך משום ספק .

ז) **חינוך בקריאת המגילה** - מחנכים הקטנים הבנים והבנות שהגיעו לגיל חינוך לשמוע מקרא מגילה ויש להיזהר שלא יבלבלו את השומעים ויחטיאו הרבים .

ח) **נקיון בית הכנסת** - יש להפסיק המנהג שהילדים מרעישים בזמן אמירת המן. ויש להקפיד ביותר שאחר קריאת המגילה שבית הכנסת יישאר נקי משיירי ניירות ואריזות שנותרו לאחר האש ותימרות העשן .

ט) **משלוח מנות** - טוב לחנך הקטנים שהגיעו לגיל חינוך במצוות משלוח מנות .

י) **משלוח על ידי קטן** - מותר לשלוח מנות ע"י שליח קטן ולכן אב יכול לעשות את ביתו או את בנו הקטן לשליח בשבילו .

יא) **משלוח לקטן** - השולח מנות לקטן שלא הגיע למצוות לא יצא ידי חובה וצריך לשלוח לגדול .

יב) **מתנות לאביונים** - וכן יש לחנך הילדים לחלק מעות מתנות לאביונים מדין חינוך אע"פ שאין להם מעות משלהם .

יג) **מעות לאביונים** - אפשר לשלוח מעות לאביונים לילדים קטנים עניים שלא הגיעו למצוות והיינו בקטן שמבין שזהו מעות לפורים .

יד) **ילדים המבקשים צדקה** - מצוי שבפורים ילדים מסתובבים ברחובות ובבתי כנסיות ומבקשים צדקה ורצוי למנוע אותם מהנהגה זו .

הלכות פסח

א) **בדיקה על ידי קטן** - לכתחילה אין ליתן לילד קטן לבדוק את הבית מחמץ אלא רק בליווי מבוגר .

ב) **תינוק שנכנס עם חמץ** - תינוק קטן שאין בו דעת ונכנס עם חמץ לחדר הבדוק אם נמצאו שיירי פרורים יכול לתלות שהתינוק אכל החמץ אינו צריך בדיקה נוספת. ואם אינו יכול לתלות שהתינוק אכל החמץ יבדוק שנית .

ג) **בדיקת הבית** - כל המקומות שנכנסים לשם התינוקות יש לבדוק מחמץ ובפרט בארונות בכיסי הבגדים ובתיקים שמצוי שהילדים מסתירים שם ממתקים וכד' .

ד) **הכשרת כלי התינוקות** - כל כלי לפי תשמישו בשאר ימות השנה ולכן בקבוקי פלסטיק יש לנקותם היטב ולהגעילם במים רותחים מכלי ראשון .

ה) **מוצאים** - יש לבדוק היטב אם אין חמץ בחלל המוצץ, ולנקותו היטב במים ובסבון .

ו) **מברשת ניקוי בקבוקים** - לכתחילה ראוי להחליפה ואפשר לנקותה היטב במים וסבון ועירווי מים רותחים מכלי ראשון ולבדוק שאין חמץ מצוי בין הסיבים שבמברשת .

ז) **סינר של תינוקות (בד או פלסטיק)** - יש לכבסו במים וסבון ואין חיוב במכונת כביסה אלא אפשר לנקותו היטב ביד .

ח) **כסא לול ועגלה של תינוקות** - יש לשטפם במים וסבון ולהוציא החמץ הבלוע בחריצים .

ט) **עבודות יצירה מהגן וכד'** - יש לבדוק שאין בהם מרכיבי חמץ כגון בצק או חיטה טפוחה או צבועה וראוי שיכללו במכירת החמץ.

י) **תרופות וויטמינים** - לכתחילה יש להשתמש בכשרות לפסח או בכמוסות וכדורים שטעמם פגום ביותר, אך כשיש הכרח להשתמש בתרופה של חמץ יש לשאול תלמיד חכם כיצד יש לעשות כן.

יא) **האכלת בעלי חיים** - יש להזהר ולא להאכיל בע"ח בחמץ, כגון: דגי נוי, ציפורי נוי או כלבי שמירה וכד'.

יב) **מצות שאינן שמורות** - מותר לעשות ע"י קטן וכן להיעזר בו לשפוך המים לקמח וכד' אך מצות מצוה של ערב פסח אין עושים אותן על ידי קטן ויש אומרים שמעיקר הדין מותר לקטן לצוק מים על קמח של מצת מצוה.

יג) **תענית בכורות** - קטן בכור אין צריך להתענות בערב פסח, ויש אומרים שהאב מתענה בעד בנו עד שיהיה גדול ואפשר להקל ולהשתתף בסעודת מצוה כגון ברית מילה או סיום מסכת וכד'.

יד) **סיום מסכת** - קטן שמסיים מסכת אינו יכול לפטור בסעודתו גדולים החייבים לצום שרק המחוייב יכול להוציא את החייב אבל אם סיים עם אביו או רבו יכול לפטור.

טו) **האכלת קטנים מצה** - קטן שיודע סיפור יציאת מצרים אין להאכילו מצה בערב פסח אבל אם אינו מבין בסיפור יציאת מצרים מותר להאכילו מצה עשירה.

טז) **עוגה מקמח מצה** - ילדים שאסורים באכילת מצה בערב פסח, אין ליתן להם עוגה שנאפתה מקמח מצה שדינה כמצה.

יז) **מנוחת צהריים** - ראוי ונכון שהקטנים ינוחו במשך היום לפני כניסת החג כדי שיהיו ערניים ורעננים למצוה העיקרית של ליל הסדר אמירת ושמיעת ההגדה.

מצוות והגדת לבנד

לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד... אם היה קטן או טיפש...
אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה... ואם
היה הבן גדול וחכם... מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים
שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של הבן. (רמב"ם הלכות
חמץ ומצה פ"ז ה"ב)

יח) **סדר ההגדה** - יש לומר את סדר ההגדה בלשון שהקטנים מבינים כדי שיתעניינו וישאלו שאלות. כדי שיקיים מצוות והגדת לבנד ע"י קריאת ההגדה .

יט) **ארבע כוסות** - יש לחנך הקטנים במצוות ד' כוסות בליל הסדר ויכולים להקל אף לכתחילה לשתות מיץ ענבים שברכתו בפה"ג ובכמות של רוב לוגמיו של קטן .

כ) **מצה ומרור** - באכילת הכזיתות של מצה ומרור אפשר להקל לקטנים ולשער בשיעור כזית של שליש ביצה שהוא קרוב לעשרים גרם .

כא) **הסבה בליל הסדר** - לכתחילה יש לחנך הקטנים לאכול הכזית מצה בהסבה אך אם אכל ללא הסבה אין לחייבו לאכול שנית.

כב) **אפיקומן** - יש להזהר ולא לומר גניבת אפיקומן אלא מציאת אפיקומן כדי שהקטנים לא ילמדו שמותר לגנוב מצוות ואפילו שכוונתם לשם שמים.

כג) **אמירת פסוקים מההגדה** - יש שנהגו שלא ליתן לקטן לומר פסוקי הודו בהגדה של פסח אלא רק אנא ה' וכו' .

כד) **פירושי ההגדה** - מצוה לחלק לקטנים ממתקים כדי שישארו ערים בליל הסדר ויש ללמדם לשאול שאלות בענייני פסח בהבנה ולא רק בדקלום מבלי להבין פשר הדברים .

עצה טובה

להכניס בשגרת לשוננו היום יומית משפטים כגון: ה' נותן לך פרס כי אתה מתנהג יפה, ה' שמח שאתה צדיק. ה' אוהב אותנו... ה' רואה... ה' יודע...

ספירת העומר

א) יש לחנך הקטנים בספירת העומר בברכה ואע"פ שהחסיר יום יכול להמשיך לברך שאין ברכה לבטלה בקטנים המתחנכים למצוות .

(ב) **בר מצוה בימי ספירת העומר** - קטן הנעשה בר מצוה בימי ספירת העומר אין לו להמשיך לברך בספירת העומר אלא ימשיך לספור בלי ברכה .

(ג) **שירים וניגונים** - בימי הספירה יש להחמיר ולא להשמיע בגני הילדים וכדי מוסיקה בכלי נגינה ואפילו בטייפ מכל מקום לצורך לימוד הילדים ותיפעולם אפשר להקל .

(ד) **בגדים חדשים** - מותר לקנות בגדים חדשים לקטנים הצריכים לכך בימי הספירה ולכתחילה יקנו לכבוד שבת .

(ה) **תספורת בספירת העומר** - כשיש צורך והשיער מפריע לילד ויש בזה גנות מותר לספר שערותיו .

(ו) **מדורת ל"ג בעומר** - יש להקפיד על הילדים שלא יגזלו עצים ושאר כלים למדורה וכן כשחל במוצ"ש אין להכין את העצים בשבת אלא רק במוצאי שבת.

הלכות ט' באב ובין המצרים

(א) **גיל חינוך** - קטנים אינם צריכים להתענות כלל בדי צומות ואפילו שהגיעו לגיל חינוך כל שלא הגיעו לגיל מצוות ואפילו אם רוצים להחמיר על עצמם יש למחות בידם .

(ב) **כעס והכאה** - יש להקפיד מאוד שלא להכות את הילדים בימים אלה כיון שיש סכנה בדבר .

(ג) **כלי נגינה** - אין לנגן בבין המצרים בשום כלי נגינה כגון אורגן או חלילית .

(ד) **שיעורי נגינה** - קטן שלומד שיעורי נגינה ויש חשש שיפסיד מההפסקה בלימודים מותר ללמוד עד השבוע שחל בו ט' באב .

(ה) **צעצועים של כלי נגינה** - כלי נגינה העשויים מצעצועים כגון אורגן או חצוצרה מפלסטיק מותר לשחק בהם אפילו בשבוע שחל בו ט' באב .

(ו) **בשר לילדים** - יש לחנך הקטנים שלא יאכלו בשר בשבוע שחל בו תשעה באב אבל ילדים קטנים ביותר שאינם מבינים משמעות חורבן בית המקדש אפשר להקל להאכילם בשר בימי בין המצרים ובשר הנשאר מסעודות שבת מותר אפילו כשהגיעו לגיל חינוך .

ז) **בגדים חדשים** - קטן הצריך בגדים חדשים וכן מנעלים חדשים מותר לקנות לו בימי בין המצרים ועדיף שילבש אותם בראשונה לכבוד שבת קודש .

ח) **בגדים מכובסים** - ילדים קטנים שמלכלכים את לבושם באופן תדיר יכולים ללבוש בגדים מכובסים אפלו בשבוע שחל בו תשעה באב .

ט) **שירים וניגונים** - יש להקפיד על הקטנים שלא ישמעו מוזיקה ואפילו בגן שיש לחנכם בצער חורבן ירושלים, וכן אין לגדולים לספר הקטנים בשבוע שחל בו ט' באב .

י) **רחיצה במים חמים** - קטן שרגיש ויכול להצטנן אפשר להקל ולקלחו במים חמים בשבוע שחל בו ט' באב .

יא) **ממתקים** - יש לחנך ולהרגיל הקטנים שלא לאכול מעדנים ומותרות בט' באב ובשאר תעניות .

יב) **נעילת מנעלים** - מגיל שלוש ומעלה יש לחנכם ללבוש נעלי בד וכד' ואם יש חשש שינזק יכולים להלבישם נעלי עור .

יג) **תספורת** - אסור לגדולים לספר הקטנים ויש שכתבו שלצורך הקטנים אפשר להקל, ולהחמיר רק בשבוע שחל בו ט' באב .

יד) **לימוד עם קטנים** - אסור ללמד ילדים קטנים תורה בתשעה באב אבל מותר ללמדם על חורבן הבית וכן כל הדברים העצובים שהיו בימי תשעה באב .

טו) **גן שעשועים** - יש לילדים להמנע מללכת לשחק בגן שעשועים בתשעה באב וכל שכן שלא לצאת לטיול .

טז) **מחשב** - יש למנוע מהילדים לשחק במשחקי מחשב וכן לא לצפות בדברים המשמחים .

יז) **סעודה מפסקת** - יש לחנך את הקטנים לסעוד סעודה מפסקת אפילו שהם לא צמים ולשבת על הרצפה ולאכול לחם עם מלח ומים בלבד על מנת להשריש בהם את האבילות על החורבן אפילו שהם לא צמים .

יח) **הדחת כלים** - לפני חצות יום יש איסור להדיח כלים אלא אם כן יש צורך בכלים .

חובה עלינו להסביר לילדים במשך כל ימי השנה!!! על חורבן ירושלים וההפסד העצום שיש לנו מכך שבית מקדשנו חרב. וכל

צער שיש להם ולנו ולכל העולם הוא אך ורק בגלל חורבן בית המקדש.

דברים האסורים משום הסכנה

המאכלים בכוחם להכניס בלב תכונות רעות כגון כעס אלימות חוצפה ועזות לכן יש לעשות כל ההשתדלויות לשמור על כשרות מהודרת של המאכלים ולא להתפשר. חז"ל הזהירו אותנו לבל נאכל מאכלי איסור ובפרט שיש להימנע בתינוקות כי דבר זה מזיק ומטמטם את הלב .

(א) **משחת שיניים** - מתוקה והילדים מצחצחים בה את השיניים יש להקפיד שתהא בכשרות הראויה .

(ב) **אוכל שנמאס על הילד** - אין להאכיל לקטנים אוכל שהם מואסים בו ובפרט שהקטן איסטניס אין להאכילו מאכלים שנפשו מואסת בהן .

(ג) **נקיות הנפש** - תינוק שטחן ולעס בפיו מאכל ופלטו החוצה אין להחזירו לפיו וכן טוב ללמדם שלא יחזיקו בידיהם שקצים ורמשים טמאים משום נקיות הנפש .

(ד) **כיבוי נר** - יזהרו הילדים לא לכבות נרות בפה ובפרט נרות עוגת "יום הולדת" וכד', משום סכנה .

(ה) **שמירת הפה** - אין להפחיד הילדים בחיות טמאות ולומר להם "החתול יקח אותך" וכד' שלעולם אל יפתח אדם פיו לשטן דהוי כנותן רשות לבוא לקחת התינוק .

(ו) **לא תשים דמים בביתך** - מצוות עשה להסיר מביתו כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, כגון בניית מעקה למדרגות או כיסוי בורות בחצרו וכד' וכן אין להניח בהישג ידם של ילדים תרופות, כלי ניקוי או מכשירים חשמליים מסוכנים שיש להיזהר ולא לסכן הילדים כלל .

(ז) **זיעת אדם** - יש לשים לב לבל יכניסו הקטנים לפיהם מטבעות וכד' שיש לחוש מזיעת אדם שנמצאת על המטבעות וגם סכנת חנק חס ושלום .

(ח) **מח, לב, כבד** - מעיקר הדין מותר ליתן לילדים לב או כבד או מוח שרק אזהרה ועצה טוב לא לאכול אבל אין איסור בכך .

ט) **כבוד הבריות** - יש להרגיל הקטנים לבל יעשו מעשים שיעוררו דחייה וסלידה מהאדם שעומד לידם ואם פניהם מלוכלכים יש חיוב על ההורים להקפיד שפניהם יהיו נעימים במראיהם .

י) **מניקה** - אשה שהפסיקה להניק את בנה עשרים וארבע שעות לא תניק אותו מיד, אלא תחלוב תחילה חלב לחוץ ואח"כ תניק את התינוק .

יא) **בשר ודגים** - יש להרגיל הקטנים לא לאכול בשר ודגים ביחד ולשטוף ידיהם ופיהם בין מאכלי בשר למאכלי דגים שחמירא סכנתא מאיסורא .

יב) **כלי בשרי לדגים** - מעיקר הדין אפשר להשתמש בבקבוק תינוקות נקי גם למאכלי בשר וגם למאכלי דגים ובתנאי ששוטפים היטב בין הדגים לבשר .

יג) **ילד מגמגם** - קורה לפעמים שילד קטן מתחיל בפתאום לגמגם יש להתעלם מהבעיה בשלב הראשוני עד שהתופעה חולפת מאליה ובכל מקרה אין ללכת למומחים חילונים ואפיקורסים שיכולים להזיק לנפשו של הילד.

יד) **מתחת המיטה** - צריך להיזהר שלא יהיו מאכלים ומשקים מתחת למיטה שרוח רעה שורה עליהם אבל בשעת הדחק אפשר להקל לאכלם .

טו) **עגלת תינוק** - כששהו בקבוקי שתיה או אוכלים וכד' מתחת לכר הילד או מתחת לעגלת תינוק מותרים באכילה .

טז) **מיטת קומותיים** - יש להיזהר שלא להניח מאכלים מתחת למיטה העליונה במיטה קומותיים ובדיעבד אינו נאסר .

יז) **משקים מגולים** - יש להיזהר ולא להניח בקבוק מים או חלב מגולה למשך הלילה משום הסכנה ועדיף לשפכו ולא ליתנו לקטן .

יח) **מניקה** - אשה מינקת לא תניק את תינוקה מיד אחר שיצאה מהשירותים, אלא תמתין קצת ואז תניק, והמקילה להניק מיד יש לה על מי לסמוך .

יט) **תרופות** - יש להקפיד ליתן לקטנים חולים שאין בהם סכנה תרופות כשרות, ואפשר לבדוק כשרות התרופות ברשימת תרופות הכשרות לפסח, וכן לשאול הרוקח או רב מוסמך שמבין, ויש להקפיד בכך בפרט בתרופות המתוקות שלעיתים מערבבים בהם חומר אסור, וכיום אפשר להשיג הרבה תרופות בהשגחה מעולה כגון: ויטמינים של תינוקות וכד' .

רפואה שלימה

לפני שבולעים תרופה אומרים לילד שיאמר בקול רם:

אנא ה' שלח לי רפואה שלימה כשאני לוקח התרופה ויהי רצון
שאהיה בריא ואזכה לרפואה שלימה.

חלב עכו"ם

א) **חלב של גויים** - אסרו חז"ל לאכול ולשתות חלב ומאכלי חלב שהוכנו או נחלבו ע"י גויים ואפילו שנחלבו מבעלי חיים כשרים וכל חלב שחלבו גוי או שמעורב בו חלב גויים אסור בשתייה ואכילה.

ב) **מעדני חלב, גלידות וכד'** - יש להתאמץ מאוד ולעשות כל השתדלות שלא לקנות מאכלי תינוקות שמערבבים בהם אבקת חלב עכו"ם, והמיקל לקטנים יש לו על מי לסמוך.

ג) **תחליף חלב אם** - שיש עליו הכשר ולאוכלי אבקת חלב עכו"ם לכתחילה יש לעשות את כל המאמצים שלא להאכיל התינוקות במאכלים אלו והמיקל במקום הצורך מאוד יש לו על מי לסמוך, אך שנגמר הצורך יפסיק.

בשר וחלב

א) כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה.

ב) **שולחן אחד** - כדי שלא נכשל באכילת בשר וחלב יחדיו גזרו חז"ל שלא להעלותם על שולחן אחד לאכילה. ולכן כשילדים יושבים לאכול ואחד אוכל ארוחה בשרית והשני אוכל דייסת חלב ואפילו כשאינם מכירים זה את זה יש לסדרם לכתחילה בשני שולחנות נפרדים כדי שלא יבואו לטעום אחד מתבשילו של השני.

ג) **ידיים נקיות** - יש להשגיח שלא יגעו בידיים מלוכלכות בבשר או בחלב במלחיות או בלחם כיון שבנגיעתם ייאסר הלחם להיאכל בארוחה חלבית או בשרית .

ד) **בין מאכלי בשר לחלב** - מעיקר הדין אין חיוב להמתין שש שעות שלימות בין מאכלי בשר לחלב והמתמירים נוהגים להקפיד בילדים מגיל שלוש ומעלה ולכתחילה לא יתנו ממתקים חלביים, אלא מאכלים החיוניים לבריאותו. ובכל מקרה לאחר שאכל מאכלי חלבי או בשרי יש לשטוף פיו וידיו ורק אח"כ ליתן לו מאכל אחר .

ה) **לעיסה** - הלועס בשר או עוף לתינוק ואינו בולע אלא מאכיל התינוק צריך להמתין שש שעות ואין להקל .

ו) **טעימה** - אם טועמים מרק או רוטב ללא לעיסה ובליעה אלא מיד פולטים מהפה ורק רוצים למדוד את חום המים אין צריך להמתין שש שעות .

ז) **שניצל פרווה** - מותר לאכול שניצל צמחוני עם מאכלי חלב וכן גלידה פרווה אחר ארוחה בשרית .

ח) **אורז עם בשר** - תבשיל פרווה כגון אורז או תפוחי אדמה מקרונים וכד' שחומם יחד עם בשר, או, מרק בשר שהוציאו ממנו את הבשר כליל ונשאר מרק צח אפשר להקל וליתן לקטנים לאכול אחריו מאכלי חלב .

ט) **כיוור חלבי ובשרי** - אם הניחו כלים חלביים בכיוור בשרי אפילו שהיו שם כלים בשריים מלוכלכים כל הכלים מותרים בשימוש ואין צריכים הגעלה כלל וכן להפך .

י) **סינר** - מעיקר הדין אין צריך לייחד סינר למאכלי בשר וסינר למאכלי חלב אלא די בסינר אחד .

יא) **סקוצ' ומברשת ניקוי בקבוקים** - ראוי ונכון לייחד מברשת שטיפה לבקבוקים בשריים ומברשת לבקבוקים חלביים וכשאינן אפשרות מותר להשתמש בה גם לבקבוק חלבי ובשרי בתנאי ששוטפם במים קרים או פושרים ובסבון .

יב) **בקבוק מים לשתייה** - אפשר ליתן לתינוק מים לשתייה בין בבקבוק בשרי ובין בבקבוק חלבי כאחד, אע"פ שאכל לפני כן מאכל שונה .

יג) **מוצץ, פטמת בקבוק** - מוצץ או פיטמת בקבוק של תינוקות אע"פ שהשתמשו בו בארוחה בשרית מותר להשתמש בו בארוחה חלבית ודינו כפרווה כל שאין משתמשים בו ברותחין .

יד) **כלי פרווה** - כלים שלא משתמשים בהם ברותחים כגון: כוסות פלסטיק או בקבוקי שתייה ואכילה לתינוקות מעיקר הדין דינם ככלי פרווה אך מדרך חינוך הקטנים יש להרגילם לכלים בשרים וכלים חלביים.

יש להיזהר

בממתקים ללא הכשר יש תערובות איסור ובפרט בצבעי המאכל לכן לעולם אין לקנות מאכל ללא השגחה מהודרת.

טבילת כלים

א) **קטן שמטביל כלים** - קטן אינו רשאי להטביל כלים לבדו וכשגדול מפקח עליו יכול להטביל ורשאי לברך.

ב) **כלי פלסטיק** - בדרך כלל כלי התינוקות והקטנים עשויים מפלסטיק ולכן אינם צריכים טבילה והמחמיר להטבילם אינו מברך.

ג) **צנצנות שימורים** - כשרוצים להשתמש בהם שוב, והן עשויות מזכוכית או מתכת, לכתחילה יש להטבילן והמיקל שלא להטבילם יש לו על מי לסמוך.

ד) **כלי מתכת** - שהוטבל ע"י קטן ללא השגחת אדם גדול יש להטבילו שנית ללא ברכה.

ה) **כלי זכוכית** - שהוטבל ע"י קטן מבלי השגחה של גדול אין צורך להטבילו שנית.

ו) **כלי פורצליין** - המחמיר להטביל כלי פורצליין לא יברך על הטבילה.

ז) **כלי חשמל** - כגון טוסטר להכנת טוסטים או קומקום חשמלי יש להטבילו כשאר כלים החייבים בטבילה והניסיון מוכיח שהמים אינם מקלקלים את המכשיר ואפילו שכתוב על הכלי לא להרטיב במים.

ח) **מעבד מזון לתינוק וכד'** - יש לפרק את הסכינים ולהטבילם בברכה וכן את הכלי שעשוי מפלסטיק אם קבועים בו הסכינים טעון טבילה בברכה.

ט) מעבד מזון שלא ניתן לפירוק - אפשר ליתנו לחשמלאי יהודי מומחה שיפרק את המכשיר עד כדי כך שהכלי לא יהיה תקין ולאחר מכן החשמלאי היהודי יתקנו וכך פטור מטבילה .

חשוב מאוד!!!

יש ללמד הקטנים שאוכל לא זורקים ! המבזה אוכלים מראה כאילו בועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם ובביתו (רש"י תענית ב' ע"ב).
וילד שלומד לזרוק אוכל מתחנך להיות כפוי טובה.

אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העולם הבא

הדר בארץ ישראל,
והמגדל בנו לתלמוד תורה,
והמבדיל על היין במוצאי שבת.

הרי שהמלמד את בנו תורה נוהל העולם הבא. (ראשית חכמה)

עבודה זרה

א) **בובות בעלי חיים** - מותר להחזיקן בבית כמשחקים לילדים ואפילו המשמשים לקישוט כגון בובת דובי ענק או בובת אריה מותרות ואין צריך לפגמן .

ב) **גן חיות** - מותר לקחת הקטנים לגן החיות ומצווה ללמדם איזהו בעל חיים טהור ואיזהו אסור באכילה .

ג) **וילונות וסדינים** - ושאר כלי מיטה יש להקפיד שלא יהיו עליהם צורות של שמש וירח .

ד) **ציורי ילדים** - שמציירים שמש וירח לשם לימוד וחינוכם בלימוד צורת השמש והירח מותרים .

ה) **צעצועי ילדים** - שבדמות בובות אדם וכד' לכתחילה יש לפגמן והמיקל להשאירן שלמות יש לו על מי לסמוך .

ו) **קוסם** - אין להזמין למסיבות וחגיגות של ילדים קטנים ליצנים העושים מעשי קוסם ואחיזת עיניים ואפילו שהוא מסביר כיצד הוא עושה "קסמים" .

ז) **קרקס ומופע להטוטים** - אין לקחת הקטנים למופעי קרקס ולהטוטים שרוב הפעמים אין בהם צניעות ויש בהם איסור של מאחז עיניים וכד' .

ח) **שמות לילדים** - אין לקרוא לילדים בשמות עם משמעות זרה של גויים אלא בשמות בעלי משמעות קודש שידוע שלשמו של האדם יש השפעה מכרעת על עתידו ואופי חייו .

ט) **שמש וירח** - לכתחילה אין לקנות בגדי ילדים שיש בהם צורות שמש וירח, והנמצאים בביתו בדיעבד אפשר להשהותן .

עצה יפה

מוטל עלינו להחדיר לילדים שהקב"ה רואה אותנו רגע, רגע, יודע, ושומע הכל, ואפילו שעושים מעשים בסתר מבלי שאף אחד רואה או שומע, ה' תמיד רואה וכותב בספר את כל המעשים שלנו...

לשון הרע ורכילות

אחד החטאים החמורים ביותר הם לשון הרע ורכילות.

ונחשבים לחטא אפילו כשאומרים זאת

בשחוק ולא מתוך כעס או שנאה.

א) **לשון הרע** - כל סיפור גנאי או דיבור גנאי אפילו על ילד קטן נחשב ללשון הרע .

ב) **רכילות** - כל דיבור היכול לגרום לשנאה או לכעס או למחלוקת נחשב כרכילות אע"פ שאין בו גנאי .

ג) וגם כשאינו מתכוון לגנותו ואומרו דרך קלות ראש אסור לאומרו ונחשב לשון הרע .

ד) וכן אפילו דיברי גנאי שהם אמת אסורים ויש להיזהר בזה כיוון שרגילים לחשוב שדבר אמת אע"פ שהוא גנאי מותר לומר וזה אינו נכון כלל .

ה) מותר לאב לומר לבניו אל תלמדו מפלוני שמחלל שבת או מאלמונית שאינה צנועה .

ו) אין הבדל אם הילד לפנינו או לאו, ואפילו בפניו אין לומר דיבורי גנאי וגם אם אינו מתכוון לרכל או לדבר נחשב לשון הרע או רכילות ועובר על הלאו .

ז) מורים ומחנכים צריכים להיזהר מלדבר לשון הרע על תלמידיהם ובפרט כשמורים מתחלפים ומבקשים התרשמות על התלמידים כל שאינו לתועלת אסור לספר .

ח) מותר למורה להעביר את התנהגותו של תלמיד להוריו, וכן אדם הרואה התנהגות שאינה הולמת לדרכה של תורה מותר לו לומר למנהל או להוריו כדי שישפיעו על הילד בתנאי שמכוין לשם תועלת ולשם חינוך הילד .

ט) אב השומע בניו או בנותיו שהגיעו לגיל הבנה מדברים לשון הרע או רכילות חייב להפרישם, משום חינוך ולכן כשילד חוזר מהגן או מתלמוד תורה ומספר חוויותיו יש להזהירו שלא ידבר לשון הרע אבל כשמזיקים לו או שמונעים ממנו ללמוד ע"י הפרעות וכד', מותר למסור שמותיהם של המפריעים .

ר' ירמיהו בר אמאי

שלושה דברים נפרעים מהאדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע כנגד כולם (תוספתא פאה פ"א הלכה כ').

עצה יפה

להשמיע לקטנים ולתינוקות קלטות של שיעורי תורה ותהילים
וכך נכנסים ומשפיעים בו ובלבו דברי אלוקים חיים.

עצה יפה

תולה ארץ על בלימה, על מי שבולם פיו בשעת מריבה, על הורים
שבולמים פיהם בינם לבין עצמם... ובינם לבין ילדיהם...

בל תשחית

א) איסור בל תשחית פירושו: כל ביזוי או השחתה של אוכל או חפץ שלא
לצורך הנאת האדם ולא לצורך אכילה ושתייה הרי זה ביזוי אוכלין ובל
תשחית. אבל אם דרך העולם להשתמש במאכל ויש צורך האדם בדבר
אינו נחשב בל תשחית או ביזוי אוכלין.

ב) לחם - יש להיזהר ולהזהיר הקטנים שלא ישחיתו ויקלקלו אוכל
ובפרט שמשאירים את הקרום "הקשה" של הלחם ומעדיפים לאכול
"הרך".

ג) רפואה - כשיש צורך להתשמש בסוג מאכל לרפואה מותר להשתמש בו
כגון: מרגרינה או שמן זית למריחת גופם של הילדים.

ד) סוכריות - מותר לזרוק סוכריות על ילד שקם לקרוא בתורה בפעם
הראשונה, בתנאי שהסוכריות עטופות ואינן מתבזות אך בבוץ שנמאסות
אין לעשות כן.

ה) עבודות יצירה - שהקטנים עושים בגן יש להזהר ולא לעשותם
ממאכלים הראויים לאכילה משום ביזוי אוכלין אבל עבודות יצירה
שנעשות לשם אכילה מותרות.

ו) קמח ומים - כשאין דבק ורוצים להשתמש במים וקמח מותר לעשות
כן, כדין שאר המאכלים המותרים לצורך תשמיש האדם כשיש רגילות
בכך.

ז) תליית פת - יש להיזהר ולא לתלות פת בתיק אוכל על גבי וו תליה
שהדבר מביא לידי עניות.

ח) בגני הילדים ובתלמוד תורה - אפשר להקל ולתלות התיקים ע"ג מתקן התלייה .

ט) צעצועים ובגדים ישנים - יש להיזהר ולא להשליכם לאשפה כשהם תקינים וראויים לתשמיש האדם אלא יעביר לילדים אחרים הזקוקים להם .

יש לשים לב !

שלא להכניס הביתה סדינים ובגדים עם תמונות מצוירות שאינן מתאימות לדרכה של תורה. גם דרך תמונות אפשר להתקלקל ולעולם אין לומר הוא קטן ואינו שם לב, כיון שהילד קולט ומבין הכל !

כיבוד הורים

כתב בספר החינוך משרשי מצוה זו של כיבוד הורים שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה.

ולכן חשוב לחנך את הילדים לכיבוד הורים כדי שתושרש בהם המידה של הכרת הטוב ולהסביר ולהראות בפניהם כמה שההורים טורחים למענם.

א) **קימה לכבוד הורים** - אב שמחל על כבודו כבודו מחול, ולכן אפשר למחול לקטנים שלא יצטרכו לעמוד כל פעם שההורים נכנסים מ"מ טוב להנהיג שיקומו לפחות פעמים ביום שחרית וערבית, כדי שיתחנכו במצווה יקרה זו .

ב) **מקום קבוע** - מורא אב ואם הוא שלא ישב במקומם ולא יסתור את דבריהם ויש לחנך הקטנים לא לשבת במקומו הקבוע של אבא ואמא, וכן להקפיד שהקטנים לא ירעישו כשההורים ישנים.

ג) **קריאת התורה** - כשהאב עולה לקרוא בתורה יש לבניו לקום לכבודו ויש נוהגים לעמוד כל משך קריאת התורה ויש נוהגים לעמוד כשעולה ויורד מהס"ת .

ד) **רחצה אב ובנו** - לכתחילה אין לאב להתרחץ עם בנו ובשעת הדחק מותר עם בנו הקטנים מתחת לגיל תשע .

ה) **כבוד ההורים** - יש לאב להקפיד שבניו לא ידברו בחוצפה ובביזוי כלפי האם, כן האם תקפיד על כבוד בעלה שיש לקטנים לכבד גם בדיבור את הוריהם .

ו) **אח גדול** - יש לחנך הקטנים שינהגו כבוד באחיהם הגדול ואין החיוב כדין כיבוד הורים אלא יעמדו מפניו בשעה שעולה לברך בס"ת .

ז) כל המבזה את אביו או את אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזה הרי זה ארור מפי הגבורה שנאמר ארור מקלה אביו ואמו .

עצה יפה

הילדים רואים כיצד ההורים מכבדים את הוריהם וכך הם לומדים כיצד לקיים מצוות כיבוד הורים...

פיאות הראש

א) אין מגלחים כל פיאות הראש של הקטנים משום לאו דלא תקיפו פאת ראשיכם ולכן אב המספר את בנו חייב להשאיר פיאות הראש ולא להשחיתם כליל ולכן אין לעשות קרחת לבנו ואפילו לתינוקות אסור .

ב) **פיאות ראש של ילדה** - מותר לגלח שערות הראש של ילדה שאין איסור של השחתת פיאות הראש בנשים .

ג) **חאלקה** - יש נהגו לערוך סעודה כשמספרים לראשונה את ילדם ויש שעושים זאת בגיל שלוש ויש שלא נהגו להמתין עד גיל שלוש .

ד) **שיעור הפאה** - נגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רוחב מקום זה לא תיגע בו סכין או מכונה, כיון שיש הרבה דעות ומחלוקות בשיעור מקומן של הפיאות טוב ונכון לספר הקטנים במכונת גילוח או במספרים ולהשאיר אורך שערותיהן ששה מילימטר לפחות ואז יוצאים מידי כל הספקות .

ה) **תספורת** - קטן שספרו שערות ראשו או גזזו ציפורניו וכן המספר שערותיו של קטן אפילו שגזר מס' שערות כגון "בחלקה" ראוי שיחמיר ליטול ידיו אפילו שיש מקילים בכך .

בעלי חיים

א) **צער בעלי חיים** - יש לחנך הקטנים לבל יצערו בעלי חיים שיש אומרים שאיסורו מדאורייתא ולכן חובה על האב למנוע מילדיו לרמוס רמשים או לצער בעלי חיים ע"י מקלות ואבנים וכד' .

ב) **הריגת בעלי חיים** - מותר להרוג בעלי חיים המאוסים והמצערים את האדם כגון : זבובים יתושים או תיקנים כיוון שנבהלים ומצטערים מהם וכל שהוא לצורך האדם אינו בכלל האיסור של צער בעלי חיים .

ג) **חיות מחמד** - מעיקר הדין מותר לגדל חיות מחמד בין טהורות ובין שאינן טהורות כל שמגדלן לצורך הנאתו ואינן מזיקות .

ד) **עיקור בע"ח** - איסור חמור לסרס ולעקר בעלי חיים כגון כלבים וכד' אע"פ שעושה כן לצורך האדם .

ה) **תוכיים/ יונים** - יש אומרים שאין לגדל יונים ותורים מטעמים ע"פ הסוד ושומר נפשו ירחק מכך .

ו) **כלב** - לכתחילה אין לגדל כלב רע שמזיק ומפחיד הבריות ע"י נביחות וכד', ובמקומות שזקוקים לכלב לשם שמירה יש לקשרו בשלשלאות ולהשגיח שלא יזיק לבני אדם .

ז) **בית הכנסת** - אין לקטנים ולגדולים להכניס בעלי חיים לבית הכנסת משום קדושת המקום .

ח) **גן חיות** - מותר לקחת הקטנים לטייל בגן החיות ומצוה ללמדם איזו בהמה טהורה ואיזו אינה טהורה .

ט) **האכלת בעלי חיים** - יש להיזהר ולהאכיל הבעלי חיים שברשותו לפני שיושב לאכול ומ"מ אם יש לפניהם כמות אוכל גדולה המספיקה לזמן ארוך אין צריך להאכילם לפני סעודתו .

י) **האכלת בעלי חיים בשבת** - אין להאכיל בשבת בעלי חיים שאינם שלו אך מותר להניח שיירי מזון ליד האשפה אפילו שיבואו בעלי חיים לאכלם .

יא) האכלת בעלי חיים בפסח - יש להיזהר ולא להאכיל בע"ח בחמץ, כגון: דגי נוי, ציפורי נוי או כלבי שמירה וכד'.
יא) האכלת בעלי חיים בפסח - יש להיזהר ולא להאכיל בע"ח בחמץ, כגון: דגי נוי, ציפורי נוי או כלבי שמירה וכד'.

עצה טובה

תניא דר' ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה לכן... מה טוב ונעים להרגיל הילדים לדבר בשפה נקיה. ובפרט כשצריכים לשירותים לעשות צרכיהם ולא להתבטא בביטויים זולים.

עצה יפה

יש להרגיל הקטנים להתלבש בצניעות, ולא להלביש בנים ליד בנות, וכן להשתדל ככל האפשר שלא להחליף לבנות ליד בנים ולהיפך, שכך מתחנכים הקטנים שהצניעות מעל הכל.

עצה טובה

ההורים יכולים לקבוע את דרגתו של הילד כשאומרים לו אתה עצלן.. אתה שקרן.. אתה ילד רע... הם קבעו שהוא כזה ולכן אפילו שהוא לא כזה הוא יהיה בזה. וכשאומרים לו.. אתה צדיק אתה חכם, אתה בעל מידות טובות אפילו שהוא לא כזה הוא יהיה כזה !!!, ביד ההורים לבנות את ילדיהם במחמאות.

דיני אבלות

יב) **אבילות בקטנים** - ילדים שמתחת לגיל מצוות פטורים מכל דיני אבלות ואין הבדל אם הם אבילים על אחד ההורים או על אחד האחים .

יג) **הגיע לגיל מצוות בימי האבל** - קטן פטור מדיני אבילות אפילו שבתוך השבעה הגיע לגיל מצוות .

יד) **רחיצה ותספורת** - כיון שלא חלים על הקטנים דיני אבילות מותר להם להסתפר ולהתקלח ולהחליף בגדים כהרגלם ואין צריך למנעם מכך .

טו) **לימוד תורה** - מותר לילדים אבלים ללמוד כדרכם בתלמוד תורה ואינם צריכים להתבטל .

טז) **קריעה** - קטן שהוא אבל קורעים לו בחולצתו כטפח כנגד ליבו אפילו שהוא פטור מדיני אבילות .

יז) **מתחת לגיל חינוך** - ילד קטן שלא הגיע לגיל חינוך אין חיוב לקרוע לו בגד .

יח) **החלפת הבגד הקרוע** - לכתחילה ראוי שהקטן ילבש את הבגד הקרוע אבל כשאין אפשרות יכול להחליף במהלך השבעה .

יט) **אמירת קדיש** - אפילו שהילד מתחת לגיל מצוות יש לו לומר קדיש על אביו או על אמו וראוי שאדם גדול יאמר איתו את הקדיש .

כ) **קטן שנפטר** - רבו השיטות באמירת קדיש אחר קטן שנפטר מכל מקום כבר נהגו היום לומר קדיש על קטן שנפטר כל שיצא מחזקת נפל כלומר מעל שלושים יום .

כא) **אבילות בשנה** - אע"פ שילד קטן פטור מאבילות מכל מקום אין לו לשמוע מוזיקה במהלך השנה וכן אסור לו להשתתף בסעדות בר מצוה וכד' .

שמירת הבית

מוטל על האיש וגם על האשה לעמוד על המשמר כדי שקדושת הבית לא תיפגם ויש רבים מיראי ה' שמשתדלים לשמור על קדושת הבית מכל משמר אך לפעמים ניכנס היצר הרע דרך תמונה צדדית של שקית ניילון שקיבלו אותה בחנות בגדים או במוצרי טיפוח יופי שיש שם תמונות של נשים שאינן צנועות.

תמונה של אישה שאינה צנועה, הורסת את חיי הבית והתמונה נחרטת בלבו של הרואה וזוכר אותה כל ימיו.

כשאין צניעות והקדושה נפגמת אז השלום בית מתחיל להתערער ואז האשה לא מבינה מדוע...

וכן לא מבינים מדוע הבנים שבבית לא רגועים, והבנות מנסות להדמות לכל מיני דמויות מפוקפקות... התמונות האלו הם המעוררות את הדמיון ואת המחשבות.

לכן אשה חכמה תקדים רפואה למכה כל התמונות שמצויות על תויות של בגדים וכן על תכשירי רחצה שונים יש להורידם לפני שניכנסים הביתה ולא להביא את הנסיונות לתוך הבית. וכן מצוי הדבר לרוב בפרסומות או מכתבים המגיעים בדואר כהצעות לפרסום ולמכירות.

א) **בריכה בימי הקיץ** - יש להקפיד גם בילדים קטנים שהבנות הגדולות מעל גיל שלוש לא ירחצו עם בנים אבל מעיקר הדין אפשר להקל עד גיל שמונה לבנים .

ב) **צניעות בבנות** - בנות קטנות שאין דעתו של אדם נמשכת אחריהן מחמת קטנותן ואין ראייתן מביאה לידי הרהור עבירה מותר לומר דברי קדושה כנגד טפח המגולה בבשרן .

ג) **קטן עירום** - מתחת לגיל תשע שנים מותר לו לברך ולומר דברים שבקדושה, אבל אין לגדול לברך כנגדו .

ד) **החלפה לבת** - מותר לאב לחתל את בתו הקטנה אם ישתדל שלא להסתכל במקומות המוצנעים .

ה) **מקלחת לילדה** - מותר לאב לקלח את בתו עד שתגיע לגיל בו שכבר גופה מתפתח או עד שמתביישת לעמוד לפניו ללא בגדים .

ו) **מקלחת לילדים ביחד** - אין דרכה של צניעות לקלח אח ואחות יחדיו וכן לא לקלח בנים במקלחת אחת אלא יש לקלח כל בן לבדו אפילו שהם קטנים.

ז) **מכנסי בנות** - עד גיל שש אפשר להלביש בנות קטנות במכנסים הראויים ללבישה לבנים ולבנות, ויש חסידים המחמירים בכך כבר מגיל שלוש ובנות כשהגיעו לגיל שש ומעלה יש לנהוג ולהנהיגם בכל דרכי הצניעות של המלבוש והתנהגות של בת ישראל .

ח) **התעמלות** - בנות קטנות המתעמלות ורוצות ללבוש מכנסים כדי לשמור על צניעותן יכולות להקל ובתנאי שיעשו זאת במקום צנוע שלא יראו אותן אנשים .

ט) **כיסוי ראש** - אשה גרושה או אלמנה צריכה לכסות את ראשה כאשה נשואה במטפחת או בכובע ויכולה ללכת בפאה נכרית צנועה ככסוי ראש וראוי שתשים עליה כובע בנוסף. אבל אסורה ללכת ללא כיסוי ראש כלל .

י) **כיסוי ראש בבית** - אפילו שיש המתירים ללכת בגילוי ראש בביתה ואינה חייבת לכסות ראשה בפני בעלה טוב לאשה שלא להוריד הכיסוי ראש גם בביתה .

יא) **לבישת בגדים בבית בצניעות** - גם בביתה צריכה להקפיד על כל כללי הצניעות ואפילו שהיא לבד בביתה וכל שכן שתקפיד מאוד שלא תחשף בפני ילדיה ונכון מאוד להרגיל את הבנות לישון עם מכנסי שינה מתחת לכותונת על מנת שלא יתגלה בשרה בשינתה .

יב) **אם ובת** - מעיקר הדין, מותר לאם להתקלח ביחד עם בנותיה, אך משום חינוך לצניעות אין ראוי לעשות כן .

יג) **הנקה** - דרך נשים צנועות שלא להניק בפני אנשים אפילו שאין בשרה מגולה ויש להשתדל להניק במקומות שאין זרים יכולים לראותה.

יד) **חנות בגדי נשים** - אין לקנות בגדי נשים במקומות שהמוכרים גברים ובפרט כשמודדת הבגדים בחנות ובוודאי שאין לקחת את הבנים לחנויות אלו אפילו שהם עדיין קטנים .

טו) **קרובי משפחה** - מותר לאבא ולסבא לנשק את בנותיו ונכדותיו הקטנות, וכן אמא וסבתא את הבנים והנכדים אך לשאר קרובי המשפחה אסור, לכן אין לנשים לנשק ולחבק הבנים מעל גיל תשע, ואין לגברים לנשק ולחבק הבנות מעל גיל שש (והמחמירים בבת מעל גיל שלוש) .

טז) **הזמנת אורחים** - הנהגה נכונה בבית שלא להזמין אורחים בשעות מאוחרות בלילה וכן להקפיד שלא לבקר בשעות שאינן סבירות . ועל האשה מוטל התפקיד החשוב לשמור את הבית מאורחות שאינן צנועות ולבקש בעדינות שיבואו אליה רק בצניעות .

יז) **קול באשה** - יש להרגיל הבנות הקטנות שלא ישירו במקומות שיש אפשרות שגברים ישמעו אותן כגון לפני אורחים או באוטובוס טיולים, כשיש נהג .

יח) **מיטת שינה** - רצוי שתמיד המיטות יהיו במצב אחיד או מופרדות או מחוברות על מנת שלא לגרום לשאלות מביכות ורק בשעת הצורך להפריד או לחבר .

יט) **החלפת בגדים** - צריכה להעשות רק בחדר מקלחת או במקום שרגילים להחליף ואין ללכת שלא בצניעות גם לגבר וגם לאשה בחדרי הבית מלבד המקלחת ויש מקילים בחדר שינה .

כ) **בגדים מפוזרים** - בנות הבית צריכות להיזהר ולהקפיד שבגדיהן יהיו מונחים במקום צנוע ובפרט שיש ילדים או אורחים שרואים ויכולים להפגע מכך וכן יש חשש של מחשבות והרהורים שבאים כתוצאה מכך .

כא) **אריזות ותויות בגדים** - אשה הקונה ביגוד אישי צריכה להיזהר ולהוציא את כל השקיות והתוויות שיש בהם תמונות שאינן צנועות. וכן שאר תכשירים של הנשים שמשותמשות להיגיינה וכד' יש להניחן במקום צנוע, שלא יראו אורחים ושאר אנשי הבית שאין בזה דרך צניעות .

כב) **ילדים שרוצים לישון בחדר הורים** - יש למנוע מצב זה ככל האפשר כיון שהם תמיד ירצו לבוא בלי שום קשר למצב של הוריהם ואת זה צריך למנוע אפילו שהם מתנגדים יש להציב עובדה חד משמעית שכל אחד ישן במיטה שלו אפילו כשבוכים באמצע הלילה .

כג) **דיבור בשירותים** - יש להשתדל שלא לדבר בשירותים ובמקלחת ובפרט בשעה שעושים צרכיהם שיש איסור בדבר ורק בשעת הדחק במקום צורך כגון הפסד מרובה יש שהתירו .

כד) **גן שעשועים** - אבא שלוקח את ילדיו לגן שעשועים לבדו צריך להתרחק ככל האפשר מלשהות ליד נשים וכל שכן שלא לדבר עימהן וכן אמא שלוקחת את ילדיה לגן שעשועים תתרחק מסביבה של גברים וכך הילדים למדים מההורים כיצד להתנהג בצניעות .

כה) **מוצרי ניקיון וטיפוח וכן מוצרי מאכל** - לא להכניס תמונות שאינן צנועות המודבקות על גבי מוצרי קוסמטיקה וכן באריזות מאכל שיש בזה סכנה גדולה של פגימת עינים וכן יש להיזהר שלא להכניס הביתה כל מיני שקיות או אריזות שיש בהם תמונות תועבה ואשה חכמה מסירה את כל המדבקות והתמונות שאינן צנועות.

כו) **מכתבים** - כל מכתב שמגיע הביתה יש לבדוק אם יש בו תמונות שאינן צנועות שכיום רבות החברות ששולחות לבתים חוברות לקניה ולמכירה וכן חשבונות תשלומים שאינן צנועות. וכיום אפשר לפנות לחברות אשראי וקופת חולים שישלחו מכתבים הראויים לחרדים וכך הם שולחים מכתבים נקיים מתמונות שחץ.

כז) **חלוק שינה** - ראוי לכל אשה שלובשת חלוק שינה שיהיה צנוע לחלוטין ואם אינו צנוע לא תלך כך בביתה ובפרט כשיש לה בנים שרואים אותה .

כח) **חברות ו"מאגזינים" של חילונים** - כשמחכים בתור או כשמתארחים אצל משפחה שאינם שומרי תורה ומצוות סכנה גדולה היא לקרוא את החוברות המקולקלות אפילו לרפואה או לבישול זהו הרס שהילדים רואים ולמדים שדברים כאלה אפשר לקרוא.

כט) **שלטי פרסומות** - חשוב להסביר לילדים שלא להסתכל על שלטי הפרסומות שאינן צנועות וההורים ישמשו דוגמא לילדים כיצד צריך לשמור על העיניים.

(ז) **ספר טלפונים** - כיום מצויים הרבה חוברות של מספרי טלפון וראוי שהאשה בבית תעבור על החוברת ותמחק ותטשטש כל תמונה או פרסומת שאינה צנועה על מנת שלא יבואו לידי תקלה ומכשול.

(ח) **טלפונים סלולריים** - בשנים האחרונות הפכו מכשירים אלו על כל סוגיהם למכשיר מסוכן ביותר שחייב פיקוח ולכן יש לרכוש מכשיר שמאושר על ידי ועדת הרבנים לענייני תקשורת.

(ט) **הנזק מתחיל מדברים קטנים** - בהתחלה זה רק חדשות ואחר כך זה גם פרסומות ואחר כך רק תוכנית כשרה ואחר כך סרט "מבוקר" ולאחר מכן... הדרך לגיהנם פתוחה. הרבה חכמים חשבו שלהם זה לא יקרה ולבסוף נפלו לבור שחת. כבר אמרו חז"ל אין אפוטרופוס לעריות והכל עלולים להכשל בזה, לכן אין להקל ותמיד להקפיד להציב את הגדרות שגדרו חז"ל.

אירועים במשפחה

גם במשפחה הקרובה יש חובה להשאר צנועים ולא לעבור על גזרות של חז"ל במיוחד כשיושבים גיסים וגיסות בני דודים ובני אחים צריך להזהר לא להכשל ולא להכשיל.

(י) **ישיבה מעורבת** - לכתחילה עדיף לסדר את השולחנות ומקומות הישיבה שיהיה נפרד לגברים ונפרד לנשים ומותר לשבת באותו חדר במשפחה קרובה כגון אחים ואחיות דודים ודודות וכן גיסות.

(יא) **שירה** - אין היתר לאשה לשיר בפני בני משפחה כגון "גיסים" ו"דודים" ויש חובה לשמור על הלכה זאת בפרט בשבת קודש ובליל הסדר שמרבים לזמר את שירי ההגדה יש איסור שמיעה לאורחים וכן איסור שירה לבנות כששומעים אותם אורחים.

(יב) **שירה לפני אחים ואחיות** - בשולחן שבת כשיושב האב עם בניו ובנותיו מותר לבנות לשיר שירי שבת כשלא מצויים שם אנשים אחרים מלבדם.

(יג) **חילונים במשפחה** - כשיש בני משפחה שרחוקים מתורה ומצוות לכתחילה צריך לחזקם ולקרבתם אך כשיש חשש אפילו הקל ביותר שיש סכנת רפיון במצוות בגלל האירוח כגון צניעות הלבוש או הכשר התבשילים עדיף להימנע מכך.

הילדים רואים מבינים.. ומפנימים...

ולכן לא כדאי שאבא ואמא יתנהגו בניהם בחיבה יתרה לפני הילדים מעשים כאלה משפיעים....

יחוד.

לז) אלו עיקרי הלכות יחוד ומכיון שיש בהן פרטים רבים שההלכה משתנית בהתאם יש לשאול רב בכל פעם שיש ספק או שהמציאות השתנתה ממה שכתוב בהלכה.

לח) **יחוד פירושו** - אסור על איש ועל אשה להמצא יחד במקום אחד, שבו אין אחרים שיכולים לראות אותם ואין אפשרות להכנס ולהפריע להם אבל אם נמצאים במקום שרואים אותם כגון שנמצאים ביום במרפסת ברשות הרבים וכן יש אפשרות להיכנס אין כאן חשש יחוד .

לט) **אח ואחות** - אסורים לדור יחד בקביעות כיון שיש בהם איסור יחוד כשהדלת נעולה ואין אפשרות להיכנס, אבל התירו בדרך עראי כגון שבא להתארח ימים ספורים .

מ) **דלת סגורה ולא נעולה** - יש מחמירים שלא להשאיר אפילו דלת סגורה אע"פ שלא נעולה .

מא) **מאיזה גיל אסורים ביחוד** - כל ילדה מתחת לגיל שלוש וילד פחות מגיל תשע מותרים ביחוד אבל מעל גיל זה אסורים ביחוד ולכן אין להשאירם מעל גיל זה כשנמצאים בחדר נעול שאין רואים אותם .

מב) **ביביסיטר** - יש להקפיד שלא להשאיר בחדר או בבית נעול, ילדה גדולה לשמור על ילד שהוא מעל גיל תשע וכן אין להשאיר ילד גדול להשגיח על ילדה מעל גיל שלוש כיון שכך הם עוברים על איסור יחוד אבל כשהדירה אינה נעולה ויש אפשרות להכנס אין בזה איסור יחוד .

מג) **הורים וילדים** - מותר לאב או לאם להתייחד עם ילדיהם אפילו שהם נשואים וכן סב עם נכדיו וכל יוצאי חלציו .

מד) **שינה לנכד עם סבתו** - מותר לנכד לישון בבית אחד עם סבתו אפילו שהבית נעול ובקביעות .

מה) **קרובי משפחה** - גם בקרובי משפחה יש איסור של יחוד ולכן חתן אסור להתייחד עם חמותו וכן כלה עם חמיה וכן גיסים עם גיסות .

מו) **בנים מאומצים** - איסור יחוד קיים גם אצל בנים מאומצים ולכן ילדה מאומצת מגיל שלוש אסורה ביחוד עם האב וכן הבן מגיל תשע אסור ביחוד עם האם .

מז) **כשיש עוד ילדים** - מותר לאיש להתייחד עם אשה כאשר יש שם ילד או ילדה אפילו ילדיהם שנמצאים איתם ופיקחים ויכולים לדבר .

מח) **משק בית** - אשה שעובדת מחוץ לעיר במשק בית צריכה להיזהר שלא לנעול את הדלתות כשבעל הבית או אחד הילדים נמצא בבית לבדו .

לצניעות בבית יש ערך עליון וחשיבות גדולה על מנת להקנות לילדים מידה זו ולכן גם בדברים שנראים קטנים יש להקפיד

בטלפון שמבקשים את אמא או את אבא לא אומרים במקלחת.... אלא אבא או אמא עסוק/ה אפשר להתקשר יותר מאוחר

לא משתמשים במילים של רחוב אפילו שהרחוב הוא חרדי הוא רחוב...

כשאמא ואבא רגילים להתלבש בצניעות אפילו כשקמים מהשינה או שהולכים לישון הילדים לומדים שצריכים להיות צנועים תמיד ובכל מצב.

לכן יש להקפיד שבכל שעות היום תמיד לבושים בצניעות ורק במקלחת מתלבשים.

